

Het vondelingenluik

Een onderzoek naar de noodzakelijkheid en rechtmatigheid van het vondelingenluik in Nederland

Güliz Konus

Het vondelingenluik

Een onderzoek naar de noodzakelijkheid en rechtmatigheid van het
vondelingenluik in Nederland

Guliz Konus
(ANR 922165)

Afstudeerscriptie Master Rechtsgeleerdheid, accent Privaatrecht
In het openbaar te verdedigen ten overstaan van de Examencommissie van de Faculteit
Rechtswetenschappen van de Universiteit van Tilburg
(mr. R. Heerkens en prof. mr. P. Vlaardingerbroek)

op 13 maart 2014
om 14:00 uur

Voorwoord

Voor u ligt mijn Masterscriptie, waarmee ik mijn studie Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Tilburg afrond. Het onderwerp van deze scriptie is ontstaan toen ik, per toeval, een televisieprogramma over het vondelingenluik aan het kijken was. Het onderwerp is veel in de actualiteiten en iedereen heeft er, zowel maatschappelijk als juridisch gezien, wel een mening over. Op juridisch vlak wordt gesteld dat het openen van het vondelingenluik in strijd zou zijn met art. 7 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Wetboek van Strafrecht. Echter, kan het vondelingenluik juist gezien worden als een plicht in het kader van art. 2 Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens; het recht op leven. Centraal staat in dit onderzoek dan ook de noodzakelijkheid en rechtmatigheid van het vondelingenluik naast de bestaande mogelijkheden om afstand te doen van een kind én gelet op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, het Wetboek van Strafrecht en het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens.

Via deze weg wil ik een aantal personen bedanken die mij hebben bijgestaan tijdens de uitvoering van dit onderzoek. Ten eerste wil ik mevrouw mr. Heerkens bedanken voor haar begeleiding en feedback gedurende het schrijven van deze scriptie. Daarnaast wil ik de heer prof. mr. Vlaardingerbroek bedanken voor het optreden als tweede beoordelaar. Ook bedank ik mijn echtgenoot en familie, die mij hebben gesteund tijdens mijn studie en mij de kans hebben gegeven om mijn studie af te maken. Verder wil ik alle personen en instanties bedanken die mij tips, ideeën en antwoorden hebben gegeven en de moeite hebben genomen om deze scriptie in haar proefversie door te nemen en feedback te geven.

Tot slot wens ik u veel leesplezier.

Güliz Konus

Master Rechtsgeleerdheid, accent Privaatrecht

Universiteit van Tilburg

Oosterhout, maart 2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Lijst van afkortingen.....	7
Inleiding.....	9
1. Het vondelingenluik	13
1.1 Ontstaan vondelingenluik.....	13
1.2 Doel en werking van het vondelingenluik.....	14
1.3 Politieke discussie vondelingenluik	14
1.4 Samenvatting en conclusie	16
2. Mogelijkheden om afstand te doen van een kind	17
2.1 Legale mogelijkheden	17
2.1.1 Abortus Provocatus	17
2.1.1.1 Wettelijke mogelijkheden tot abortus.....	188
2.1.1.2 Toegankelijkheid tot abortus	18
2.1.1.3 Redenen voor abortus.....	19
2.1.2 Adoptie	19
2.1.2.1 Wettelijke mogelijkheden tot adoptie.....	20
2.1.2.2 Toegankelijkheid adoptie	21
2.1.2.3 Redenen voor adoptie.....	21
2.1.3 Bevallen met geheimhouding.....	22
2.1.3.1 Wettelijke mogelijkheden tot bevallen met geheimhouding	22
2.1.3.2 Redenen voor bevallen met geheimhouding	23
2.2 Illegale manieren	23
2.2.1 Te vondeling leggen van een kind.....	23
2.2.1.1 Redenen om een kind te vondeling te leggen.....	24
2.2.1.2 Aantal vondelingen Nederland.....	25
2.2.2 Neonaticide.....	25
2.2.2.1 Redenen voor neonaticide	255
2.2.2.2 Neonaticide Nederland.....	27
2.2.3 Illegale opneming.....	27
2.2.3.1 Redenen voor illegale opneming.....	28
2.2.3.2 Illegale opneming Nederland	28
2.3 Samenvatting en conclusie	29

3. Rechtspositie van het kind	30
3.1 Artikel 7 IVRK.....	30
3.1.1 Recht om ‘voor zover mogelijk’ de ouders te kennen en door hen te worden verzorgd	31
3.1.2 Artikel 7 IVRK en de Nederlandse wetgeving.....	32
3.1.2.1 Het recht om onmiddellijk na de geboorte ingeschreven te worden	322
3.1.2.2 Het recht om vanaf de geboorte een naam te hebben.....	32
3.1.2.3 Het recht op een nationaliteit.....	32
3.1.2.4 Het recht om, voor zover mogelijk, de ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.....	32
3.1.3 Jurisprudentie	33
3.1.3.1 Valkenhorst I.....	33
3.1.3.2 Valkenhorst II.....	34
3.1.3.3 Odièvre vs. Frankrijk.....	34
3.1.3.4 Bevindingen uit jurisprudentie	35
3.2 Artikel 2 EVRM	35
3.2.1 Artikel 2 EVRM en de Nederlandse wetgeving	36
3.2.2 Jurisprudentie	36
3.3 Samenvatting en conclusie	38
4. Strijdigheid met het Wetboek van Strafrecht.....	40
4.1 Verduistering van staat.....	40
4.2 Titel XV Wetboek van Strafrecht.....	41
4.2.1 In hulpeloze toestand brengen of laten.....	41
4.2.2 Te vondeling leggen	42
4.3 Uitlokking en medeplichtigheid	43
4.4 Samenvatting en conclusie	43
5. Rechtsvergelijking	45
5.1 België	45
5.1.1 Vondelingenluik.....	45
5.1.2 Abortus	46
5.1.3 Adoptie	46
5.1.4 Discreet en anoniem bevallen.....	477
5.2 Duitsland	48
5.2.1 Vondelingenluik.....	49
5.2.2 Abortus	50
5.2.3 Adoptie	50

5.2.4 Discreet en anoniem bevallen.....	51
5.3 Samenvatting en conclusie	51
6. Conclusies en aanbevelingen	52
6.1 Conclusies	52
6.2 Aanbevelingen.....	54
Bronnenlijst.....	55
Bijlagen	64
BIJLAGE I Overzicht standpunten politieke partijen en diverse instanties over het vodelingenluik	64
BIJLAGE II Overzicht aantal abortussen en adopties Nederland	66
BIJLAGE III E-mail mevrouw De Loos, Siriz.....	68
BIJLAGE IV E-mail de heer Van Hooff, Stichting Ambulante FIOM.....	70
BIJLAGE V Vergelijking Nederland, België en Duitsland	72
BIJLAGE VI E-mail vodelingenschuif Borgerhout	73
BIJLAGE VII E-mail mevrouw V. Matz	734

LIJST VAN AFKORTINGEN

AdVermiG	Adoptionsvermittlungsgesetz
Art. / Artt.	Artikel / artikelen
BGB	Bürgerlichen Gesetzbuches
BJZ	Bureau Jeugdzorg
BW	Burgerlijk Wetboek
CDA	Christen Democratisch Appèl
ECRM	Europese Commissie voor de Rechten van de Mens
EHRM	Europese Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens
Fiom	Organisatie voor hulpverlening bij onbedoelde zwangerschap, voornemen tot afstand ter adoptie, begeleiding abortusverwerking, zoeken naar biologische familie
GW	Grondwet
GG	Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland
GGD	Gemeenschappelijke GezondheidsDienst
HR	Hoge Raad
Hof	Gerechtshof
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
KVP	Katholieke Volkspartij
MvT	Memorie van toelichting
NAO	Niet Anderszins Omschreven. (Persoonlijkheidsstoornis).
NIDAA	Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstanddoen
NVK	Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde
NVOG	Nederlandse vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie
OM	Openbaar Ministerie
Protocol	Protocol Afstand ter adoptie
PStG	Personenstandsgesetzes
PvdA	Partij van de Arbeid
Rb.	Rechtbank

RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
RWN	Rijkswet op het Nederlanderschap
SchKG	Schwangerschaftskonfliktgesetz
Siriz	Organisatie voor hulpverlening bij onbedoelde zwangerschap, voornemen tot afstand ter adoptie, begeleiding abortusverwerking
SR	Wetboek van Strafrecht
Stb.	Staatsblad
StGB	Strafgesetzbuch
SW	Strafwetboek (Belgisch)
Trb.	Tractatenblad
VZW	Vereniging zonder winstoogmerk
WAZ	Wet afbreking zwangerschap
Wdkb	Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting
Wet BIG	Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg

Inleiding

De aanleiding voor dit onderzoek was het televisieprogramma “Altijd wat”, waarin aandacht werd geschonken aan het Babyhuis dat inmiddels op 20 november 2013 in Dordrecht is geopend.¹ Dit programma had al snel mijn aandacht, omdat het een nieuw en actueel onderwerp was in Nederland. Het doel van het Babyhuis is om een uitweg te zijn voor moeders die hun baby (tijdelijk) willen afstaan en dit niet via de officiële wegen willen of kunnen doen. Tijdens het televisieprogramma werd uitgelegd dat bij het Babyhuis ook een vondelingenluik geopend zal worden waar een moeder anoniem haar kind kan achterlaten. Echter, omdat het te vondeling leggen van een kind strafbaar is in Nederland, bestond er een risico dat het Openbaar Ministerie (hierna: OM) het bestuur van het Babyhuis zou vervolgen. Om te voorkomen dat het Babyhuis betrokken zou raken bij eventuele vervolging, waardoor het Babyhuis ook haar deuren zou moeten sluiten, is nadien besloten om het vondelingenluik en het Babyhuis formeel van elkaar te scheiden.² Ook heeft het bestuur van het Babyhuis een wetsvoorstel ingediend, waarmee zij beogen dat het veilig achterlaten van een kind gelegaliseerd wordt.³

Probleemanalyse

In de media verschijnt steeds vaker nieuws over een kind dat te vondeling is gelegd.⁴ Hiernaast zijn er helaas ook gevallen waarin moeders hun kind doden en het lijkje verstoppert.⁵ Een zwangere vrouw heeft in Nederland de mogelijkheid om een abortus uit te laten voeren of haar kind ter adoptie af te staan. Bij adoptie wordt de moeder geregistreerd in een zogenaamd adoptiedossier en kan het kind altijd achterhalen wie de biologische moeder is.⁶ Geheel anoniem zal de moeder dus nooit blijven. Om een kind ter adoptie af te staan, moet de moeder haar zwangerschap en bevalling tevens ook zonder angsten of gevaar kunnen beleven. Dit komt omdat het in bepaalde culturen uit den boze en taboe is dat een vrouw buiten het huwelijk om gemeenschap heeft met een man. Als een ongehuwde vrouw dan zwanger wordt, wordt dit als schending van de eer gezien en kan dit de vrouw in levensgevaar brengen.⁷ Het gevolg van een ongewenste zwangerschap, waarbij abortus geen optie is, kan zijn dat de moeder het kind zelf in het geheim zal baren en daarna het kind te vondeling zal leggen. Op grond van

¹ ‘Altijd wat’, NCRV Nederland 2, 29 januari 2013 & Barbara Muller (4 september 2013). B. Muller (2013). Eerste Babyhuis in Nederland geopend [Persbericht]. Geraadpleegd op <http://www.het-babyhuis.nl/pdf/Persbericht-Babyhuis-nov2013.pdf>.

² Blommers, *Algemeen Dagblad* 20 juli 2013.

³ Idem.

⁴ Zo kan gedacht worden aan baby ‘Willem van Oosterhout’ die in 2008 in Oosterhout te vondeling is gelegd door zijn moeder (Rb. Breda 22 maart 2012, *LJN* BV9664). Ook zijn de vondelingen in Hoorn en Rotterdam-West bekend. Deze kinderen zijn in dezelfde week te vondeling gelegd: ‘Pasgeboren baby te vondeling gelegd in Hoorn’, *Volkskrant* 12 maart 2010 <<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/998074/2010/03/12/Pasgeboren-baby-te-vondeling-gelegd-in-Hoorn.dhtml>> en ‘Vondeling gevonden bij vuilcontainer in Rotterdam’, *NOS* 15 maart 2010, <<http://nos.nl/artikel/144053-vondeling-gevonden-bij-vuilcontainer-in-rotterdam.html>>. In Groningen is in 2012 een kind te vondeling gelegd bij het politiebureau: ‘Baby te vondeling gelegd bij politie Groningen’, *BN De Stem*, 21 januari 2012, <<http://www.bndestem.nl/algemeen/binnenland/baby-te-vondeling-bij-politie-groningen-1.263455#content>>.

⁵ Bijvoorbeeld Rb. ’s-Gravenhage 16 april 2012, *LJN* BW2455 en Rb. Leeuwarden 3 mei 2011, *LJN* BQ3315 (Sietske H.)

⁶ <http://www.geadopteerdonline.nl/Juridische_informatie/a3158883/1/Dossierinzage.aspx> geraadpleegd op 15 februari 2013.

⁷ Eldering 2006, p. 232-233.

titel XV Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr) is het te vondeling leggen of verlaten van een kind strafbaar gesteld. Dit weerhoudt moeders er, blijkens de nieuwsberichten, niet van om hun kind toch te vondeling te leggen. Bovendien wordt het vondelingenluik toch geopend in Nederland. Zoals eerder vermeld, heeft het bestuur van het Babyhuis de Tweede Kamer verzocht om een wetswijziging door te voeren, waarbij de strafbaarstelling op het te vondeling leggen van een kind zal ontbreken, als het kind op een verantwoorde manier te vondeling wordt gelegd of verlaten.⁸ Als het vondelingenluik op dit moment opengaat, zal het OM bepalen of het tot vervolging overgaat. Eventuele vervolging kan namelijk plaatsvinden als het vondelingenluik opengaat zonder te voldoen aan de wettelijke regelingen, zoals dat bekend moet zijn wie de moeder van het achtergelaten kind is.⁹

Het recht om te weten van wie men afstamt, is het recht dat eenieder heeft gekregen op grond van art. 7 lid 1 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (hierna: IVRK). Dit artikel zegt namelijk dat ieder kind het recht heeft om, voor zover mogelijk, zijn of haar ouders te kennen. In art. 236 Sr is geregeld dat degene die de afstamming van een ander onzeker maakt, strafbaar is. Door een moeder de mogelijkheid te bieden haar kind geheel anoniem in het vondelingenluik achter te laten, wordt ervoor gezorgd dat het kind later niet meer kan achterhalen van wie hij of zij afstamt en lijken de oprichters van het vondelingenluik in strijd te handelen met art. 7 IVRK en art. 236 Sr.

Art. 2 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM) schrijft voor dat eenieder recht heeft op leven. Gelet op dit artikel lijkt een vondelingenluik een geschikte oplossing. Er wordt namelijk meteen voor het kind gezorgd en de moeder en het kind blijven in leven. Een kind dat op straat te vondeling wordt gelegd loopt namelijk een groot risico om te overlijden. Het openen van het vondelingenluik lijkt dus aan de ene kant in strijd te zijn met art. 236 en titel XV Sr en art. 7 IVRK. Anderzijds lijkt het juist de verplichting van een staat om het recht op leven te beschermen zoals art. 2 EVRM voorschrijft.

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om te bekijken wat de juridische knelpunten van het vondelingenluik zijn en op welke manier deze opgelost kunnen worden. Aanbevelingen met betrekking tot de knelpunten zullen gegeven worden in het laatste hoofdstuk van deze scriptie.

Centrale vraag en deelvragen

In hoeverre is het creëren van een mogelijkheid om anoniem afstand te doen van een kind door middel van een vondelingenluik, naast de bestaande mogelijkheden om afstand te doen van een kind, noodzakelijk en rechtmatig, gelet op het IVRK, het EVRM en het Sr?

⁸ Het Babyhuis (2013). 'Recht op leven' [Nieuwsbrief nr. 4]. Geraadpleegd op <http://www.het-babyhuis.nl/pdf/nieuwsbrief-042013.pdf>.

⁹ *Aanhangsel handelingen II* 2012/13. nr. 2013Z01696, antwoord vraag 9, p. 3.

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden, wordt in hoofdstuk één antwoord gegeven op de vraag hoe en op welke gronden het idee om een vondelingenluik te openen is ontstaan. Het beantwoorden van deze vraag is van belang om de standpunten van de oprichters van het vondelingenluik te kennen, waardoor inzicht kan worden verkregen in de redenen waarom het vondelingenluik wordt opgericht. In hoofdstuk twee zal beantwoord worden welke mogelijkheden er bestaan om (anoniem) afstand te doen van een kind. Bij deze vraag gaat het enerzijds om de mogelijkheden die door de staat worden geboden om een kind in veiligheid ter wereld te brengen en de moeder ook in veiligheid, eventueel anoniem, afstand te laten nemen van het kind. Anderzijds zal bekeken worden welke illegale stappen moeders nemen om afstand te doen van hun kind. Door beantwoording van deze vraag kan inzicht verkregen worden in hoeverre en hoe vaak bepaalde mogelijkheden gebruikt worden, hoe toegankelijk deze zijn en wat de beweegredenen van de moeders zijn. Tevens kan ook ingeschat worden of de mogelijkheden buiten het vondelingenluik voldoende uitkomst bieden bij het (anoniem) afstand doen van een kind.

In hoofdstuk drie wordt antwoord gegeven op de vraag, wat, gelet op art. 7 IVRK en art. 2 EVRM, de rechtspositie van het kind is dat wordt achtergelaten in het vondelingenluik. Bij beantwoording van deze vraag worden beide artikelen eerst uitgewerkt, waarbij wordt ingegaan op hoe zij dienen te worden geïnterpreteerd. Hierdoor kan beoordeeld worden of het recht om de afstamming te kennen, zoals art. 7 IVRK voorschrijft, zwaarder weegt dan het recht op leven van art. 2 EVRM. Tevens kan door beantwoording van deze vraag beoordeeld worden of een vondelingenluik in strijd is met een van deze artikelen.

In hoofdstuk vier wordt antwoord gegeven op de vraag of een vondelingenluik in strijd is met artt. 47, 48, 236 en titel XV Sr en zo ja, op welke manier het vondelingenluik hiermee in overeenstemming kan worden gebracht. In Nederland is het verboden om een kind te vondeling te leggen. Bij het achterlaten van een kind in het vondelingenluik zal bekeken moeten worden of dit gezien moet worden als ‘te vondeling leggen’ en ‘achterlaten’ zoals titel XV Sr omschrijft. In dit hoofdstuk zal beoordeeld worden of en zo ja, op welke manier het vondelingenluik in strijd is met het Sr.

Ten slotte wordt in hoofdstuk vijf een rechtsvergelijking gemaakt. In dit hoofdstuk wordt beantwoord in welke andere landen vondelingenluiken bestaan en welke andere mogelijkheden die landen kennen naast het vondelingenluik om (anoniem) afstand te doen van een kind. Door beantwoording van deze vraag kan bekeken worden hoe de regelingen omtrent vondelingenluiken zijn, wat de overeenkomsten en verschillen per land zijn en hoe deze regelingen zich verhouden tot de regelingen in Nederland. Ook regelgeving omtrent abortus en vormen van (anoniem) afstand doen zullen vergeleken worden.

Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Het onderwerp vondelingenluik is op dit moment een belangrijk onderwerp in Nederland, omdat het een methode is die eeuwen geleden werd gebruikt om afstand te doen van een kind en nu in Nederland

opnieuw wordt opgericht. Uit (social) media blijkt dat er veel verschillende meningen zijn over dit onderwerp.¹⁰ Door dit onderzoek kunnen dit soort maatschappelijke problemen opgehelderd worden. Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant omdat een vondelingenluik een nieuw en actueel concept is in Nederland. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk of er wettelijk gezien verschillen zijn in het te vondeling leggen van een kind / achterlaten op straat en het achterlaten van een kind in een vondelingenluik en wat de rechtsgevolgen daarvan zijn. Gezien dit niet eerder op deze manier is onderzocht, zal dit onderzoek toegevoegde waarde hebben op de reeds bestaande kennis op het gebied van anoniem afstand doen van een kind en het vondelingenluik.

¹⁰ Bijvoorbeeld op <<http://www.linkedin.com/groups/Babyhuis-en-babyluik-Ik-maak-2647937.S.156259296>> bezocht op 4 maart 2013.

1. Het vondelingenluik

Op 1 september 2014 zullen in Nederland de eerste vondelingenluiken worden geopend,¹¹ ondanks dat het wettelijk (nog) niet is toegestaan. In dit hoofdstuk zal de vraag hoe en op welke gronden het idee om vondelingenluiken te openen, is ontstaan, worden beantwoord.

1.1 Ontstaan vondelingenluik

In oktober 2011 publiceerde Barbara Muller, Nederlandse schrijfster en oprichtster van het Dushi huis,¹² via haar blog dat zij voornemens heeft om een Babyhuis met vondelingenkamer te openen.¹³ De gedachte voor deze opening ontstond toen Barbara Muller een krantenartikel had gelezen over een meisje, Cheyenne, dat was overleden nadat zij was mishandeld door de vriendin van haar moeder. Aangezien er naast Cheyenne, meer kinderen mishandeld worden, gedood worden en te vondeling worden gelegd, is er volgens Barbara Muller een noodoplossing nodig in de vorm van een Babyhuis en vondelingenluik. Barbara Muller is van mening dat het recht op leven van een kind boven alles gaat, ook boven het recht om zijn of haar afstamming te kennen.¹⁴ Ouders (en dan met name moeders) die niet weten hoe zij de reguliere hulpverlening moeten bereiken, of deze hulpverlening niet willen of mogen bereiken, moeten hulp krijgen wanneer zij niet voor hun kind kunnen of willen zorgen.¹⁵ Op 20 november 2013 is in Dordrecht het Babyhuis geopend. Omdat het te vondeling leggen van een kind strafbaar is, zouden de oprichters van het Babyhuis beschuldigd kunnen worden van uitlokking van dit strafbare feit, zoals is vastgesteld in art. 47 lid 1 sub 2 Sr.¹⁶ Het gevolg hiervan kan zijn dat het Babyhuis in zijn geheel, dus samen met het vondelingenluik, gesloten moet worden. Om deze reden hebben de oprichters besloten om het Babyhuis en het vondelingenluik juridisch en organisatorisch van elkaar te scheiden en het vondelingenluik elders te openen. Dat zij vervolgd kunnen worden voor het openen van een vondelingenluik, weerhoudt hen er niet van om toch door te gaan met de opening ervan.¹⁷ De opening zal bijzonder zijn, aangezien dit de eerste vondelingenluiken zullen zijn in Nederland.¹⁸ De bedoeling achter het vondelingenluik is om het te vondeling leggen van kinderen in onveilige omgevingen te voorkomen en als de moeder dit wenst, haar extra hulp te bieden.

¹¹ Uit een telefoongesprek met mevrouw B. Muller op 26 februari 2014, is duidelijk geworden dat de vondelingenluiken geopend zullen worden op 1 september 2014. De vondelingenluiken worden geopend in Groningen, Papendrecht en waarschijnlijk Utrecht.

¹² Een pleeghuis.

¹³ B. Muller (12 oktober 2011). Het BABYHUIS met vondelingenluik [Weblog post]. <<http://www.barbaramuller.com/BarbaraMuller/blog.php?blog=373>>.

¹⁴ B. Muller (15 oktober 2011). Het Babyhuis met vondelingenluik [Weblog post]. <<http://www.barbaramuller.com/BarbaraMuller/blog.php?blog=374>>.

¹⁵ <http://www.het-babyhuis.nl/Het_Babyhuis/FAQ.html> geraadpleegd op 20 juli 2013.

¹⁶ Blommers *Algemeen Dagblad* 20 juli 2013.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Dit blijkt uit de antwoorden van de staatssecretarissen van Veiligheid en Justitie en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in *Aanhangsel Handelingen II* 2012/13, nr. 1748, waarbij zij bij vraag 2 aangeven dat er op dit moment geen mogelijkheden zijn om een kind anoniem af te staan. De laatste vondelingenluiken in Nederland werden rond het jaar 1823 gesloten <<http://www.nidaa.nl/vondelingenluik-geschiedenis.html>> geraadpleegd op 19 juli 2013.

1.2 Doel en werking van het vondelingenluik

In het vondelingenluik kunnen moeders die niet voor hun kind kunnen of willen zorgen, geheel anoniem hun kind achterlaten. Het gebruik van het vondelingenluik gaat als volgt:¹⁹ een moeder komt binnen in een kamer en tegelijkertijd gaat er een stil alarm af. Het alarm waarschuwt de vrijwilliger die in een andere kamer aanwezig is, zodat zij ook op haar hoede is en direct zorg kan verlenen.²⁰

Niemand ziet de moeder en niemand zal zomaar de kamer binnenlopen. De moeder kan haar kind rustig in een bedje, dat daar klaar staat, leggen en heeft de tijd en gelegenheid om afscheid te nemen. Er ligt een briefje voor haar klaar waarin staat uitgelegd dat het belangrijk is dat zij zelf hulp krijgt en dat zij gegevens achter kan laten (in verband met het afstammingsrecht). Dit hoeft zij echter niet te doen, maar zij wordt er zodoende wel toe uitgenodigd. De moeder heeft ook de keus om een knop in te drukken waardoor ze in contact kan komen met de aanwezige medewerkers van het vondelingenluik.²¹ Een puzzelstukje dat in de kamer ligt, kan de moeder meenemen. Deze kan later dienen om aan te tonen dat zij haar kind heeft achtergelaten en welk kind het is geweest.²²

De moeder krijgt zes maanden de tijd om haar beslissing om haar kind achter te laten te overdenken en daarop terug te komen. Gedurende deze periode wordt het kind eerst opgevangen door de vrijwilligers bij het vondelingenluik en later, als deze gevonden is, geplaatst in een pleeggezin. Wanneer een moeder besluit om haar kind toch op te halen, wordt er samen met een zorgteam bekeken wat de juiste oplossing is voor deze moeder en haar kind.²³ De reden dat een vrouw kan kiezen om haar kind achter te laten in het vondelingenluik, kan te maken hebben met dat de vrouw te maken heeft met onder andere eerwraak of zwanger is geworden door incest (moeders die zelf met hun leven bedreigd worden).²⁴ De oprichters van het vondelingenluik verwachten dat het dit soort moeders zijn die zij een helpende hand kunnen bieden. Zij menen dat er op dit moment een gat zit in de reguliere hulpverlening voor de moeder die niet voor haar kind kan of wil zorgen en absoluut niet bekend wil zijn.²⁵

1.3 Politieke discussie vondelingenluik

Al jarenlang probeert de politiek een oplossing te vinden om het aantal kinderen dat te vondeling wordt gelegd te verminderen. In 1971 bood Theo van Schaik (KVP)²⁶ aan om vondelingenluiken te

¹⁹ 'Pauw en Witteman' VARA Nederland 1, 26 maart 2013.

²⁰ Omdat het vondelingenluik een onderdeel zou zijn van het Babyhuis, zouden de zogenaamde Babyhuis-ouders aanwezig zijn bij het vondelingenluik. Ondanks de splitsing van het Babyhuis en het vondelingenluik zullen er mijns inziens toch vrijwilligers aanwezig zijn op de plek van het vondelingenluik, die achtergelaten baby's zullen opvangen.

²¹ 'Pauw en Witteman' VARA Nederland 1, 26 maart 2013.

²² B. Muller (2013). Babyhuis strijdt voor het recht op leven voor ieder kind [Persbericht]. Geraadpleegd op <http://www.het-babyhuis.nl/pdf/Persbericht-Babyhuis-april2013.pdf>.

²³ <http://www.het-babyhuis.nl/Het_Babyhuis/Babyhuis.html> geraadpleegd op 27 april 2013. Het zorgteam bestaat uit de vrijwilligers, een pedagogisch medewerker en een kinderpsychologe. Dit was de procedure toen het vondelingenluik bij het Babyhuis hoorde. Ondanks de splitsing van het Babyhuis en het vondelingenluik zal deze procedure mijns inziens op deze wijze door blijven gaan.

²⁴ 'Pauw en Witteman' VARA Nederland 1, 26 maart 2013.

²⁵ Idem.

²⁶ Katholieke Volkspartij.

legaliseren om abortussen tegen te gaan.²⁷ Er werden destijds veel abortussen gepleegd uit vrees voor ontdekking van de zwangerschap door de omgeving. Door dezelfde reden werden pasgeboren kinderen gedood of te vondeling gelegd. Op de strafbaarstelling voor het te vondeling leggen van een kind (art. 256 Sr) biedt art. 259 Sr ‘bescherming’ voor de moeder die dit uit vrees voor ontdekking van haar bevalling doet. De straf wordt voor haar tot de helft verminderd. Van Schaik stelde dat het vaststellen van een verlagende straf juist criminaliserend zou werken. Er zou een plek gerealiseerd moeten worden waar vrouwen hun kind achter kunnen laten; een vondelingenluik. Dit zou geheel legaal en anoniem moeten kunnen.²⁸ Het voorstel heeft geen gevolgen gehad.

In juli 2003 maakte Bureau Jeugdzorg (hierna: BJZ) bekend om, samen met onder andere de Raad voor de Kinderbescherming (hierna: RvdK), een oplossing te zoeken naar het te vondeling leggen van kinderen. Deze oplossing neigde naar een vondelingenluik, waarbij ook extra aandacht werd besteed aan hulpverlening aan de moeder. C. Çörüz (CDA) heeft hieromtrent vragen gesteld aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.²⁹ De staatssecretaris gaf aan dat er alles aan gedaan moest worden om het te vondeling leggen van kinderen tegen te gaan. Er waren echter bezwaren tegen het openen van een vondelingenluik. Het recht van het kind om de afstamming te kennen, wordt ontnomen als deze wordt achtergelaten in een luik en kinderen die hun afstamming niet kennen, lopen een grote kans om daar op latere leeftijd problemen mee te krijgen,³⁰ zoals identiteitsproblemen omdat de genetische ouders niet bekend zijn.³¹ Ook voor de moeder is dit geen oplossing, omdat zij vanwege haar bijzondere noodsituatie hulp nodig kan hebben en door haar kind anoniem achter te laten, loopt zij deze hulp mis.³² Ten slotte werd nog gesteld dat een vondelingenluik de indruk kan wekken dat het toegestaan is om op deze manier afstand te doen van een kind.³³ In 2009 antwoordde staatssecretaris N. Albayrak vragen van K. Arib (PvdA).³⁴ Een van die vragen was of de staatssecretaris bereid is om de ervaringen van het buitenland met een vondelingenluik te onderzoeken en de Kamer daarover te informeren.³⁵ De staatssecretaris antwoordde dat er in de landen waar vondelingenluiken zijn nog steeds vondelingen worden gelegd buiten de luikjes om. Een vondelingenluik zou geen effect hebben op het aantal vondelingen. Tevens is zij van mening dat vrouwen hun kind vaak te vondeling leggen uit paniek, psychische verwardheid of wanhoop.³⁶ In plaats van hen een manier te bieden waardoor ze anoniem afstand van hun kind kunnen doen, zouden deze vrouwen juist hulp moeten krijgen bij hun zwangerschap en bevalling, desnoods met geheimhouding voor haar omgeving. Als zij daarna nog steeds afstand wil doen van haar kind, dan zou

²⁷ *Kamerstukken II 1971/72*, 12de vergadering, 26 oktober 1971, p. 576.

²⁸ *Idem*.

²⁹ *Aanhangsel Handelingen II 2002/03*, nr. 1759. Het CDA staat voor de politieke partij Christen-Democratisch Appèl.

³⁰ *Aanhangsel Handelingen II 2002/03*, nr. 1759, antwoord op vraag 2.

³¹ Van Raak-Kuiper 2007, p. 3.

³² *Aanhangsel Handelingen II 2002/03*, nr. 1759, antwoord op vraag 2.

³³ *Idem*.

³⁴ *Aanhangsel Handelingen II 2009/10*, nr. 779. PvdA staat voor de politieke partij, Partij van de Arbeid.

³⁵ *Aanhangsel Handelingen II 2009/10*, nr. 779, vraag 7.

³⁶ *Aanhangsel Handelingen II 2009/10*, nr. 779, p. 1659, antwoord op vraag 7.

dat moeten kunnen door te bevallen met geheimhouding, volgens een zogenaamd afstandsprotocol van de RvdK.³⁷

Ondanks dat de politiek het al jaren eens is dat er een oplossing moet komen voor het te vondeling leggen van kinderen en extra hulp geboden moet worden aan moeders die dit overwegen, zijn er nooit stappen genomen om dit tegen te gaan. In bijlage I is een lijst opgenomen van politieke partijen en diverse instanties en hun standpunt over het vondelingenluik.

1.4 Samenvatting en conclusie

Al jaren wordt er in de politiek aangegeven dat er een manier gevonden moet worden om het te vondeling leggen van kinderen tegen te gaan, waarbij ook aan de moeder de nodige hulp geboden kan worden. Meerdere keren is voorgesteld om een vondelingenluik te openen, doch heeft dit verder geen gevolg gehad. Het idee achter de vondelingenluiken die in september 2014 geopend zullen worden, is om het aantal vondelingen en babydodingen tegen te gaan. Dit standpunt sluit aan bij het probleem waar de politiek een oplossing voor zoekt.

Voor het openen van een vondelingenluik vormt onder andere art. 256 Sr een knelpunt, omdat deze het te vondeling leggen van kinderen verbiedt. Daarnaast wordt door het toestaan van een vondelingenluik het recht om de afstamming te kennen, ontnomen van het kind. Tevens krijgt de moeder hiermee niet de noodzakelijke hulp die zij nodig kan hebben. Om moeders toch een bepaalde wijze van ‘anoniem afstand’ te bieden, bestaat de mogelijkheid om in het geheim te bevallen.

³⁷ *Aanhangsel Handelingen II* 2009/10, nr. 779, antwoord op vraag 4. Zie hierover hoofdstuk 2, paragraaf 2.1.3.1.

2. Mogelijkheden om afstand te doen van een kind

Op grond van art. 1:247 Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) zijn ouders verplicht om hun minderjarige kind op te voeden en te verzorgen. In bepaalde gevallen willen of kunnen de ouders dit echter niet doen.³⁸ Voor die gevallen heeft de wetgever een aantal regelingen ingevoerd waardoor ouders afstand kunnen doen van hun kind. Helaas zijn er ook gevallen bekend van ouders die afstand nemen van hun kind anders dan op de manier die de wetgever voorschrijft. Hierbij kan gedacht worden aan het te vondeling leggen van een kind of babydoding. In dit hoofdstuk zal eerst worden ingegaan op de reeds bestaande mogelijkheden om afstand te doen van een kind. Hierna zal uiteengezet worden welke buitenwettelijke stappen moeders nemen om afstand te doen van hun kind.

2.1 Legale mogelijkheden

De wetgever heeft een aantal regelingen ontworpen waardoor het mogelijk is om een zwangerschap te beëindigen of om na de bevalling afstand te doen van het kind. In deze paragraaf wordt ingegaan op de abortus provocatus, adoptie en bevallen met geheimhouding.

2.1.1 Abortus Provocatus

Wanneer een zwangerschap, door middel van een medische ingreep, wordt beëindigd, is er sprake van abortus provocatus (hierna: abortus). Een abortus is toegestaan op grond van de Wet afbreking zwangerschap (hierna: WAZ). Deze wet werd op 15 februari 1979 aangeboden aan de Tweede Kamer.³⁹ Op dat moment was het volgens het Sr strafbaar om een zwangerschap te beëindigen.⁴⁰ Vanaf het kabinet Den Uyl (1973 – 1977) werd abortus gedoogd omdat het kabinet het niet eens kon worden over de abortuswetgeving.⁴¹ In 1970 was er echter al een stichting, Stichting Stimenzo, waar vrouwen vanaf 1971 illegaal een abortus konden laten plegen. Deze stichting wilde de abortushulpverlening verspreiden en verbeteren. Het duurde daarna ook niet lang voordat er meer illegale abortusklinieken werden opgericht.⁴² Ondertussen was abortus wettelijk gezien nog steeds strafbaar, waarbij slechts in geval van een medische indicatie de uitvoerende arts niet schuldig werd geacht aan het plegen van een strafbaar feit. De strafwetgeving die op dat moment van toepassing was op abortus, moest gewijzigd worden. Er was te veel spanning over het onderwerp en daarnaast was er ook sprake van rechtsonzekerheid voor eenieder die met abortus te maken kreeg of kon krijgen.⁴³

³⁸ Met de bewoordingen ‘ouders’ worden de biologische vader en moeder bedoeld. De biologische moeder is tevens ook de juridische moeder, tenzij het kind is geadopteerd. In dat geval is de juridische moeder, de vrouw die het kind heeft geadopteerd.

³⁹ *Kamerstukken II 1978/79*, 15 475, nr. 1-2.

⁴⁰ *Kamerstukken II 1978/79*, 15 475, nr. 3, p. 14.

⁴¹ Forder & Verbeke 2005, p. 84.

⁴² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Q&A Abortus Provocatus*, Den Haag: Ministerie van Buitenlandse Zaken 2008, p. 5.

⁴³ *Kamerstukken II 1978/79*, 15 475, nr. 3, p. 14-15.

Uiteindelijk werd het wetsvoorstel van 1979 aangenomen in 1981 en is op 1 november 1984 de WAZ in werking getreden.⁴⁴

2.1.1.1 Wettelijke mogelijkheden tot abortus

Wanneer de WAZ niet wordt nageleefd, is abortus strafbaar op grond van art. 296 Sr. Dit artikel stelt dat degene die een vrouw een behandeling geeft, terwijl hij weet of behoort te weten dat daardoor de zwangerschap kan worden afgebroken, strafbaar is. Volgens art. 2 WAZ is abortus slechts toegestaan als dit wordt uitgevoerd door een arts in een kliniek of ziekenhuis dat in het bezit is van een vergunning die door de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne is verleend. Wanneer een zwangere vrouw een arts heeft meegedeeld een abortus te willen laten uitvoeren, dan moet zij van die arts een bedenktijd van vijf dagen krijgen (art. 3 WAZ). Verder verzekert de WAZ in art. 5 dat een vrouw die haar zwangerschap wil laten beëindigen, wordt ingelicht over andere mogelijkheden dan abortus. In de WAZ wordt geen termijn genoemd tot wanneer de abortus uitgevoerd mag worden. Het Ministerie van Volksgezondheid en Justitie heeft deze termijn vastgesteld op 24 weken.⁴⁵ Vanaf 24 weken kan een foetus namelijk al buiten het lichaam van de moeder in leven blijven en is, in geval dat deze zwangerschap wordt beëindigd, art. 82a Sr van toepassing.⁴⁶ Op grond van dit artikel is degene die een vrucht dood, die buiten het lichaam van de moeder in leven kan blijven, strafbaar. Op grond van art. 11 WAZ dient de arts die een abortus uitvoert bepaalde gegevens bij te houden. De registratie dient echter op zodanige wijze te gebeuren dat zij niet tot de patiënt herleidbaar zijn. De gegevens worden ten minste vijf jaar lang bewaard (art. 11 lid 2 WAZ). Anonimiteit wordt dus geboden in dit artikel.

2.1.1.2 Toegankelijkheid tot abortus

Wanneer de zwangere vrouw besluit om de zwangerschap af te breken, heeft in principe niemand het recht om haar daarvan te weerhouden, ook de verwekker niet.⁴⁷ Bij deze overweging is de eerste stap die de zwangere vrouw kan nemen haar huisarts benaderen. De huisarts kan een gesprek aangaan met de zwangere vrouw en kijken naar haar leeftijd, of zij vrijwillig heeft gekozen voor abortus, haar culturele achtergrond en of zij steun krijgt van haar omgeving. De huisarts zal de zwangere vrouw doorverwijzen naar een abortuskliniek. Een huisarts heeft beroepsgeheim op grond van art. 7:457 BW

⁴⁴ *Stb.* 1981, 257.

⁴⁵ *Kamerstukken II* 1998/99, 26717, nr. 1.

⁴⁶ De Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde (NVK) en de Nederlandse vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie (NVOG) had in oktober 2010 een nieuwe richtlijn uitgebracht betreffende te vroeg geboren kinderen. Hierdoor ontstond discussie om de abortustermijn te verlagen, omdat de termijn van abortus en de termijn dat een kind in leven kan blijven gelijk waren (24 weken). In februari 2011 heeft premier Rutte laten weten dat de termijn niet ingekort zal worden (zie onder andere; Volkskrant 17-02-2011 'Rutte: kabinet gaat abortustermijn niet inkorten').

⁴⁷ Engberts, Kalkman-Bogerd & Drewes 2009, p. 76.

jo. 88 Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (hierna: Wet BIG). Deze artikelen geven aan dat de arts geen informatie over zijn patiënt aan derden mag geven.⁴⁸

Een zwangere vrouw kan voor abortus ook zelf naar een abortuskliniek gaan. In Nederland zijn 16 abortusklinieken en 99 ziekenhuizen die een vergunning hebben om een abortus uit te voeren.⁴⁹ Om naar een abortuskliniek te gaan, moet een zwangere vrouw wel weten dat een dergelijke kliniek bestaat en waar deze gevestigd is. De kliniek moet zij ook kunnen bereiken. Wat de gebruiksfrequentie van abortus is, is opgenomen in figuur 1 in bijlage II.

2.1.1.3 Redenen voor abortus

Op de website van Stichting Siriz vertellen een aantal vrouwen waarom zij wel of niet hebben gekozen voor een abortus.⁵⁰ Zo geeft een vrouw aan dat zij nog niet klaar was voor een kind omdat zij nog studeerde en haar vriend nog niet zo lang kende toen zij ontdekte dat ze zwanger was. Een kind paste (op dat moment) niet in haar leven. Een reden voor abortus kan ook zijn dat een vrouw zwanger is geworden buiten het huwelijk om en dit een taboe is binnen haar cultuur of religie. Als zij het kind niet kan en/of wil baren, kan zij kiezen voor abortus. Een vrouw kan ook verkracht zijn en daarom abortus willen laten uitvoeren. Redenen om over te gaan tot abortus kunnen zeer uiteenlopend zijn.

2.1.2 Adoptie

Adoptie houdt in dat de familie- en juridische banden tussen de biologische ouder(s) en het kind worden verbroken en het kind een nieuwe band aangaat met een andere ouder, de adoptiefouder. De adoptiefouder krijgt alle rechten en plichten die de biologische ouder normaal gesproken zou hebben en voedt het kind op als zijnde het eigen kind.

Toen in 1838 het BW tot stand werd gebracht, is overwogen om adoptie in te voeren. Echter, omdat het niet zou passen binnen de normen en waarden van de Nederlandse samenleving is het destijds afgewezen. Adoptie werd gezien als iets wat tegen de natuur in is.⁵¹ In de Tweede Wereldoorlog raakten veel kinderen het contact met hun ouders kwijt vanwege de bezetting. Voor deze kinderen was een voogd nodig die hielp met het zoeken naar de ouders en die het kind zou verzorgen gedurende die periode. De Commissie voor Oorlogspleegkinderen in Amsterdam werd opgericht om deze taak op zich te nemen. De pleegzorg was per kind voor de duur van twee jaar met de mogelijkheid deze termijn met nog twee jaar te verlengen.⁵² De situatie van de vele oorlogspleegkinderen deed de standpunten over adoptie veranderen. Uiteindelijk is adoptie in Nederland ingevoerd in 1956.⁵³ In eerste instantie was de bedoeling van adoptie om de rechtspositie van pleegouders te versterken tegen

⁴⁸ In bepaalde situaties kan de geheimhoudingsplicht echter worden doorbroken, bijvoorbeeld als er sprake is van een besmettelijke ziekte. Dit dient een huisarts direct te melden bij de GGD. Verder kan volgens art. 7:457 lid 1 BW de geheimhoudingsplicht van een arts doorbroken worden doordat de patiënt daar toestemming voor geeft.

⁴⁹ <<http://www.igz.nl/onderwerpen/curatieve-gezondheidszorg/abortusklinieken/index.aspx>> geraadpleegd op 18 juni 2013.

⁵⁰ <<http://www.siriz.nl/het-verhaal-van-kim-3336.html>> geraadpleegd op 23 juni 2013.

⁵¹ Van der Linden 2006, p. 12.

⁵² *Kamerstukken II*, 1948/49, 1214, nr. 3.

⁵³ Wet van 4 juni 1956, *Stb.* 1956, 325.

aanspraken van biologische ouders en diverse instanties die gericht waren op kindbescherming. Tegenwoordig staat de kindbeschermingsmaatregel voorop, maar wordt adoptie vooral toegepast om het laten ontstaan van een familierechtelijke band tussen kind en adoptant, dus om de kinderwens van de adoptant.⁵⁴

2.1.2.1 Wettelijke mogelijkheden tot adoptie

Er zijn geen vaste wettelijke regels die aangeven hoe een moeder haar kind ter adoptie kan afstaan. Stichting Siriz of Stichting Ambulante Fiom (hierna: Fiom) begeleiden samen met BJZ en de RvdK vrouwen die hun kind ter adoptie willen afstaan. Er wordt gewerkt met het Protocol Afstand ter adoptie (hierna: Protocol), waarin is vastgesteld wat de verantwoordelijkheden en taken van de eerder genoemde stichtingen en instanties zijn. In het Protocol staat dat vrouwen vanaf zestien jaar de beslissing tot afstand ter adoptie kunnen nemen. Een definitieve beslissing mag pas na de bevalling gemaakt worden. Als tijdens de zwangerschap al is aangegeven dat de zwangere vrouw afstand wenst te doen van het kind, dan kan de begeleidende stichting alvast een melding doen van een voornemen tot adoptie. Als een vrouw na de bevalling heeft aangegeven het kind ter adoptie af te willen staan, krijgt zij nog drie maanden de tijd om op haar beslissing terug te komen.⁵⁵ Gedurende deze bedenperiode wordt door de RvdK een voogdijregeling van voorlopige aard getroffen via de kinderrechter. Dit is noodzakelijk omdat er een volwassene moet zijn die beslissingen voor en namens het kind kan nemen. De voorlopige voogdij wordt vaak toegekend aan BJZ, die er ook voor dient te zorgen dat het kind wordt geregistreerd bij de gemeente. BJZ plaats het kind, via Pleegzorg, tijdelijk in een zogenaamd neutraal terrein gezin. Het kind blijft bij het neutraal terrein gezin totdat de moeder (en eventueel vader) een beslissing heeft genomen omtrent de adoptie.⁵⁶

Na de bevalling dient de moeder in de rechtbank aan te geven wat haar reden is om het kind ter adoptie af te staan. Als zeker is dat de adoptie doorgaat, dan dient de moeder (en eventueel vader) een afstandsverklaring te tekenen en na een bedenperiode van drie maanden wordt er een ontheffing uit het ouderlijk gezag ondertekend. De adoptiefouders krijgen daarna de voogdij over het kind. De ouders van het kind hebben wel het recht om aan te geven in wat voor gezin het kind dient te komen. Het kind kan pas definitief geadopteerd worden als de adoptiefouders het kind minimaal een jaar hebben verzorgd (art. 1:228 lid 1 sub f BW).⁵⁷ Als de zwangerschap geheim dient te blijven, dan kan dit doorgegeven worden aan de stichting die de zwangere vrouw begeleidt. De geheimhouding wordt echter niet gegarandeerd.⁵⁸ Tevens wordt de biologische moeder geregistreerd in het adoptiedossier,

⁵⁴ Van der Linden 2006, p. 9-15. Zie ook *Kamerstukken II* 1954-1955, 3530, nr. 4, p. 2.

⁵⁵ <http://kinderbescherming.nl/wat_doet_de_raad/afstand_screening_adoptie_en_afstammingsvagen/afstand_doen_van_een_kind/index.aspx> geraadpleegd op 4 juli 2013.

⁵⁶ Stichting Ambulante Fiom 2009 [Folder], p. 4 &

<http://kinderbescherming.nl/wat_doet_de_raad/afstand_screening_adoptie_en_afstammingsvagen/afstand_doen_van_een_kind/index.aspx> geraadpleegd op 4 juli 2013.

⁵⁷ Stichting Ambulante Fiom 2009 [Folder], p. 5.

⁵⁸ Stichting Ambulante Fiom 2009 [Folder], p. 4.

waardoor het kind altijd nog kan achterhalen wie de biologische moeder is.⁵⁹ Fiom bewaart het dossier gedurende honderd jaar.

2.1.2.2 Toegankelijkheid adoptie

Fiom en Siriz bieden begeleiding aan vrouwen die een adoptie overwegen. Deze instanties zijn telefonisch en via e-mail te bereiken. Iemand die toegang heeft tot het internet, kan via een zoekmachine achterhalen welke stappen zij dient te nemen om haar kind af te staan. Iemand die geen internet heeft (of daar geen gebruik van maakt) kan de huisarts en/of de verloskundige mededelen dat zij overweegt om het kind ter adoptie af te staan. Degene aan wie zij dit meedeelt, zal de vrouw wijzen op een stichting die haar bij de adoptiebeslissing kan ondersteunen en begeleiden.

In principe is iedere vrouw vrij om haar kind ter adoptie af te staan. Als een zwangerschap absoluut verborgen moet blijven (ook voor het kind), is adoptie echter geen optie. De gegevens van de moeder zullen namelijk, zoals eind paragraaf 2.1.2.1 staat vermeld, geregistreerd worden in het adoptiedossier. Indien de zwangerschap verborgen dient te blijven, is het waarschijnlijk beter om de zwangerschap te beëindigen door abortus. Het aantal geadopteerde kinderen dat in Nederland geboren is, is te vinden in figuur 2 in bijlage II.

2.1.2.3 Redenen voor adoptie

In de jaren zestig gaven vrouwen hun kind vaak onvrijwillig weg ter adoptie. De reden voor adoptie was dat de vrouw buiten het huwelijk om zwanger raakte en dit maatschappelijk gezien als een schande werd gezien.⁶⁰ De keuze om een kind ter adoptie af te staan, zal waarschijnlijk, emotioneel en psychisch gezien, geen gemakkelijke keuze zijn. Tijdens de zwangerschap ontstaat er al een band met het kind en de zwangere vrouw begint al heuse moedergevoelens te krijgen. Sommige zwangere vrouwen ervaren dit echter niet. Dit kan te maken hebben met een negatieve ervaring van de manier waarop het kind is verwekt en er geen optie tot abortus meer is.⁶¹ Het kind moet gebaard worden en de moeder wil het niet opvoeden. Wanneer de moeder niet voor het kind wil of kan zorgen, kan de keuze tot adoptie een oplossing zijn.⁶²

Adoptie kan echter ook overwogen worden omdat de zwangere vrouw niet zeker is van haarzelf als moederfiguur. Als zij geen inkomen heeft, erg jong is of de vader van het kind niet in haar leven is en zij geen steun zal hebben in de opvoeding van het kind, dan kan deze vrouw ook overwegen om haar kind ter adoptie af te staan.

⁵⁹ <http://www.geadopteerdonline.nl/Juridische_informatie/a3158883/1/Dossierinzage.aspx> geraadpleegd op 4 juli 2013 & RdvK e.a., *Protocol Afstand ter adoptie*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2010, p. 15.

⁶⁰ Hoksbergen & Walenkamp 2000, p. 47.

⁶¹ Rb. Zutphen 9 mei 2012, *LJN* BW5204. Deze zaak gaat over het herroepen van de adoptie, maar de biologische moeder verklaart hier dat zij het kind heeft afgestaan vanwege de manier waarop het is verwekt, namelijk verkrachting.

⁶² Altra [Folder], p. 1.

2.1.3 Bevallen met geheimhouding

Art. 1:198 BW stelt vast dat een vrouw uit wie een kind wordt geboren van rechtswege de juridische moeder van dat kind is. In Nederland is het dus niet mogelijk om anoniem een kind ter wereld te brengen. Wel wordt de mogelijkheid geboden om te bevallen met geheimhouding. In dat geval geeft een vrouw aan haar kind af te willen staan en dit, samen met de bevalling, in het geheim te willen doen. Alleen de adoptierechter en de begeleidende instanties, zoals Fiom, Siriz en BJZ, hebben dan de mogelijkheid om met de moeder in contact te komen.

2.1.3.1 Wettelijke mogelijkheden tot bevallen met geheimhouding

Wanneer een zwangere vrouw aangeeft in het geheim te willen bevallen, wordt door de begeleidende hulpinstanties het Protocol gehanteerd.⁶³ Geheimhouding is mogelijk als daar voor de biologische ouders zwaarwegende redenen voor zijn.⁶⁴ Omdat het kind pas na de bevalling in aanraking komt met BJZ, is het aan Fiom of Siriz, om nog voor de geboorte te regelen dat naast de ouders ook alle zaken rond het kind geheim blijven. Zo dienen zij bijvoorbeeld aan het ziekenhuis waar het kind wordt geboren aan te geven dat er geen naamkaartjes mogen komen.⁶⁵ Later zorgt BJZ ervoor dat er geheimhoudingsbrieven worden verstuurd naar de afdeling burgerzaken van de plaats waar het kind zal verblijven. Op deze manier wordt bijvoorbeeld voorkomen dat de moeder van het kind brieven betreffende het kind ontvangt.

De geheimhouding moet door de zwangere vrouw vermeld worden aan de begeleidende instantie, omdat hier anders geen rekening mee wordt gehouden. De zwangere vrouw bepaalt of geheimhouding noodzakelijk is. De begeleidende instantie bespreekt de geheimhouding en eventuele alternatieven met de zwangere vrouw. Omdat soms blijkt dat geheimhouding na de bevalling niet meer nodig is, wordt ook na de bevalling bekeken of geheimhouding nog gewenst is. Ook in deze fase is de wens van de moeder bepalend.⁶⁶ De gewenste geheimhouding wordt ook gemeld aan het ziekenhuis, afdeling burgerzaken van de gemeente waar de ouders van het kind wonen, de Belastingdienst, Sociale Verzekeringsbank en het consultatiebureau. De RvdK moet tijdens het rapporteren over de gang van zaken, rekening houden met de gekozen geheimhouding.⁶⁷ De moeder van het kind wordt vermeld op de geboorteakte, waardoor het kind in de toekomst altijd zijn moeder kan opsporen.⁶⁸ Wel wordt in de geboorteakte een aantekening gemaakt dat geheimhouding gewenst is.⁶⁹ Daarnaast komt het ook voor dat de geheimhouding die wordt nagestreefd niet geboden kan worden, terwijl dit wel wordt beoogd.⁷⁰

⁶³ Fiom of Siriz begeleiden de biologische ouders van het kind, BJZ is er voor de regelingen rondom het kind en de RvdK houdt zich bezig met de juridische zaken.

⁶⁴ E-mail d.d. 11 juli 2013, mevrouw De Loos, Siriz, bijlage III.

⁶⁵ RvdK e.a., *Protocol Afstand ter adoptie*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2010, p. 14.

⁶⁶ E-mail d.d. 22 januari 2014, de heer Van Hooff, Stichting Ambulante FIOM, bijlage IV.

⁶⁷ RvdK e.a., *Protocol Afstand ter adoptie*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2010, p. 16.

⁶⁸ De Jong & Vonk 2013, p. 112.

⁶⁹ E-mail d.d. 11 juli 2013, mevrouw De Loos, Siriz, bijlage III.

⁷⁰ E-mail d.d. 7 januari 2014, de heer Van Hooff, Stichting Ambulante FIOM, bijlage IV.

Dit komt door de toenemende digitalisering en automatisering en onvoldoende coördinatie tussen alle betrokken instanties.⁷¹

2.1.3.2 Redenen voor bevallen met geheimhouding

Een reden om te willen bevallen met geheimhouding kan zijn dat bijvoorbeeld een buitenechtelijk kind niet geaccepteerd wordt door de omgeving van de zwangere vrouw. Daarnaast kan incest een reden zijn om de zwangerschap geheim te houden. Tevens kan het zijn dat een vrouw haar kind wil afstaan, maar hierover aan haar omgeving geen verantwoording wil afleggen omdat zij juist tegen het afstaan van een kind zijn. Zij kan dan kiezen om haar zwangerschap en bevalling geheim te houden.

In beginsel geldt voor de toegankelijkheid voor bevallen met geheimhouding hetzelfde als bij adoptie. De zwangere vrouw kan via de huisarts of verloskundige gewezen worden op bijvoorbeeld Fiom of Siriz, die haar zal begeleiden en helpen bij het nemen van een beslissing over het wel of niet afstaan van het kind. In Nederland komt het per jaar ongeveer vier tot vijf maal voor dat een vrouw wil bevallen met geheimhouding.⁷²

2.2 Illegale manieren

Wanneer een vrouw zwanger is en zij de legale manieren om de zwangerschap te beëindigen of het kind af te staan niet als optie ziet, zal zij zelf manieren bedenken om afstand te doen van het kind. In deze paragraaf wordt ingegaan op het te vondeling leggen van een kind, neonaticide, illegale opnemings en zusmoederschap.

2.2.1 Te vondeling leggen van een kind

Wanneer een vrouw haar kind ergens achterlaat, met de intentie dat het kind door een ander wordt gevonden en de bedoeling heeft om het kind niet meer op te halen, is sprake van het te vondeling leggen van een kind. In de wet staat dit opgenomen in art. 256 Sr. De straf die op grond van dit artikel wordt opgelegd, is een gevangenisstraf van maximaal vier jaar en zes maanden of een geldboete. Deze straf wordt verzwaard als het kind lichamelijk letsel krijgt of komt te overlijden ten gevolge van het achterlaten. In art. 258 Sr staat verder dat de gevangenisstraffen verhoogd kunnen worden als degene die het kind achterlaat de vader of moeder van het kind is. Art. 259 Sr biedt een bepaalde vorm van bescherming voor de moeder die haar kind uit vrees voor ontdekking van haar bevalling achterlaat. Voor deze vrouw wordt de gevangenisstraf uit de artt. 256 en 257 Sr tot de helft ervan verminderd. Op het moment dat een kind dat te vondeling is gelegd, wordt gevonden, zal de politie een onderzoek starten om te achterhalen wie het kind heeft achtergelaten en eventueel wie de ouders van het kind zijn. De reden hiervan is dat het kind recht heeft om te worden opgevoed en verzorgd door zijn of haar

⁷¹ E-mail d.d. 7 januari 2014, de heer Van Hooff, Stichting Ambulante FIOM, bijlage IV.

⁷² *Aanhangsel Handelingen II* 2013, nr. 2013Z01696, antwoord 2 & E-mail d.d. 7 januari 2014, de heer Van Hooff, Stichting Ambulante FIOM, bijlage IV, waarin staat dat het bij Fiom vier tot zes keer per jaar voorkomt.

ouders. Tevens is het in hulpeloze toestand achterlaten of te vondeling leggen van een kind strafbaar gesteld (artt. 255 en 256 Sr). De burgemeester van de plaats waar het kind is gevonden, wordt ingelicht over de vondeling en deze zal de vondeling moeten melden bij de afdeling burgerzaken. Er dient een geboorteakte opgemaakt te worden. De ambtenaar van de burgerlijke stand mag het kind een naam geven en bij Koninklijk Besluit kan er een definitieve naam gegeven worden. Uiteraard kan deze naam gewijzigd worden als de ouders gevonden zijn of als het kind geadopteerd wordt. De RvdK dient ervoor te zorgen dat het kind zo snel mogelijk een voogd krijgt. Er dient immers een volwassen persoon te zijn die verantwoordelijk is voor de verzorging en opvoeding van het kind. Aan de rechter kan de RvdK een voorlopige voogdijmaatregel verzoeken. De voogd, meestal BJZ, dient ervoor te zorgen dat het kind in een pleeggezin terecht komt.⁷³

2.2.1.1 Redenen om een kind te vondeling te leggen

Iemand die haar kind te vondeling legt, doet dit waarschijnlijk vanwege ernstige problemen. De moeder kan bijvoorbeeld vrezen voor ontdekking van het kind door haar familie. Zoals eerder vermeld is het in bepaalde religies of culturen onacceptabel dat een vrouw gemeenschap heeft voor het huwelijk, laat staan dat zij zwanger blijkt te zijn voor het huwelijk. In die gevallen kan een vrouw, die voor het huwelijk zwanger raakt en geen abortus laat plegen, haar zwangerschap verbergen en zelf in het geheim bevallen en haar kind te vondeling leggen. Als haar zwangerschap wordt ontdekt door haar familie kan zij bijvoorbeeld verstoten worden door de familie of in het ergste geval, gedood worden omdat zij de familie tot schande maakt.⁷⁴

Een andere reden om een kind te vondeling te leggen, kan zijn dat de vrouw overspel pleegt en het kind verborgen wil houden voor haar partner. Zij kan bang zijn dat de zwangerschap ontdekt zal worden als zij een abortus laat uitvoeren of in het ziekenhuis zal bevallen.

Tevens kan een (tijdelijke) psychische stoornis een reden zijn om een kind te vondeling te leggen. Enkele voorbeelden van redenen die moeders gaven om hun kind te vondeling te leggen, zijn bijvoorbeeld de zaak van baby Lilly van Bosboom die in september 2009 in Utrecht werd gevonden. De moeder van Lilly verklaarde dat zij haar kind te vondeling had gelegd omdat zij vreesde dat haar omgeving de zwangerschap zou ontdekken. Daarnaast kwam zij er slechts enkele weken voor de bevalling achter dat zij zwanger was en vond dat ze financieel en geestelijk niet in staat was om voor een kind te zorgen. De moeder was in de veronderstelling dat er in Nederlandse ziekenhuizen een vondelingenluik zou zijn. Eenmaal bij een ziekenhuis aangekomen, bleek dit niet het geval te zijn en heeft zij haar kind alsnog daar achtergelaten, omdat ze daar snel gevonden zou worden.⁷⁵

⁷³ RvdK, *ASAA protocol: Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2008.

⁷⁴ Eldering 2006, p. 232-233.

⁷⁵ Rb. Utrecht 12 juli 2010, *LJN* BN0936. De veroordeling was een voorwaardelijke gevangenisstraf van vier maanden en een proeftijd van twee jaar.

Een situatie waarbij de vader van de vondeling werd veroordeeld, betreft de zaak van baby Noortje Ellen. Zij werd om vier uur 's nachts te vondeling gelegd voor een woning in Veenendaal. Enkele uren later vond de bewoonster van de woning het kind. Tijdens de veroordeling van de vader van het kind is er rekening mee gehouden dat zijn (minderjarige) vriendin en moeder van het kind hem onder druk had gezet om het kind ergens achter te laten. In de overweging van de veroordeling werd hiermee rekening gehouden, maar ook werd rekening gehouden met het feit dat het kind inmiddels terug was bij de ouders.⁷⁶

2.2.1.2 Aantal vondelingen Nederland

Op de website van het Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstanddoen (hierna: NIDAA) zijn de dossiers van vondelingen en babylijkjes vanaf 1972 tot en met heden bijgehouden. In totaal zijn er tot nu toe 71 gevallen bekend. Opvallend aan deze lijst is dat de meeste gevallen in 2003 hebben plaatsgevonden. In dat jaar waren er in totaal zes vondelingen en vier babylijkjes gevonden. Vanaf 1993 is er geen jaar voorbijgegaan waarin geen babylijkje of vondeling werd gevonden.⁷⁷ Het oudste bekende geval is de vondeling die in Weert werd gevonden bij een klooster, die Vincent van Moesdijk werd genoemd. Het onderzoek naar de biologische ouders duurde destijds drie maanden. Het kind is na die termijn geadopteerd en kreeg een andere naam. Zijn biologische moeder heeft hij tot op heden niet kunnen vinden.⁷⁸

2.2.2 Neonaticide

Neonaticide is kindermoord zoals is opgenomen in de artt. 290 en 291 Sr. Het gaat in dat geval om een vrouw die, tijdens of kort na haar bevalling het kind opzettelijk van het leven berooft. Deelneming aan neonaticide is strafbaar op grond van art. 292 Sr. Het gaat bij neonaticide om kinderen jonger dan 24 uur. Deze kinderen zijn vaak niet geregistreerd en ook de moeder is, vanwege de ongewenste zwangerschap, niet bekend met haar zwangerschap bij verloskundigen of andere zwangerschapsbegeleiders. Een ingepakt babylijkje kan op een afgelegen plek al snel onopvallend zijn en een babyschedeltje zal snel vergaan. Hierdoor kunnen sporen van neonaticide snel uitgewist worden. Vanwege vorenstaande valt neonaticide onder ongeregistreerde criminaliteit.⁷⁹

2.2.2.1 Redenen voor neonaticide

Vaak komt neonaticide voor bij vrouwen die hun zwangerschap ontkennen of negeren. Deze loochening wordt onderverdeeld in drie categorieën, namelijk:⁸⁰

⁷⁶ Rb. Utrecht 4 oktober 2004, *LJN* AR3110. De vader van Noortje Ellen werd veroordeeld tot jeugddetentie voor de duur van drie maanden met een proeftijd van twee jaar.

⁷⁷ <<http://nidaa.nl/vondelingen-in-nederland.html>> geraadpleegd op 7 juli 2013.

⁷⁸ Hogenstijn *De Volkskrant* 28 juli 2003.

⁷⁹ <<http://nidaa.nl/babydoding.html>> geraadpleegd op 7 juli 2013.

⁸⁰ Verheugt 2007, p. 14-15.

- affectieve loochening waarbij de zwangere vrouw weet dat zij zwanger is, maar de emotionele gevoelens die daarbij horen, onderdrukt of ontkent. Zij bouwt geen band op of maakt geen contact met de baby in haar buik. De gevoelens die een gewenst zwangere vrouw ervaart, worden bij affectieve loochening juist ontkent;⁸¹
- totale of pervasieve loochening waarbij niet alleen de gevoelens maar ook de lichamelijke kenmerken of ontwikkelingen bij een zwangerschap worden geloochend;⁸²
- psychotische loochening waarbij de vrouw de zwangerschapskenmerken, zoals het schoppen van de baby, als een lichamelijke ziekte opvat.⁸³

Om een voldragen kind te doden, is het aannemelijk dat de zwangerschap ongewenst is geweest. Wellicht kan de moeder haar kind dat net na de bevalling overlijdt redden, maar het doodgaan van het kind komt haar goed uit of vanwege haar psychische toestand doet zij dat niet.⁸⁴ Bovendien kan een moeder duidelijk haar kind opzettelijk doden. Dit kan te maken hebben met de agressie of haat jegens de verwekker, of een psychische stoornis of toestand waarin de moeder op dat moment verkeert. Enkele voorbeelden van neonaticide, waarbij de beweegreden van de moeder is vastgesteld, is de zaak van Sietske H.⁸⁵ Deze zaak was zeer shockend omdat Sietske H. in de periode van 2003 tot en met 2009 haar vier pasgeboren kinderen heeft gedood. De reden van de moorden was vrees voor ontdekking van haar bevallingen.⁸⁶ Bij de kinderen twee tot en met vier wilde de moeder een abortus uit laten voeren. Zij was echter bang dat er vragen gesteld zou worden met betrekking tot eerdere zwangerschappen. Omdat zij haar eerste kind had gedood, zou ze niet weten wat ze zou moeten antwoorden. Ook wilde Sietske H. voor haar ouders de perfecte dochter zijn en heeft om dit beeld in stand te kunnen houden de moorden gepleegd.⁸⁷ Uit een psychologisch onderzoek is gebleken dat Sietske H. een stoornis had, waardoor zij maar beperkt vermogen had om een oplossing voor haar problemen te vinden.⁸⁸ Zij werd door het hof verminderd toerekeningsvatbaar geacht en veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar en de maatregel met TBS en verpleging.⁸⁹ Verder is ook de zaak bekend uit Leens.⁹⁰ De moeder in deze zaak had tijdens de zwangerschap al gepland dat indien de baby niet dood geboren zou worden, zij dit zelf zou doen. De baby werd levend geboren, waardoor de moeder haar heeft gedood. Als reden gaf zij aan dat de zwangerschap niet goed uitkwam. Haar relatie liep niet goed en ze had een schuld bij haar zorgverzekeraar en was bang dat deze aan het licht zou komen als haar zwangerschap bekend zou raken. Gedurende de zwangerschap

⁸¹ Verheugt 2007, p. 14.

⁸² Idem.

⁸³ Verheugt 2007, p. 15.

⁸⁴ Hierbij kan gedacht worden aan een bevalling die onverwachts op het toilet plaatsvindt, waarbij het kind hard op de grond of in de toiletpot valt, waardoor het komt te overlijden.

⁸⁵ Rb. Leeuwarden 3 mei 2011, *LJN* BQ3315.

⁸⁶ Idem.

⁸⁷ Rb. Leeuwarden 3 mei 2011, *LJN* BQ3315.

⁸⁸ Sietske H. wilde niet meewerken aan een onderzoek in het Pieter Baan Centrum, waardoor haar geestvermogen in eerste instantie niet kon worden vastgesteld. Bij het hof werkte zij wel mee. Zij had een persoonlijkheidsstoornis die samenhangt met een hersenorganisch lijden (frontaal syndroom).

⁸⁹ Hof Leeuwarden 11 oktober 2012, *LJN* BX9891.

⁹⁰ Rb. Groningen 24 april 2008, *LJN* BD0507.

heeft zij de zwangerschap ontkend en geheimgehouden. Zij kon geen bewuste keuzes maken en werd verminderd toerekeningsvatbaar geacht.⁹¹

Steeds blijkt dat moeders als reden voor neonaticide vrees voor ontdekking van de zwangerschap geven. Uit jurisprudentie blijkt dat er ook steeds sprake is van een persoonlijkheidsstoornis. Zo ook bij een geval in 2009 uit Roosendaal.⁹² Hierbij had de moeder het kind gedood uit vrees voor ontdekking van de bevalling. Toen zij ontdekte dat ze zwanger was, overwoog ze een abortus. Op het moment dat zij naar de abortuskliniek ging, bleek deze gesloten te zijn. Op haar e-mail die zij de kliniek stuurde, werd niet gereageerd. Vervolgens hield de vrouw haar zwangerschap geheim. Deze vrouw is verminderd toerekeningsvatbaar geacht omdat zij een depressieve stoornis had, maar nog wel een zekere mate van besef ondervond. De moeder is veroordeeld tot plaatsing in een jeugdinstelling.⁹³

2.2.2.2 Neonaticide Nederland

Zoals eerder vermeld, houdt NIDAA dossiers van onder andere neonaticide bij. Tussen 1994 en 2013 zijn er 47 gevallen geregistreerd waarbij er een babylijkje is gevonden. Dit betreft echter niet alleen neonaticide, maar kan ook dat een kind te vondeling is gelegd en ten gevolge daarvan is overleden. Enkele voorbeelden van neonaticide zaken staan genoemd in paragraaf 2.2.2.1.

2.2.3 Illegale opnemings

In geval van illegale opnemings wordt het kind gegeven aan een ander gezin, dat het kind bij de gemeente aangeeft als het eigen kind en ook op die manier opvoedt. Nergens staat geregistreerd wie de biologische moeder van het kind is. Een voorbeeld van illegale opnemings is zusmoederschap, waarbij het kind door de grootmoeder wordt geregistreerd als zijnde haar eigen kind.⁹⁴ Art. 236 lid 1 Sr stelt het onzeker maken van de afstamming van een ander strafbaar en in art. 442a Sr staat dat degene die zonder toestemming van de RvdK een kind, jonger dan zes maanden, die niet onder voogdij van een rechtspersoon staat als pleegkind opneemt, gestraft wordt. Wanneer sprake is van illegale opnemings, dan wordt dit vaak na enige tijd pas ontdekt. In die tussentijd is het kind vaak al gehecht aan de wettelijke ouders. Dit is de reden waarom illegale opnemings vaak niet terug wordt gedraaid.⁹⁵ Art. 7 IVRK geeft iedereen het recht om zijn of haar ouders te kennen en door hen opgevoed te worden. Door illegale opnemings wordt dit recht van het kind ontnomen. Omdat nergens wordt geregistreerd wie de biologische ouders zijn, wanneer en door wie en of er wel is geadopteerd, kan het kind zelf nooit achterhalen wie zijn biologische ouders zijn.

⁹¹ Vanwege een persoonlijkheidsstoornis NAO (Niet Anderszins Omschreven). Bij een NAO heeft degene bij wie het wordt vastgesteld verschillende kenmerken van verschillende persoonlijkheidsstoornissen. De opgelegde straf voor deze vrouw is een gevangenisstraf van drie jaren, waarvan achttien maanden voorwaardelijk en een proeftijd van twee jaren (met aanvullende voorwaarden).

⁹² Rb. Breda 23 maart 2010, *LJN* BL8559.

⁹³ *Idem*.

⁹⁴ <<http://nidaa.nl/zusmoederschap.html>> geraadpleegd op 22 juli 2013.

⁹⁵ Vinke 2011/101, p. 272.

2.2.3.1 Redenen voor illegale opnemings

Redenen voor illegale opnemings kunnen zijn dat de adoptiefouders de lange procedure voor een officiële adoptie niet willen afwachten of bang zijn dat zij niet aan de voorwaarden daarvoor voldoen. Ook de kosten voor een officiële adoptie kunnen een rol spelen om te kiezen om een kind illegaal te adopteren. Voor de biologische moeder kan het aantrekkelijk zijn als zij zelf geen kinderen wil, maar deze wel voor een ander wil dragen en na het baren tegen een vergoeding afstaan.

In de jaren zeventig werden veel illegale adopties uitgevoerd. De zwangere meisjes waren vaak erg jong en waren zwanger geraakt als gevolg van incest of verkrachting. Deze meisjes konden niet zelfstandig handelen en hen werd ook een schuldgevoel aangepreut over de zwangerschap. Corrupte nonnen of gynaecologen verkochten de kinderen die deze meisjes baarden. De kopers werd vaak wijsgemaakt dat de moeder van het kind een prostituee was die niet voor haar kind wilde zorgen.⁹⁶

2.2.3.2 Illegale opnemings Nederland

Illegale opnemings komt in Nederland wel voor, maar het zou hier om een handjevol kinderen gaan.⁹⁷ Een bekend geval is de zaak van baby Donna. De biologische ouders van baby Donna hadden via het internet kennis gemaakt met de huidige juridische ouders van baby Donna. Zij spraken af dat baby Donna na de geboorte aan hen zou worden afgestaan. De rechtbank heeft in deze zaak besloten dat er sprake is van family life tussen baby Donna en haar adoptiefouders in de zin van art. 8 EVRM. Zij wordt goed opgevoed door haar adoptiefouders en gelet op de omstandigheden is het ook beter voor haar om bij haar adoptiefouders te blijven.⁹⁸

Een ander bekend voorbeeld is dat van baby Jayden, die in 2008 in Gent is geboren. Daar had een Nederlands stel baby Jayden als zijnde hun kind op laten nemen in de burgerlijke stand. Volgens de RvdK zorgden de pleegouders wel goed voor het kind, maar vormde de wijze waarop het kind in het gezin is opgenomen een ernstige ontwikkelingsbedreiging. Het zou beter voor het kind zijn als deze in een neutraal pleeggezin werd opgenomen, terwijl ondertussen werd beoordeeld welke verblijfsplaats het beste voor hem zou zijn. De rechtbank belastte BJZ met de voogdij over het kind voor de duur van zes maanden.⁹⁹ Het Nederlandse stel kreeg een taakstraf van 240 uur en een voorwaardelijke gevangenisstraf van acht maanden en een voorwaardelijke geldboete van € 1.000,-.¹⁰⁰ Baby Jayden is weggehaald bij het Nederlandse stel en in een ander pleeggezin in België geplaatst.¹⁰¹

⁹⁶ <<http://nidaa.nl/babydoding.html>> geraadpleegd op 8 juli 2013.

⁹⁷ Vinke 2011/101, p. 271.

⁹⁸ Rb. Utrecht 7 mei 2008, *LJN* BD1068.

⁹⁹ Rb. Zwolle 27 november 2008, *LJN* BG5827.

¹⁰⁰ Hof Arnhem 15 april 2013, *LJN* BZ7164.

¹⁰¹ 'Baby Jayden werd verkocht voor 7500 euro' *De Volkskrant* 30 juni 2011, <<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/2460147/2011/06/30/Baby-Jayden-werd-verkocht-voor-7500-euro.dhtml>> geraadpleegd op 8 juli 2013.

2.3 Samenvatting en conclusie

Uit vorenstaande blijkt dat een vrouw die ongewenst zwanger is diverse mogelijkheden heeft om afstand te doen van haar kind. Als een zwangerschap ongewenst is en de zwangere vrouw het kind niet wil baren, dan is abortus een optie. De huisarts is hierbij een belangrijke schakel, omdat deze voor de meeste mensen toegankelijk is en de zwangere vrouw kan doorverwijzen. In geval van abortus wordt geheimhouding van de identiteit van de moeder gegarandeerd. Deze geheimhoudingsplicht betreft ook de huisarts. In geval van adoptie of bevallen met geheimhouding, moet de vrouw haar zwangerschap kunnen uitdragen zonder dat zij daardoor in de problemen komt, bijvoorbeeld door eerwraak. De vrouw kan bij de wettelijke mogelijkheden om afstand te doen van het kind altijd teruggevonden worden door op zijn minst de instanties die betrokken waren bij de adoptie of geheime bevalling en door het kind. Daarnaast komt het ook voor dat de geheimhouding bij discreet bevallen niet geboden kan worden, terwijl dit wel wordt beoogd.

Vrouwen die hun kind te vondeling leggen, doen dit vaak omdat zij vrezen voor ontdekking van het kind. De bedoeling is vaak dat het kind wordt gevonden en in leven zal blijven. In geval van neonaticide is er veelal sprake van een stoornis bij de moeder. Het kind wordt gedood uit vrees voor ontdekking van de bevalling. Het doden van het kind gebeurt meestal vlak na de geboorte, op de plek waar het kind is geboren. Om neonaticide tegen te gaan, lijkt een vondelingenluik geen oplossing. Vaak handelt de moeder verkeerd door haar stoornis. De zwangerschap wordt vaak ontkend en genegeerd. De bedoeling is dan ook te doen alsof het kind nooit heeft bestaan.

3. Rechtspositie van het kind

Art. 7 lid 1 IVRK stelt vast dat een kind vanaf de geboorte het recht heeft om, voor zover mogelijk, zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd. In art. 2 EVRM is het recht op leven vastgesteld. Als een kind anoniem in een vondelingenluik wordt achtergelaten, kan het zijn afstamming later niet meer achterhalen. Dit lijkt in strijd met art. 7 IVRK. Anderzijds blijft het kind wel in leven, wat misschien anders zou zijn als het vondelingenluik er niet was geweest. Het recht op leven wordt dus beschermd door het vondelingenluik. Vanwege deze tweestrijd zal in dit hoofdstuk bekeken worden wat de verhouding is tussen genoemde regelingen en het vondelingenluik.

3.1 Artikel 7 IVRK

Het voorstel om het IVRK op te stellen werd ingediend in 1978.¹⁰² Op 8 maart 1995 is het IVRK in Nederland in werking getreden. Het voorstel had te maken met het voortzetten van de internationale mensenrechten en de houding en visie die men destijds ontwikkelde ten opzichte van kinderen en jeugdigen.¹⁰³ De visie jegens kinderen veranderde van ‘kleine volwassenen’ naar ‘mensen die zich nog aan het ontwikkelen waren tot volwassenen’. Aan kinderen zou ruimte geboden moeten worden zodat ze kunnen groeien tot evenwichtige volwassenen.¹⁰⁴ Om dit te kunnen bereiken, moest aan kinderen meer dan alleen bescherming worden geboden. Zij dienden ook bepaalde rechten te krijgen waardoor hun kansen vergroot worden, bijvoorbeeld het recht op zorg en het recht op ontwikkeling. De overheid heeft de taak om ervoor te zorgen dat ieder kind gebruik kan maken van zijn rechten.¹⁰⁵

In art. 7 IVRK is een speciaal recht van kinderen vastgesteld. Lid 1 vermeldt dat een kind onmiddellijk¹⁰⁶ na de geboorte moet worden ingeschreven bij de burgerlijke stand van de gemeente en dat het kind recht heeft op een naam, het verwerven van een nationaliteit en, voor zover mogelijk, het recht om zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd. In lid 2 is opgenomen dat de staat zelf dient te zorgen dat de in lid 1 genoemde rechten kunnen worden verwezenlijkt.¹⁰⁷ Voor dit onderzoek is het recht om de ouders te kennen en door hen verzorgd te worden en zijn de woorden ‘voor zover mogelijk’ van belang, omdat dit recht wordt ontnomen wanneer een kind in het vondelingenluik wordt achtergelaten. In de volgende paragraaf wordt hier verder op ingegaan.

¹⁰² Kaime 2011, p. 15-16.

¹⁰³ Detrick 1992 & Blaak e.a., p. 32.

¹⁰⁴ Blaak e.a. 2012, p. 32.

¹⁰⁵ Idem.

¹⁰⁶ De bewoording ‘onmiddellijk’ hoeft niet letterlijk genomen te worden. Hiermee wordt bedoeld dat het kind uiterlijk binnen drie werkdagen geregistreerd moet worden in de registers van de burgerlijke stand; *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 17.

¹⁰⁷ In paragraaf 3.1.2 wordt ingegaan op hoe de Nederlandse wetgeving deze rechten waarborgt.

3.1.1 Recht om ‘voor zover mogelijk’ de ouders te kennen en door hen te worden verzorgd

In eerste instantie waren de bewoordingen ‘voor zover mogelijk’ niet opgenomen in art. 7 IVRK.¹⁰⁸ Pas nadat Duitsland en de Verenigde Staten bezwaar hadden ingediend, werden de woorden ‘voor zover mogelijk’ toegevoegd aan het artikel. Het bezwaar van deze landen was gericht tegen het recht om de ouders onvoorwaardelijk te kennen en door hen te worden verzorgd en had te maken met de geheime adoptie die zij destijds kenden. Het recht om de ouders te kennen, kon volgens hen niet absoluut zijn.¹⁰⁹ Het recht om door de ouders verzorgd te worden, wordt daarnaast geregeld in art. 9 IVRK. In dit artikel is bepaald dat een kind in beginsel niet gescheiden mag worden van zijn of haar ouders. Art. 9 en art. 7 IVRK gaven hetzelfde recht, waardoor er sprake was van dubbele wetgeving en dergelijke doublures moesten vermeden worden.¹¹⁰

De woorden ‘voor zover mogelijk’ houden onder andere in dat de opvoeding van het kind door de ouders, in het belang van het kind moet zijn. Dit recht van het kind kan alleen worden ontnomen in de meest ondubbelzinnige en extreme gevallen.¹¹¹ Wanneer het niet mogelijk is om de ouders te kennen en door hen verzorgd te worden, dient de staat op grond van art. 7 lid 2 IVRK bij wet te regelen hoe daarmee dient te worden omgegaan.¹¹² Zo is in Nederland geregeld dat het niet mogelijk is om anoniem afstand te doen van een kind. De bewoordingen ‘voor zover mogelijk’ zijn voor Nederland alleen van betekenis in situaties waarin het kind de ouders niet kan kennen, bijvoorbeeld als het kind te vondeling is gelegd.¹¹³

Bij het recht om door de ouders opgevoed te worden, worden de bewoordingen ‘voor zover mogelijk’ anders geïnterpreteerd. Het recht van een kind om door de ouders opgevoed en verzorgd te worden, kan worden ontnomen omdat het in het belang van het kind is. In dat geval weet het kind echter wel wie zijn of haar ouders zijn. Het ontnemen van het recht om door de ouders opgevoed te worden, kan te maken hebben met bijvoorbeeld kindermishandeling, ouders die verslavingsproblemen hebben of ouders die in detentie zitten. Voor zulke gevallen staat in art. 20 IVRK dat de staat in haar nationale wetgeving dient te zorgen voor bijzondere bescherming van het kind.¹¹⁴ Tijdens een vergadering van de Eerste Kamer is in 2001 besproken hoe de bewoordingen ‘voor zover mogelijk’ dienen te worden geïnterpreteerd.¹¹⁵ Het doel van deze bewoordingen is om te beperken dat iemand onmogelijk kennis kan nemen van zijn of haar genetische afkomst.¹¹⁶ Deze interpretatie werd tevens meegenomen in de behandeling van de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting (hierna: Wdkb). In deze wet is vastgesteld dat een spermadonor niet geheel anoniem mag blijven. Bij invoering van deze wet werd

¹⁰⁸ Detrick 1999, p. 153.

¹⁰⁹ Blaak e.a. 2012, p. 206.

¹¹⁰ Detrick 1999, p. 153.

¹¹¹ Mijns inziens in geval van verwaarlozing, misbruik, mishandeling e.d.

¹¹² Blaak e.a. 2012, p. 208.

¹¹³ *Kamerstukken II* 1992-93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 18.

¹¹⁴ Deze bescherming kan bestaan uit het plaatsen van het kind in een instelling voor kinderzorg, een pleeggezin, kafalah (Islamitische adoptie) en adoptie.

¹¹⁵ *Kamerstukken I* 2000/01, 23 207, nr. 201b.

¹¹⁶ *Kamerstukken I* 2000/01, 23 207, nr. 201b, p. 1.

het recht van een kind om te weten van wie het afstamt, afgewogen tegen de belangen van wensouders en spermadonors. De belangen van het kind bleken zwaarder te wegen.¹¹⁷

3.1.2 Artikel 7 IVRK en de Nederlandse wetgeving

In deze paragraaf wordt ingegaan op de vier rechten die voortvloeien uit art. 7 lid 1 IVRK en de Nederlandse wetgeving die daarmee samenhangt.

3.1.2.1 Het recht om onmiddellijk na de geboorte ingeschreven te worden

Art. 1:19e BW bepaalt dat de geboorte van een kind aangegeven moet worden bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. In lid 6 van dit artikel staat dat de aangifte binnen drie dagen na de dag van de bevalling moet worden gedaan. Na aangifte van het kind wordt er een geboorteakte opgemaakt op grond van art. 1:19 BW. Degene die het nalaat om geboorteaangifte te doen, is strafbaar op grond van art. 448 Sr.

3.1.2.2 Het recht om vanaf de geboorte een naam te hebben

In art. 1:4 lid 1 BW is geregeld dat eenieder de voornaam heeft die in zijn of haar geboorteakte staat opgenomen. De geboorteakte wordt opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente waarin het kind is geboren (art. 1:19 BW). Het verkrijgen van een achternaam is geregeld in art. 1:5 BW. Wanneer de vader en moeder van een kind onbekend zijn (bijvoorbeeld bij een te vondeling gelegd kind), geeft de ambtenaar van de burgerlijke stand het kind een voorlopige voor- en achternaam (art. 1:5 lid 10 BW). Op grond van art. 1:19c BW stuurt de ambtenaar van de burgerlijke stand een afschrift van de akte naar de Minister van Justitie.

3.1.2.3 Het recht op een nationaliteit

In de Rijkswet op het Nederlandschap (hierna: RWN) is geregeld wie de Nederlandse nationaliteit kan verkrijgen. In art. 3 RWN staat dat een kind waarvan de vader of moeder de Nederlandse nationaliteit bezit, bij geboorte ook de Nederlandse nationaliteit verkrijgt. Wanneer in Nederland een te vondeling gelegd kind wordt gevonden, krijgt dit kind op grond van art. 3 lid 2 RWN de Nederlandse nationaliteit. In geval van adoptie geldt dat het kind de Nederlandse nationaliteit kan krijgen als ten minste een van de adoptiefouders de Nederlandse nationaliteit bezit (art. 5 jo. 5a RWN).

3.1.2.4 Het recht om, voor zover mogelijk, de ouders te kennen en door hen te worden verzorgd

Het recht en de verplichting van ouders om hun kind op te voeden en te verzorgen, is opgenomen in art. 1:247 BW, betreffende het ouderlijk gezag. Ouders dienen op grond van art. 1:247 lid 2 BW ook te

¹¹⁷ Blaak e.a. 2012, p. 218.

zorgen voor het geestelijke en lichamelijke welzijn, de veiligheid en de persoonlijke ontwikkeling van het kind. Art. 1:254 BW geeft aan dat wanneer de geestelijke of zedelijke belangen of de gezondheid van de minderjarige ernstig worden bedreigd, de kinderrechter, als ultimum remedium, het kind onder toezicht kan stellen bij BJZ.¹¹⁸ Wanneer in het belang van het kind blijkt dat na ondertoezichtstelling het noodzakelijk is, kan de kinderrechter BJZ machtigen voor een uithuisplaatsing van het kind (art. 1:261 BW). In art. 1:266 BW staat verder dat als het in het belang van het kind is, de rechtbank de ouders ook van het gezag kan ontheffen of op grond van art. 1:269 BW uit het gezag kan ontzetten. Wanneer het in het belang van het kind dus beter is om niet door de ouders opgevoed te worden, gelden vorenstaande wetsbepalingen en moet het kind ten minste de mogelijkheid geboden worden om de ouders te kennen. Voor degene die zijn of haar kind niet wil of kan opvoeden, bestaat de mogelijkheid om het kind ter adoptie af te staan.¹¹⁹ In art. 236 Sr is het strafbaar gesteld om de afstamming van een ander onzeker te maken.

3.1.3 Jurisprudentie

In Nederland is het mogelijk om een beroep te doen op art. 7 IVRK. Uit jurisprudentie wordt duidelijk hoe art. 7 IVRK door de rechter geïnterpreteerd en toegepast wordt en wanneer er uitzonderingen op dit artikel worden gemaakt.

3.1.3.1 Valkenhorst I¹²⁰

Stichting Valkenhorst (voorheen Moederheil) verleende onder andere zorg en begeleiding aan ongehuwde moeders en hun kinderen,¹²¹ met als doel hen opvang te bieden, omdat destijds ongehuwde zwangerschap als schande werd gezien en deze vrouwen nergens anders terecht konden. In het arrest Valkenhorst I gaat het om een vrouw die in 1927 in Valkenhorst is geboren. Zij wil graag gegevens over haar ouders, maar de stichting beroept zich op haar geheimhoudingsplicht en verstrekt de gegevens niet. Volgens het hof spelen er in deze zaak drie belangen:

- Het belang om de afstamming te kennen, zoals is neergelegd in art. 8 EVRM, art. 17 Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (hierna: IVBPR), art. 7 en 8 IVRK (welk verdrag destijds in Nederland nog niet in werking was getreden);¹²²
- Het maatschappelijk belang van de hulpverlening door Valkenhorst. Het algemeen maatschappelijk belang is in de rechtspraak over het verschoningsrecht als zwaarwegend erkend.

¹¹⁸ Op grond van art. 1:256 BW maximaal voor de duur van een jaar, wat (indien nodig) steeds met een jaar verlengd kan worden.

¹¹⁹ Dit kan overigens niet anoniem, omdat de naam van de biologische moeder wordt opgenomen in een adoptiedossier. Zie hiervoor hoofdstuk 2, paragraaf 2.1.2.

¹²⁰ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ 1991*, 796.

¹²¹ Rb. Breda 20 juni 1989, *NJ 1989*, 726.

¹²² Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ 1991*, 796, r.o. 4.2, onder I.

Eenieder moet zich, zonder bang te zijn dat wat besproken is openbaar wordt gemaakt, kunnen wenden tot een hulpverlener;¹²³

- Het belang van degenen die geregistreerd staan bij de stichting. Het gaat daarbij om het behouden van de privacy van geregistreerden, namelijk de vrouwen die in de stichting zijn bevallen en vanaf 1927 ook de gegevens van de verwekker van het kind.¹²⁴

Het hof vond dat het belang om de afstamming te kennen, prevaleerde boven de andere belangen. Het kind, in deze zaak de volwassen eiseres, heeft recht op gegevens omtrent haar afstamming en haar eigen jeugd. Het maatschappelijk belang zou te hoge eisen stellen aan de zorgvuldigheid van bescherming van gegevens. Dit betekent niet dat er geen gegevens verstrekt mogen worden betreffende iemands afstamming. Volgens het hof wordt in deze zaak het respect voor de nagedachtenis van de geregistreerde moeder niet aangetast als dit moet wijken voor de belangen van haar kind.¹²⁵

3.1.3.2 *Valkenhorst II*¹²⁶

In de tweede Valkenhorst zaak worden van Valkenhorst opnieuw afstammingsgegevens gevorderd.¹²⁷ Eiseres vind dat zij daar recht op heeft omdat het haar dossier en haar gegevens zijn. De moeder is nog in leven en geeft geen toestemming om gegevens te verstrekken. In deze zaak gaat het om een belangenafweging tussen het recht van de moeder om de afstammingsgegevens voor het kind verborgen te houden en het recht van het kind om zijn of haar afstamming te kennen.

Volgens het Hof 's-Hertogenbosch en de Hoge Raad is het recht om te weten van wie men afstamt niet absoluut.¹²⁸ Aan de hand van een belangenafweging kan het recht om te weten van wie men afstamt namelijk moeten wijken voor de vrijheid van anderen. In deze zaak prevaleert echter het belang van het kind om te weten van wie zij afstamt boven het belang van de moeder.

In de conclusie wordt nog verwezen naar de memorie van toelichting (hierna: MvT) bij het wetsvoorstel van het IVRK. Het IVRK biedt bescherming aan het kind om de afstamming te kennen, maar deze bescherming wordt wel beperkt door de bewoordingen 'voor zover mogelijk'.¹²⁹

3.1.3.3 *Odièvre vs. Frankrijk*¹³⁰

In het arrest Odièvre tegen Frankrijk gaat het om een vrouw die in Frankrijk anoniem is bevallen en daarna haar dochtertje, Pascale Odièvre, heeft afgestaan. Na enige tijd onder zorg van een kindbeschermingsinstelling te zijn geweest, wordt Pascale geadopteerd. Op 25-jarige leeftijd

¹²³ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ 1991*, 796, r.o. 4.2, onder II.

¹²⁴ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ 1991*, 796, r.o. 4.2, onder III.

¹²⁵ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ 1991*, 796, r.o. 4.12.

¹²⁶ HR 15 april 1994, *NJ 1994*, 608.

¹²⁷ Na het arrest Valkenhorst I heeft Valkenhorst een nieuw beleid opgesteld waarin staat dat totdat er een wettelijke regeling voor inzagerecht voor kinderen komt, afstammingsgegevens alleen verstrekt worden met toestemming van de moeder. Als de moeder heeft verklaard dat gegevens ook na haar dood niet verstrekt mogen worden, dan verstrekt Valkenhorst die ook niet.

¹²⁸ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ 1991*, 796 en HR 15 april 1994, *NJ 1994*, 608, r.o. 3.3.

¹²⁹ HR 15 april 1994, *NJ 1994*, 608, r.o. 7 & 16 (concl. A-G Koopmans).

¹³⁰ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98, *NJ2003*, 587, m.nt. A.F.M. Wortmann (*Odièvre tegen Frankrijk*).

verzoekt Pascale om afstammingsinformatie bij de kinderbeschermingsinstelling. Zij krijgt informatie over het uiterlijk van haar ouders en verneemt dat zij nog een oudere en twee jongere broers heeft. Identificerende informatie wordt haar niet verstrekt.¹³¹ Wanneer zij tegen deze weigering een procedure bij de rechtbank wil starten, wordt haar meegedeeld dat zij naar de administratieve rechter kan stappen, alhoewel dit weinig zal uitmaken omdat haar aanvraag in strijd is met de Franse wetgeving.¹³² Pascale wendt zich uiteindelijk tot het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) en stelt dat er sprake is van een schending van art. 8 EVRM. Het EHRM heeft een afweging gemaakt tussen enerzijds de belangen van het kind en anderzijds het privéleven van de moeder.¹³³ De Franse wetgever heeft getracht om de moeder en het kind te beschermen tijdens de zwangerschap en de bevalling en heeft geprobeerd om (illegale) abortussen en het (buiten de juiste procedure om) verlaten van kinderen te voorkomen, door het anoniem bevallen te legaliseren. Het recht op eerbiediging van het leven is dus een van de nagestreefde doelen van het Franse systeem.¹³⁴ Het EHRM oordeelde dat staten zelf kunnen invullen hoe zij de bescherming van onderdanen wettelijk regelen.¹³⁵ De conclusie van het EHRM was dat het recht van de moeder in deze zaak prevaleerde boven het recht van het kind om haar afstamming te kennen. De wettelijke regelingen in Frankrijk, betreffende de privacybelangen en rechten van kinderen, zijn in overeenstemming met de verdragen en er is volgens het EHRM geen sprake van schending van art. 8 EVRM (recht op eerbiediging van privéleven, familie- en gezinsleven).¹³⁶

3.1.3.4 Bevindingen uit jurisprudentie

Uit de besproken jurisprudentie blijkt dat het recht om de afstamming te kennen, zoals neergelegd in art. 7 IVRK, niet absoluut is. Aan de hand van een belangenafweging kan worden vastgesteld of het recht om de afstamming te kennen zwaarder weegt dan het recht van de moeder om anoniem te blijven. Wanneer de belangen van de moeder zwaarder wegen, zal het recht om de afstamming te kennen moeten wijken voor het recht van de moeder. Vorenstaande kan een verdedigingsgrond zijn voor de opening van een vondelingenluik in Nederland.

3.2 Artikel 2 EVRM

Naast het IVRK lijkt ook het EVRM van belang bij de opening van een vondelingenluik. Zoals eerder vermeld, stelt art. 2 EVRM het recht op leven vast. Het EVRM werd tot stand gebracht door de Raad van Europa en werd op 4 november 1950 ondertekend door staten die partij zijn bij het verdrag. Aanleiding voor het invoeren van het EVRM was om te bewerkstelligen dat er eenheid zou zijn in

¹³¹ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98, NJ2003, 587, m.nt. A.F.M. Wortmann (*Odièvre tegen Frankrijk*), r.o. 9, 10 & 11.

¹³² EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98, NJ2003, 587, m.nt. A.F.M. Wortmann (*Odièvre tegen Frankrijk*), r.o. 13 & 14.

¹³³ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98, NJ2003, 587, m.nt. A.F.M. Wortmann (*Odièvre tegen Frankrijk*), r.o. 43 e.v.

¹³⁴ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98, NJ2003, 587, m.nt. A.F.M. Wortmann (*Odièvre tegen Frankrijk*), r.o. 45.

¹³⁵ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98, NJ2003, 587, m.nt. A.F.M. Wortmann (*Odièvre tegen Frankrijk*), r.o. 46.

¹³⁶ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98, NJ2003, 587, m.nt. A.F.M. Wortmann (*Odièvre tegen Frankrijk*), r.o. 49.

zaken als bescherming van de fundamentele rechten onder de leden van de Europese Unie.¹³⁷ Het EVRM is op 31 augustus 1954 in Nederland in werking getreden.¹³⁸

3.2.1 Artikel 2 EVRM en de Nederlandse wetgeving

De Nederlandse wetgeving kent geen specifieke regeling die voorziet in een recht op leven. Wel is in art. 11 Grondwet (hierna: GW) de onaantastbaarheid van het menselijk lichaam en in art. 114 GW het verbod op de doodstraf opgenomen. Op grond van art. 93 GW heeft het EVRM verbindende kracht voor Nederland. Dit betekent dat men een beroep op het verdrag kan doen en de Nederlandse rechter nationale regelingen buiten toepassing kan laten als deze in strijd zijn met het EVRM.¹³⁹ Vorenstaande is gebaseerd op art. 94 GW waarin staat dat verdragen boven wetten gelden en nationale regelingen geen toepassing vinden als deze niet met eenieder verbindende bepalingen van verdragen te verenigen zijn. Het EHRM legt in haar uitspraken vast hoe in bepaalde gevallen gehandeld moet worden. Deze uitleg is bindend voor staten die partij zijn bij het verdrag. Het recht op leven is in Nederland dus in principe geregeld door analyse van de uitleg en toepassing van art. 2 EVRM door het EHRM en de Nederlandse rechter.¹⁴⁰

3.2.2 Jurisprudentie

In deze paragraaf wordt aan de hand van jurisprudentie besproken hoe het recht op leven in Nederland uitwerking vindt onder invloed van het EVRM. Iedere staat die partij is bij het EVRM is verplicht om het recht op leven te beschermen op grond van art. 2 EVRM. Dit artikel vormt samen met art. 3 EVRM de meest fundamentele bepaling van het verdrag. Het behelst namelijk een van de basiswaarden van een democratische samenleving.¹⁴¹ Het recht op leven dat art. 2 EVRM biedt, wordt als zo fundamenteel opgevat, dat inmenging van de staat nodig is om bescherming in het kader van dit artikel te bieden. Om het leven van onderdanen te beschermen, is een staat verplicht alle passende maatregelen hiertoe te nemen. Dit brengt vooral de primaire plicht van een staat mee om wetgeving in te voeren, welke dient als een doeltreffende afschrikking tegen bedreigingen tegen het leven.¹⁴² Zo zijn staten verplicht om preventief op te treden als duidelijk is dat zich een levensbedreigende situatie voor zal doen.¹⁴³ De Europese Commissie voor de Rechten van de Mens (hierna: ECRM) meent dat art. 2 EVRM twee aparte, maar onderling samenhangende, basiselementen bevat. De eerste zin van art. 2 EVRM bevat de algemene verplichting dat het recht op leven beschermd zal worden door de wet. De

¹³⁷ Foster 2008, p. 39 e.v.

¹³⁸ *Trb.* 1954, 151.

¹³⁹ Verkennend vooronderzoek Peters e.a. 2009, p. 11.

¹⁴⁰ *Idem.*

¹⁴¹ EHRM 8 juli 1999, nr. 23657/94 (*Çakici tegen Turkije*), r.o. 86 en EHRM 25 augustus 2009, nr. 23458/02, *RvdW* 2009, 1303 (*Giuliani & Gaggio tegen Italië*), r.o. 204 e.v.

¹⁴² EHRM 30 november 2004, nr. 48939/99, *AB* 2005, 43 m. nt. A.J.Th. Woltjer (*Öneryildiz tegen Turkije*), r.o. 89 & EHRM 14 juni 2002, nr. 46477/99 (*Paul & Audrey Edwards tegen Verenigd Koninkrijk*), r.o. 54.

¹⁴³ EHRM 30 november 2004, nr. 48939/99, *AB* 2005, 43 m. nt. A.J.Th. Woltjer (*Öneryildiz tegen Turkije*), ECRM 5 september 2002, 50490/99 (*Boso tegen Italië*) & ECRM 28 oktober 1998, nr. 87/1997/871/1083 (*Osman tegen Verenigde Staten*).

tweede zin bevat een verbod op het opzettelijk beroven van het leven. Dit verbod is begrensd door de uitzonderingen die in hetzelfde artikel staan. Dat een staat verplicht is om eenieders leven bij wet te beschermen, wil niet zeggen dat deze staat zich slechts moet onthouden van het ontnemen van iemands leven, maar ook moet zorgen dat het leven van een ieder veilig is.¹⁴⁴

Aangezien art. 2 EVRM ieders recht op leven moet beschermen, is van belang om te weten wie een persoon is en wanneer het leven begint.¹⁴⁵ Volgens het EHRM geeft het EVRM niet aan wat de definitie is van de bewoordingen ‘een ieder’ zoals staat in art. 2 lid 1 EVRM. Iedere lidstaat moet zelf invullen wanneer het recht op leven, dus het leven, begint.¹⁴⁶ In verschillende wetten over abortus wordt een ongeborn kind niet beschouwd als een persoon die rechtstreeks beschermd wordt door art. 2 EVRM. Als een ongeborn kind wel het recht op leven zou hebben, dan zou dit recht van het kind beperkt worden door de belangen en de rechten van de moeder. Het EVRM sluit echter niet uit dat er een mogelijkheid moet bestaan, dat in bepaalde omstandigheden de veiligheid van het ongeborn kind wordt gewaarborgd.¹⁴⁷ Op Europees niveau is er geen consensus over de aard en status van een embryo of foetus. Zo is gesteld dat een embryo of foetus bescherming nodig heeft in naam van de menselijke waardigheid, zonder dat het beschouwd hoeft te worden als een persoon met het ‘recht op leven’ in de zin van art. 2 EVRM.¹⁴⁸ De ECRM heeft uitgelegd dat een foetus geen absoluut recht op leven geniet.¹⁴⁹ Het leven van een foetus is namelijk zo verbonden met het leven van de moeder dat het niet buiten de moeder om kan leven. Als een foetus absolute bescherming zou genieten op grond van art. 2 EVRM, dan zou abortus verboden moeten worden, ook in gevallen wanneer de zwangerschap ernstige risico’s voor het leven van de zwangere vrouw meebrengt. Het leven van de foetus zou in dat geval dus zwaarder wegen dan het leven van de zwangere vrouw.¹⁵⁰ Volgens de Hoge Raad van Noorwegen wordt de bescherming van een foetus op grond van art. 2 EVRM vastgesteld naar enerzijds de ontwikkelingsgraad van de foetus en anderzijds de voordelen voor de zwangere vrouw bij het afbreken van de zwangerschap.¹⁵¹ Een abortus in de eerste twaalf weken van de zwangerschap is niet in strijd met art. 2 EVRM. Gelet daarop vond de Hoge Raad niet dat een systeem dat de foetus beschermt in een geval waarbij de zwangerschap, geboorte of de zorg voor het kind de zwangere vrouw in een moeilijke situatie van het leven zou brengen, in strijd is met art. 2 EVRM.¹⁵² In beginsel is een foetus in Nederland geen drager van rechten en heeft dus geen recht op leven. Het recht op leven begint voor een foetus, wanneer deze de levensvatbaarheidsgrens van 24 weken heeft bereikt.¹⁵³ Ondanks dat Nederland vrouwen de mogelijkheid biedt om een zwangerschap te beëindigen en diverse mogelijkheden om afstand te doen van een kind, worden nog kinderen te vondeling gelegd

¹⁴⁴ ECRM 19 mei 1992, 17004/90, (*R.H. tegen Noorwegen*), p. 8 & ECRM 5 september 2002, 50490/99 (*Boso tegen Italië*).

¹⁴⁵ EHRM 8 juli 2004, nr. 53924/00, *NJ* 2006, 52 m.nt. E.A. van Alkema (*Vo tegen Frankrijk*), r.o. 81.

¹⁴⁶ EHRM 8 juli 2004, nr. 53924/00, *NJ* 2006, 52 m.nt. E.A. van Alkema (*Vo tegen Frankrijk*), r.o. 82 & 85.

¹⁴⁷ EHRM 8 juli 2004, nr. 53924/00, *NJ* 2006, 52 m.nt. E.A. van Alkema (*Vo tegen Frankrijk*), r.o. 80.

¹⁴⁸ EHRM 8 juli 2004, nr. 53924/00, *NJ* 2006, 52 m.nt. E.A. van Alkema (*Vo tegen Frankrijk*), r.o. 84.

¹⁴⁹ ECRM 13 mei 1980, nr. 8416/78, *NJ* 1981, 110 m.nt. E.A. van Alkema (*WP tegen United Kingdom*), r.o. 19.

¹⁵⁰ ECRM 13 mei 1980, nr. 8416/78, *NJ* 1981, 110 m.nt. E.A. van Alkema (*WP tegen United Kingdom*), r.o. 19.

¹⁵¹ ECRM 13 mei 1980, nr. 8416/78, *NJ* 1981, 110 m.nt. E.A. van Alkema (*WP tegen United Kingdom*).

¹⁵² ECRM 19 mei 1992, 17004/90, (*R.H. tegen Noorwegen*), p. 3.

¹⁵³ Rb. Dordrecht 7 februari 2012, *NJ* 2012, 442, r.o. 5.3-5.4.

of gedood. Hierdoor lijkt het of Nederland toch niet alle maatregelen heeft genomen om het leven van onderdanen te beschermen. Het betreft hier tevens niet alleen het leven van kinderen (en foetussen vanaf 24 weken), maar ook het leven van zwangere vrouwen die hun kind te vondeling leggen of doden uit vrees voor hun eigen leven.¹⁵⁴ Deze zwangere vrouwen missen blijkbaar bescherming van hun leven, aangezien zij hun leven zelf proberen te beschermen door zich illegaal van het kind te ontdoen.

3.3 Samenvatting en conclusie

Het recht om de afstamming te kennen, zoals neergelegd in art. 7 IVRK, lijkt zo absoluut dat er in Nederland wettelijk gezien niet van wordt afgeweken. Naast degene die het kind heeft verwekt en degene die het kind heeft gebaard, is het niet eens voor een spermadonor mogelijk om anoniem te blijven voor het kind dat uit zijn sperma wordt verwekt. De woorden ‘voor zover mogelijk’ werden zo geïnterpreteerd dat dit zou inhouden dat iedereen bekend zou moeten zijn met zijn of haar genetische afkomst. Het is aan de staat om te regelen hoe zal worden omgegaan met gevallen waarbij het toch niet mogelijk is om de ouders te kennen en door hen verzorgd te worden, bijvoorbeeld in gevallen van te vondeling gelegde kinderen. Het recht om de afstamming te kennen is echter toch niet zo absoluut als dat het lijkt. Aan de hand van een belangenafweging kan het voorkomen dat de anonimiteit van de moeder prevaleert boven het recht van het kind om zijn of haar afstamming te kennen en worden anonieme bevallingen niet gezien als een schending van art. 8 EVRM.

Verder is iedere staat die partij is bij het EVRM verplicht om maatregelen te nemen, om het leven van onderdanen te beschermen.¹⁵⁵ Staten zijn ook verplicht om preventief op te treden als duidelijk is dat zich een levensbedreigende situatie voor zal doen. In Nederland begint het recht op leven vanaf dat een foetus 24 weken is. De staat zou dus vanaf dat moment moeten zorgen voor bescherming van het leven van de foetus.

Uit vorenstaande blijkt dat er op Europees niveau wel uitzondering wordt gemaakt op het recht om de afstamming te kennen, maar niet op het recht op leven, behoudens de uitzonderingen die in het artikel zelf zijn genoemd. Het doel van het openen van een vondelingenluik is om onder andere het leven van kinderen, die mogelijk te vondeling gelegd zouden worden, te beschermen. Wanneer een kind op straat te vondeling gelegd zou worden, bestaat de kans dat het komt te overlijden. Wanneer de moeder vreest voor haar leven als het kind wordt ontdekt, wordt met het vondelingenluik eveneens haar leven beschermd. De moeder wordt namelijk de mogelijkheid geboden om volledig anoniem te blijven. Aangezien er nog kinderen te vondeling worden gelegd in Nederland, kan Nederland al preventief optreden door bijvoorbeeld vondelingenluiken toe te staan. Gelet op de uitspraak in het Odièvre arrest, waarbij de geheime identiteit van de moeder prevaleerde boven het recht van het kind om de

¹⁵⁴ Zoals in paragraaf 2.2.1.1 aangegeven, als een van de redenen waarom vrouwen hun kind te vondeling leggen.

¹⁵⁵ EHRM 30 november 2004, nr. 48939/99, AB 2005, 43 m. nt. A.J.Th. Woltjer (*Öneryildiz tegen Turkije*), r.o. 89 & EHRM 14 juni 2002, nr. 46477/99 (*Paul & Audrey Edwards tegen Verenigd Koninkrijk*), r.o. 54.

afstamming te kennen, kan in ieder geval geconcludeerd worden dat legalisering van het vondelingenluik niet in strijd hoeft te zijn met art. 7 IVRK. Het probleem met het vondelingenluik is daarbij echter wel dat er geen belangenafweging gemaakt kan worden tussen het recht van de moeder om anoniem te blijven en het recht van het kind om zijn of haar afstamming te kennen, omdat de omstandigheden van de moeder niet bekend zijn. Met het legaliseren van het vondelingenluik kan de staat dus zorgen dat de levens van kinderen én misschien ook wel de moeders van deze kinderen worden beschermd, zoals art. 2 EVRM voorschrijft.

4. Strijdigheid met het Wetboek van Strafrecht

In dit hoofdstuk wordt bekeken of het openen van een vondelingenluik in strijd is met bepalingen uit het Sr en indien dat het geval is, er enige overeenstemming kan worden gebracht tussen het vondelingenluik en de bepalingen waarmee het in strijd is. Zo stelt art. 236 Sr dat het verboden is om de afstamming van een ander onzeker te maken, staat in titel XV Sr dat het achterlaten van hulpbehoevenden en het te vondeling leggen van een kind verboden is en zijn het uitlokken van- en medeplichtigheid aan- een strafbaar feit volgens de artt. 47 en 48 Sr strafbaar.

4.1 Verduistering van staat

Zoals eerder vermeld, stelt art. 236 Sr het strafbaar om, door welke handeling dan ook, de afstamming van een ander onzeker te maken. Enkele voorbeelden van handelingen die onder dit artikel vallen, zijn het te vondeling leggen van een kind, het verwisselen van baby's of stelen van een kind en doen alsof het kind het eigen kind is.¹⁵⁶ Wanneer een persoon op grond van de wet een staat krijgt, kan geen sprake zijn van het verduisteren van de afstamming van diegene. Dit wil zeggen dat als bijvoorbeeld een getrouwde vrouw door overspel een kind krijgt, haar echtgenoot wettelijk gezien de vader van het kind wordt op grond van art. 1:199 lid 1 BW, ook al is hij niet de verwekker.¹⁵⁷ Ook als een vrouw zwanger raakt door een spermadonor is art. 236 Sr niet van toepassing, omdat dit kind wettelijk gezien een staat krijgt toegekend.¹⁵⁸ De vrouw die dit kind baart, wordt de moeder van het kind en indien zij gehuwd is, wordt haar echtgenoot de vader van het kind.

Het belang dat art. 236 Sr wil beschermen, is dat mensen hun afstamming kennen en daar duidelijkheid over moeten hebben.¹⁵⁹ In eerste instantie lijkt art. 236 Sr alleen een actieve handeling te verbieden, dus bijvoorbeeld het te vondeling leggen van een kind. Een passieve handeling is echter ook verboden op grond van dit artikel. Wanneer iemand ziet dat er een baby te vondeling wordt gelegd en daar geen actie op onderneemt, terwijl hij of zij dat wel had kunnen doen, dan handelt deze ook in strijd met art. 236 Sr.¹⁶⁰ Zoals eerder ook is uitgelegd, gaat er op het moment dat een moeder het vondelingenluik binnenkomt een stil alarm af. De aanwezige medewerkers zijn dus op dat moment al gealarmeerd en kunnen ingrijpen op de handeling van de moeder, maar doen dit niet. De aanwezige medewerkers handelen hierdoor in strijd met art. 236 Sr, want zij weten dat er een moeder in de kamer staat die haar kind zal achterlaten en dat de kans bestaat dat zij geen gegevens over zichzelf achterlaat. Ondanks deze wetenschap zullen de aanwezige medewerkers de kamer van het vondelingenluik niet

¹⁵⁶ Noyon, Langemeijer & Rimmelink 2013, aant. 2 op art. 236 Sr, suppl. 102 (april 1999), p. 677.

¹⁵⁷ In art. 1:199 BW wordt namelijk niets genoemd over het biologische vaderschap, maar wordt in lid 1 sub a het ontstaan van een familierechtelijke betrekking tussen het kind en de gehuwde vader omschreven, de zogenaamde 'fictie van vaderschap', zie Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 209.

¹⁵⁸ Cleiren e.a. 2012, commentaar 9c op art. 236 Sr.

¹⁵⁹ Cleiren e.a. 2012, commentaar 5 op art. 236 Sr.

¹⁶⁰ Cleiren e.a. 2012, commentaar 6 op art. 236 Sr, een voorbeeld wordt gegeven van een zuster die oogluikend toestaat dat twee baby's met elkaar worden verwisseld.

binnengaan voordat de moeder weg is.¹⁶¹ De strafbaarheid van de aanwezige medewerkers kan worden voorkomen door het systeem van alarmering anders in te richten. Bijvoorbeeld door een systeem te gebruiken waarbij de moeder die het kind achterlaat zelf op een knop drukt voordat zij de kamer verlaat, of dat er een automatisch alarm afgaat wanneer de moeder de kamer verlaat. In dat geval kunnen de aanwezige medewerkers niet ingrijpen op de handeling van de moeder, omdat de moeder op het moment dat het alarm afgaat al weg is. Er kan dan echter nog wel sprake zijn van uitlokking of medeplichtigheid op grond van art. 47 en 48 Sr. Daar wordt in paragraaf 4.3 verder op ingegaan.

4.2 Titel XV Wetboek van Strafrecht

In titel XV van het Sr is opgenomen dat het strafbaar is om een kind in hulpeloze toestand te brengen (art. 255 Sr) of te vondeling te leggen en te verlaten (art. 256 Sr). De reden dat genoemde handelingen strafbaar zijn gesteld, heeft te maken met dat deze gedragingen als ongeoorloofd worden gezien, omdat een kind, dat zichzelf niet kan helpen, door het achterlaten of het te vondeling leggen aan gevaren wordt blootgesteld.¹⁶² Zo kan het kind bijvoorbeeld komen te overlijden. Het strafverschil tussen de twee delicten wordt gerechtvaardigd door de afhankelijkheid van het kind, waarbij de leeftijd van zeven jaar als grens wordt aangenomen.¹⁶³ Een kind onder de zeven jaar wordt te vondeling gelegd en een kind boven de zeven jaar wordt achtergelaten of verlaten. Dit komt omdat een kind onder de zeven jaar als volledig afhankelijke wordt gezien.¹⁶⁴ Hoe afhankelijker het kind, hoe hoger de straf.

4.2.1 In hulpeloze toestand brengen of laten

Voor strafbaarstelling op grond van art. 255 Sr; in hulpeloze toestand brengen of laten, is onder andere vereist dat degene die iemand in hulpeloze toestand achterlaat of verlaat ook verplicht moet zijn tot verpleging, onderhoud of verzorging van degene die hij achterlaat. Het doel van dit artikel is om het leven en de lichamelijke gezondheid van hulpbehoevenden te beschermen.¹⁶⁵ Gelet op dit doel kan in principe gesteld worden dat het vondelingenluik in overeenstemming is met het doel van art. 255 Sr.¹⁶⁶ Verder wordt met ‘in hulpeloze toestand brengen’ bedoeld dat de hulpbehoevende in gevaar wordt gebracht en zichzelf niet de zorg kan verschaffen die hij of zij nodig heeft.¹⁶⁷ Wanneer een vrouw haar kind in een vondelingenluik achterlaat, doet zij dit waarschijnlijk omdat zij wil dat het kind wordt

¹⁶¹ Zie ook paragraaf 1.2.

¹⁶² *Kamerstukken II 1878/79*, 110, nr. 3, p. 110 (MvT).

¹⁶³ *Kamerstukken II 1878/79*, 110, nr. 3, p. 111 (MvT).

¹⁶⁴ Idem en mijns inziens wordt de leeftijd van zeven jaar ook genoemd omdat er drie ontwikkelingsfasen zijn, te weten 1-7 jaar / 7-14 jaar en daarna. Vanaf de leeftijd van 7 jaar neemt het kind psychisch (en lichamelijk) een volgende stap in zijn ontwikkeling, zie Lievegoed 2005.

¹⁶⁵ Cleiren e.a. 2012, commentaar 5 op art. 255 Sr.

¹⁶⁶ Zoals in hoofdstuk 1 staat vermeld, is een van de doelen van het vondelingenluik, het voorkomen dat kinderen in onveilige omgevingen te vondeling worden gelegd.

¹⁶⁷ Cleiren e.a. 2012, commentaar 10d op art. 255 Sr & Noyon, Langemeijer & Rummelink 2013, aantekening 5 op art. 255 WvSr, art. 255 -7, suppl. 136 (juli 2006).

opgevangen en verzorgd, wat ook zal gebeuren als zij haar kind in het vondelingenluik achterlaat. Een vondelingenluik lijkt vanwege vorenstaande niet in strijd te zijn met art. 255 Sr.

4.2.2 Te vondeling leggen

Om te kunnen spreken van het te vondeling leggen van een kind (art. 256 Sr) moet degene die het kind te vondeling legt, de bedoeling hebben om de band te verbreken die bestaat tussen het kind en de verzorger/ouder.¹⁶⁸ Wanneer een kind te vondeling wordt gelegd, hoeft er niet perse ook sprake te zijn van verlaten. Degene die het kind te vondeling legt kan namelijk op een afstand wachten totdat het kind wordt opgevangen.¹⁶⁹ Verder is het te vondeling leggen een handeling die door iedereen gedaan kan worden. Er hoeft geen betrekking te bestaan tussen het kind en degene die het kind te vondeling legt.¹⁷⁰ Om te kunnen spreken van verlaten (om zich van het kind te ontdoen), dient wel sprake te zijn van enige betrekking tussen het kind en degene die het kind verlaat. In geval van verlaten, is het vormen van gevaar voor het kind of het in hulpeloze toestand brengen niet vereist. Als een kind ergens wordt achtergelaten waar het niet hoort en de ouders verlaten de plaats zonder het kind mee te nemen, dan is er sprake van verlaten om zich van het kind te ontdoen. Strafbaarheid op grond van art. 256 Sr vervalt niet als degene die het kind achterlaat, aanneemt dat er wel voor het kind gezorgd zal worden op de plaats waar hij of zij het kind achterlaat. Echter, als degene die het kind achterlaat van tevoren heeft afgesproken dat degene bij wie hij of zij het kind achterlaat in de toekomst de zorg van het kind op zich zal nemen, is art. 256 Sr niet meer van toepassing.¹⁷¹ Hierbij kan gedacht worden aan adoptie of het plaatsen van het kind in een pleeggezin.

Als een ander een te vondeling gelegd kind vindt en deze, met de intentie om het in veiligheid te brengen, naar een andere plaats (bijvoorbeeld het klooster) brengt, kan deze persoon strafbaar gesteld worden op grond van art. 256 Sr. De vinder legt het kind dan namelijk ook te vondeling, ook al heeft hij of zij de intentie om het kind juist in veiligheid te brengen.¹⁷² Deze persoon kan echter uitgesloten worden van strafbaarstelling, omdat het overtreden van dit artikel in dit geval beter uitkomt dan het naleven ervan. Het welzijn van het kind gaat boven het naleven van het strafverbod.¹⁷³ In geval van het vondelingenluik heeft degene die een kind achterlaat, waarschijnlijk de intentie om de betrekking tussen het kind en zichzelf te verbreken en verlaat de plaats ook zonder het kind mee te (willen) nemen, waardoor deze in strijd met art. 256 Sr handelt. De oprichters van het vondelingenluik handelen zelf niet in strijd met art. 256 Sr, maar kunnen, gelet op vorenstaande, medeplichtig zijn of de verboden handeling juist uitlokken. In de volgende paragraaf wordt daar verder op ingegaan.

¹⁶⁸ Cleiren e.a. 2012, commentaar 2b, inleidende opmerkingen titel XV Sr en commentaar 10a op art. 256 Sr.

¹⁶⁹ Noyon, Langemeijer & Rummelink 2013, aantekening 4 op art. 256 Sr, art. 256 -8, suppl. 136 (juli 2006).

¹⁷⁰ Noyon, Langemeijer & Rummelink 2013, aantekening 1 op art. 256 Sr - 2-6, suppl. 136 (juli 2006).

¹⁷¹ Noyon, Langemeijer & Rummelink 2013, aantekening 2 op art. 256 Sr, 2-6, suppl. 136 (juli 2006).

¹⁷² Uiteraard geldt dit mijns inziens niet in het geval dat de vinder het kind bij de politie afgeeft.

¹⁷³ Noyon, Langemeijer & Rummelink 2013, aantekening 1 op art. 256 Sr - 2-6, suppl. 136 (juli 2006).

4.3 Uitlokking en medeplichtigheid

Art. 47 Sr geeft aan wie als dader van een strafbaar feit aangemerkt kan worden. In lid 2 van dit artikel wordt vervolgens aangegeven dat ook degene die een strafbaar feit heeft uitgelokt, wordt aangemerkt als dader. Het is in dit geval niet noodzakelijk dat de uitlokker het strafbare feit ook zelf heeft uitgevoerd, maar deze moet de gedraging hebben uitgelokt. Het gaat dus om de gedraging en niet om de pleger.¹⁷⁴ Bij uitlokking moet de uitlokker de eerste stap hebben gezet tot het feit, waardoor de wil is ontstaan bij de dader.¹⁷⁵ De uitlokker moet een ander dus aanzetten tot het plegen van een bepaald delict.¹⁷⁶ Een manier om een feit uit te lokken, is door bijvoorbeeld gelegenheid te bieden (art. 47 lid 1 sub 2 Sr).

In art. 48 Sr is de medeplichtigheid bij een misdrijf strafbaar gesteld. Van medeplichtigheid is sprake als iemand hulp verleent bij het plegen van een strafbaar feit. Als iemand reeds van plan was om een strafbaar feit te plegen dan kan aan deze persoon gelegenheid, middelen of inlichtingen worden verschaft tot het plegen van het feit (art. 48 sub 2 Sr). Degene die gelegenheid biedt, kan alleen medeplichtig tot het feit zijn, als degene die het feit pleegt al van plan was om het feit te plegen toen de gelegenheid werd geboden.¹⁷⁷ Om te kunnen spreken van medeplichtigheid is het verder voldoende als de handeling die de medeplichtige heeft geboden de gedraging van de ander heeft bevorderd.¹⁷⁸ Het vondelingenluik biedt gelegenheid aan moeders om hun kind (anoniem) achter te laten, dus om een strafbaar feit te plegen (namelijk het verlaten van een kind). Er kan niet direct gesproken worden van uitlokking of medeplegen omdat dit per geval kan verschillen. Zo kan de ene vrouw op het idee komen om haar kind achter te laten door de gelegenheid die het vondelingenluik biedt en kan de andere vrouw al van plan zijn geweest om haar kind te verlaten en het vondelingenluik daarbij als oplossing zien.

4.4 Samenvatting en conclusie

In dit hoofdstuk is bekeken of het openen van een vondelingenluik in strijd is met de artt. 47, 48, 236 en titel XV Sr. Gebleken is dat de oprichters en medewerkers/vrijwilligers van een vondelingenluik in strijd handelen met art. 236 Sr, te weten het onzeker maken van eens anders afstamming. Dit komt omdat de vrijwilligers van het vondelingenluik niet ingrijpen op het moment dat een moeder haar kind achterlaat, ondanks dat de vrijwilligers worden gealarmeerd terwijl de moeder nog in de kamer aanwezig is. Op grond van dit artikel zijn passieve handelingen ook verboden.

Er lijkt geen strijdigheid te zijn met art. 255 Sr, waarin het in hulpeloze toestand brengen of laten van hulpbehoevenden strafbaar is gesteld. Voor toepassing van dit artikel is onder andere noodzakelijk dat degene die wordt achtergelaten in gevaar verkeert doordat deze is achtergelaten. Door een kind in het

¹⁷⁴ Noyon, Langemeijer & Rummelink 2013, aantekening 30 op art. 47 Sr.

¹⁷⁵ Noyon, Langemeijer & Rummelink 2013, aantekening 32 op art. 47 Sr.

¹⁷⁶ Cleiren e.a. 2012, commentaar 5 op art. 47 Sr.

¹⁷⁷ Noyon, Langemeijer & Rummelink 2013, aantekening 40.6 op art. 47 Sr.

¹⁷⁸ Noyon, Langemeijer & Rummelink 2013, aantekening 2 op art. 48 Sr.

vondelingenluik achter te laten, zorgt een moeder er juist voor dat het kind veilig is en de nodige zorg zal krijgen. Tevens blijkt dat het doel van art. 255 Sr is om het leven en de lichamelijke gezondheid van hulpbehoevenden te beschermen. Dit is hetzelfde doel als dat de oprichters van het vondelingenluik nastreven.

Met betrekking tot art. 256 Sr (het te vondeling leggen van een kind) kan gesteld worden dat de oprichters van het vondelingenluik zelf niet in strijd handelen met dit artikel, omdat dit gericht is op degene die het kind achterlaat. Er kan echter wel sprake zijn van uitlokking of medeplichtigheid aan deze strafbepaling. Welke van deze twee deelnemingsvormen van toepassing is, is afhankelijk van de situatie. De ene vrouw kan namelijk het idee krijgen om haar kind achter te laten door de gelegenheid die het vondelingenluik biedt en de andere vrouw kan het vondelingenluik juist als gelegenheid zien, omdat zij al van plan was om haar kind ergens te achter te laten.

5. Rechtsvergelijking

Ieder land heeft zijn eigen regels omtrent de wijze waarop afstand gedaan kan worden van een kind. Door te kijken naar België en Duitsland kan inzicht verkregen worden in wat het verschil daarmee is met Nederland. Dus welke mogelijkheden er in die landen worden geboden met betrekking tot manieren van afstand doen van een kind en welke mogelijkheden in Nederland worden geboden. De reden dat is gekozen voor België en Duitsland is omdat dit buurlanden van Nederland zijn waar vondelingenluiken staan en er daarnaast ook andere mogelijkheden zijn om afstand te doen van een kind. Er zal bekeken worden waarom België en Duitsland de mogelijkheid tot een vondelingenluik bieden naast de andere mogelijkheden zoals adoptie. Ook zal de wetgeving omtrent abortus worden omschreven, omdat abortus een mogelijkheid is om een (ongewenste) zwangerschap te beëindigen. Hierdoor kan duidelijk worden waarom andere landen voor andere oplossingen hebben gekozen en of deze oplossingen toepasbaar zijn in Nederland. In bijlage V is een tabel opgenomen met een vergelijking van twee landen naast Nederland.

5.1 België

In België is het op grond van art. 423 Strafwetboek (hierna: SW) verboden om onder andere een kind te verlaten.¹⁷⁹ Art. 362 SW geeft aan dat degene die een pasgeboren kind vindt en niet binnen drie dagen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand afgeeft ook strafbaar is. Deze verplichting is opgenomen in art. 58 BW van België.¹⁸⁰ In art. 424 SW staat dat het behoeftig achterlaten van een kind en weigeren om deze weer mee te nemen strafbaar is. Ondanks genoemde strafbepalingen bestaat er in België (in Borgerhout) een vondelingenluik. Overige mogelijkheden om afstand te doen van een kind zijn om tijdens de zwangerschap een abortus te plegen of om na de bevalling het kind ter adoptie af te staan. Het is niet mogelijk om in België anoniem of discreet te bevallen. Hierna wordt kort weergegeven welke wetgeving België kent omtrent de mogelijkheden om afstand te doen van een kind.

5.1.1 Vondelingenluik

In 2000 is in België door de Vereniging Zonder Winstoogmerk Moeders voor Moeders (hierna: VZW Moeders voor Moeders) een vondelingenluik geopend.¹⁸¹ Het doel van dit luik is om moeders die radeloos zijn een plek te bieden waar zij hun kind veilig en anoniem kunnen achterlaten. Wanneer een moeder haar kind in het luik achterlaat, heeft zij zes maanden de tijd om haar beslissing te herzien. De

¹⁷⁹ Volgens art. 423 SW is het verder ook verboden om, behalve een minderjarige, een persoon te verlaten die kwetsbaar is vanwege de leeftijd, zwangerschap, een ziekte of een lichamelijk/geestelijk gebrek of onvolwaardigheid.

¹⁸⁰ In art. 58 BW staat: Ieder die een pasgeboren kind gevonden heeft, is gehouden het met de kleren en de andere bij het kind gevonden voorwerpen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand af te geven en alle omstandigheden mede te delen betreffende de tijd wanneer en de plaats waar het gevonden werd. Hiervan wordt een omstandig proces-verbaal opgemaakt, waarin bovendien vermeld worden de vermoedelijke leeftijd van het kind, zijn geslacht, de namen die aan het kind worden gegeven, en de burgerlijke overheid aan wie het wordt toevertrouwd. Dit proces-verbaal wordt in de registers ingeschreven.

¹⁸¹ <<http://www.vondelingenluik.be/index/be-nl/2933/>> geraadpleegd op 7 november 2013.

eerste baby werd op 17 november 2007 achtergelaten¹⁸² en tot op heden zijn er zes baby's achtergelaten.¹⁸³ In België is het te vondeling leggen van een kind in strijd met art. 424 SW. Op het moment dat een kind wordt achtergelaten in het vondelingenluik start de politie een onderzoek om de identiteit van de moeder te achterhalen.¹⁸⁴ Het vondelingenluik heeft juridisch gezien geen status, maar het bestaan ervan wordt gedoogd.¹⁸⁵ Tegenstanders van een vondelingenluik stellen dat een vondelingenluik geen nut heeft, omdat het onmogelijk maakt dat het kind later herenigd kan worden met zijn ouders en het kind daardoor geen eigen identiteit kan ontwikkelen.¹⁸⁶ Het kind zal bestempeld worden als vondeling, maar ook de ouders zullen niet probleemloos blijven. Deze kunnen een trauma ontwikkelen, moeite hebben met het opbouwen van een relatie met een kind en een ernstig schaamtegevoel krijgen.¹⁸⁷ Mede hierdoor lijkt in België een vondelingschuif geen adequate oplossing.¹⁸⁸ Vorenstaande is een reden geweest om het wetsvoorstel voor discreet bevallen in te dienen.¹⁸⁹ Als deze wet wordt aangenomen, bestaat er een grote kans dat het vondelingenluik gesloten zal worden. De indieners van het wetsvoorstel willen namelijk voorkomen dat kinderen worden achtergelaten in het vondelingenluik.¹⁹⁰ Het wetsvoorstel voor discreet bevallen wordt besproken in paragraaf 5.1.4.

5.1.2 Abortus

In 1990 is in België de Wet betreffende de zwangerschapsafbreking ingevoerd onder titel VII van het SW.¹⁹¹ Het gaat om de artt. 348 tot en met 352 SW. De voorwaarden die gelden voor het afbreken van de zwangerschap staan in art. 350 SW. Hierin is bepaald dat abortus gepleegd mag worden tot het einde van de twaalfde week na bevruchting, door een arts in een instelling voor gezondheidszorg met voorlichtingsdienst. Nadat een zwangere vrouw een arts heeft meegedeeld dat zij een abortus wil laten uitvoeren, moet zij zes dagen bedenktijd krijgen voordat de abortus wordt uitgevoerd. Daarnaast moet zij op de dag van de ingreep schriftelijk aangeven dat zij vastbesloten is om de ingreep te ondergaan.

5.1.3 Adoptie

Titel VIII van Boek I van het Belgisch BW; Boek IV, hoofdstuk VIIIbis van het Gerechtelijk Wetboek en het Haags adoptieverdrag omvatten de regels omtrent adoptie voor België. In art. 348 lid 3 BW

¹⁸² *Belgische Senaat* 2008/09, 4-999/1, p. 1.

¹⁸³ Blijkt uit e-mail van VZW Moeders voor Moeders in bijlage VI.

¹⁸⁴ *Belgische Senaat* 2010/11, 5-46/1, p. 2 en blijkt uit diverse krantenartikelen, zoals *Algemeen Dagblad* 25 juli 2012 <<http://www.ad.nl/ad/nl/1013/Buitenland/article/detail/3291584/2012/07/25/Derde-baby-in-vondelingenluik-Antwerpen.dhtml>> en *Nieuwsblad* 4 november 2012, <http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=dmf20121103_00356579>.

¹⁸⁵ Het gedogen blijkt onder andere uit de e-mail van VZW Moeders voor Moeders in bijlage VI en uit de e-mail van mevrouw V. Matz in bijlage VII.

¹⁸⁶ *Belgische Senaat* 2008/09, 4-1026/1, p. 2.

¹⁸⁷ *Belgische Senaat* 2008/09, 4-1026/1, p. 2.

¹⁸⁸ Idem.

¹⁸⁹ *Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1.

¹⁹⁰ Dit blijkt uit de e-mail van mevrouw V. Matz in bijlage VII. Zij heeft het voorstel voor discreet bevallen ingediend (*Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1).

¹⁹¹ *Belgisch Stb* 1990, 6379.

staat dat beide ouders toestemming tot adoptie moeten geven als het kind geregistreerd staat als zijnde het kind van deze ouders. Als het niet mogelijk is dat een van de ouders toestemming geeft, bijvoorbeeld omdat deze geen bekende verblijfplaats heeft, dan is alleen toestemming van de andere ouder voldoende. Ook als het kind staat geregistreerd onder de naam van een van de ouders, dan is alleen toestemming van die ouder voldoende. Op grond van art. 348 lid 4 BW is het voor ouders pas mogelijk om toestemming te geven als het kind twee maanden oud is. De toestemming wordt gegeven aan de rechtbank, welke samen met haar sociale dienst, de ouders informeert over hun toestemming en de adoptie. Wanneer iemand geen toestemming wil geven tot adoptie van het kind, kan deze persoon op grond van art. 348 lid 10 BW zijn weigering persoonlijk verklaren bij de rechtbank die het adoptieproces behandelt of kan ten overstaan van een notaris een akte opmaken. Wanneer men niet verschijnt in de rechtbank, terwijl deze is opgeroepen, wordt dit als een weigering van toestemming beschouwd. Deze weigering hoeft echter geen belemmering te zijn voor de adoptie, omdat als de rechtbank oordeelt dat de weigering op onverantwoorde wijze is gebeurd, de adoptie toch wordt uitgesproken. Dit is geregeld in art. 348 lid 11 BW. Hierin staat ook dat als een van de ouders van het kind weigert om toestemming te geven, de adoptie pas wordt uitgesproken als na maatschappelijk onderzoek blijkt dat de ouder die geen toestemming geeft, zich niet heeft bekommerd om het kind of diens gezondheid, veiligheid of zedelijkheid en deze in gevaar heeft gebracht. Nadat de ouder(s) hebben besloten om het kind ter adoptie af te staan, dienen zij een adoptiedienst in te schakelen die hen begeleidt in de procedure.¹⁹² Deze dienst zal een gezin voor het kind zoeken en houdt het dossier (met eventueel foto's en overige persoonlijke gegevens) bij.

5.1.4 Discreet en anoniem bevallen

In België bestaat er geen mogelijkheid om anoniem of discreet te bevallen. Al meerdere malen zijn wetsvoorstellen ingediend om het discreet bevallen te legaliseren.¹⁹³ De reden dat discreet bevallen wordt voorgesteld, is omdat er vrouwen zijn die (vanwege een noodsituatie) anoniem wensen te blijven na de bevalling.¹⁹⁴ Aangezien dit wettelijk gezien niet mogelijk is in België, kiezen deze vrouwen ervoor om zelf geheim te bevallen en hun kind te vondeling te leggen of naar een ander land (bijvoorbeeld Frankrijk) te gaan om daar in het geheim te bevallen omdat het daar wettelijk wel is toegestaan.¹⁹⁵ Discreet bevallen zou jaarlijks honderden vrouwen moeten verhinderen om naar Frankrijk te reizen voor een anonieme bevalling.¹⁹⁶ Het is noodzakelijk dat zowel moeder als kind beschermd en begeleid worden en dat kan door het discreet bevallen toe te staan. In dat geval blijft de moeder geheim, maar worden haar gegevens wel bewaard. Deze kunnen onder bepaalde voorwaarden

¹⁹² <<http://www.kindengezin.be/adoptie/een-kind-afstaan/>> geraadpleegd op 28 december 2013.

¹⁹³ *Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers* 22 december 2005, doc 51, 2182/001, *Belgische Senaat* 2007/08, 4-358/1, *Belgische Senaat* 2008/09, 4-999/1, *Belgische Senaat* 2008/09, 4-1026/1, *Belgische Senaat* 2010, 5-258/1 (neemt Senaat van 4-358/1 2007/08 over), *Belgische Senaat* 2011/12, V-1416/1 en *Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1.

¹⁹⁴ *Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1, p. 1.

¹⁹⁵ *Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1, p. 2.

¹⁹⁶ E-mail mevrouw V. Matz in bijlage VII.

worden verstrekt aan het kind zodra dit kind twaalf jaar oud wordt.¹⁹⁷ In het wetsvoorstel is voorgesteld dat de gegevens over de moeder, het kind en eventueel de vader bewaard kunnen worden in een beveiligd register van de rechtbank van eerste aanleg.¹⁹⁸ Wanneer het kind de gegevens wil inzien, dan zal het de gegevens moeten opvragen bij de autoriteiten die over adoptie gaan. Deze zullen de biologische ouders binnen vijftien dagen informeren over het verzoek.¹⁹⁹ Het is niet vereist dat de biologische ouders instemmen, maar zij kunnen zich binnen een maand verzetten tegen de bekendmaking. De rechter zal na een belangenoverweging bepalen of de gegevens wel of niet verstrekt worden.²⁰⁰

5.2 Duitsland

In Duitsland worden jaarlijks minimaal 20 tot 35 kinderen direct na de geboorte gedood.²⁰¹ Naast dit aantal zijn er ook gevallen die niet bekend zijn, waardoor officieel niet bekend is hoeveel neonaticide gevallen er exact zijn. Om radeloze moeders te helpen en om neonaticide te voorkomen, zijn in Duitsland vondelingenluiken geopend en is het mogelijk om anoniem te bevallen. Tussen 1999 en 2010 is van de duizend kinderen een derde in een vondelingenluik achtergelaten en tweederde anoniem geboren.²⁰²

In Duitsland is het op grond van art. 221 Strafgesetzbuch (hierna: StGB)²⁰³ strafbaar om een hulpbehoevende in hulpeloze toestand te laten. In lid 2 van dit artikel staat dat wanneer de hulpbehoevende het eigen kind is, de vrijheidsstraf één tot tien jaar zal zijn. In art. 171 StGB staat dat degene die zijn zorg- of ouderschapsplicht, tegenover een kind onder de zestien jaar schendt, waardoor de beschermingsbehoefte in gevaar komt (bijvoorbeeld in zijn of haar lichamelijke of geestelijke ontwikkeling), strafbaar is. Ten slotte staat in art. 24 Personenstandsgesetzes (hierna: PStG)²⁰⁴ nog dat degene die een pasgeboren kind vindt, dit kind uiterlijk de volgende dag moet aangeven bij de gemeente.

Ondanks bovenstaande bepalingen is Duitsland een van de landen waarin vrouwen die (ongewenst) zwanger zijn de meeste mogelijkheden hebben bij het afstaan van hun kind. Zo bestaan er in het land inmiddels 96 vondelingenluiken,²⁰⁵ is abortus toegestaan, kan men het kind ter adoptie afstaan en heeft een vrouw de keus om anoniem te bevallen. Hierna zal worden ingegaan op iedere mogelijkheid.

¹⁹⁷ *Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1, p. 2 & 7.

¹⁹⁸ *Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1, p. 5.

¹⁹⁹ *Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1, p. 7.

²⁰⁰ *Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1, p. 7.

²⁰¹ *Deutscher Bundestag* 2013, 17. Wahlperiode, Drucksache 17/12814, p. 1.

²⁰² *Deutscher Bundestag* 2013, 17. Wahlperiode, Drucksache 17/12814, p. 1.

²⁰³ Duits Wetboek van Strafrecht.

²⁰⁴ Duits wetboek van civiele status.

²⁰⁵ <<http://www.babyklappe-huellhorst.de/liste1a.php>> geraadpleegd op 3 december 2013.

5.2.1 Vondelingenluik

In april 2000 werd in Hamburg het eerste vondelingenluikje geopend, de *Babyklappe*, waar in het voorjaar van 2000 het eerste kind werd achtergelaten.²⁰⁶ Het doel van de vondelingenluiken is om neonaticide te voorkomen en een uitweg te bieden voor vrouwen die in een uitzichtloze noodsituatie verkeren vanwege hun zwangerschap.²⁰⁷ De huidige situatie van de vondelingenluiken wordt als niet bevredigend ervaren. De reden hiervan is dat de moeder en het kind ten tijde van de geboorte niet altijd de medische zorg krijgen die zij juist wel nodig hebben. Daarnaast blijkt dat met de vondelingenluiken niet alle gevallen van neonaticide voorkomen kunnen worden en dat ook niet alle zwangere vrouwen bereikt kunnen worden, omdat niet iedereen bekend is met de vondelingenluiken.²⁰⁸ Om genoemde problemen op te lossen, is een wetsvoorstel ingediend voor vertrouwelijke geboorte.²⁰⁹ Door het invoeren van deze mogelijkheid, zullen vooral de geboorten zonder medische hulp voorkomen worden en kan het kind later zijn afstammingsgegevens achterhalen.²¹⁰ Toen de vondelingenluiken werden geopend, waren er juridische bezwaren tegen het anoniem afstand doen van kinderen. Het perspectief op bescherming van het leven en de positieve instelling van de politiek, kerk en de maatschappij heeft eraan bijgedragen dat er toch meerdere vondelingenluiken geopend werden in Duitsland.²¹¹ De oprichter van het vondelingenluik in Minden heeft verklaard dat de luiken bestemd zijn voor pasgeboren kinderen (tot een aantal dagen oud) en dat degenen die een ouder kind achterlaten, vervolgd kunnen worden voor het verlaten van het kind.²¹² De vondelingenluiken worden in Duitsland geopend ondanks dat zij in strijd kunnen zijn met onder andere art. 221 StGB en art. 171 StGB (strafbaarstelling van het in hulpeloze toestand laten van hulpbehoevenden en het in gevaar brengen van beschermingsbehoefigen). Ook is er enige strijd met artikel 6 GG, waarin onder andere is geregeld dat de verzorging en opvoeding van kinderen het recht van ouders is en dat het gezin beschermd wordt door de staat.²¹³ Vanwege het wetsvoorstel voor vertrouwelijke geboorte, is op dit moment niet duidelijk wat de toekomst van de vondelingenluiken zal zijn.²¹⁴ De vondelingenluiken hebben geen juridische status, maar worden wel gedoogd.²¹⁵

²⁰⁶ Rapport Deutsches Jugendinstitut 2011, p. 27.

²⁰⁷ Benner 2010, p. 12.

²⁰⁸ *Deutscher Bundestag* 2013, 17. Wahlperiode, Drucksache 17/12814, p. 1.

²⁰⁹ *Deutscher Bundestag* 2013, 17. Wahlperiode, Drucksache 17/12814, p. 1. De vertrouwelijke geboorte wordt verder besproken in paragraaf 5.2.4, waarin ook het verschil tussen de anonieme en vertrouwelijke geboorte duidelijk wordt.

²¹⁰ *Deutscher Bundestag* 2013, 17. Wahlperiode, Drucksache 17/12814, p. 10.

²¹¹ Benner 2010, p. 12.

²¹² Idem.

²¹³ Dierkes & Kinalzik 2010-1, p. 13-14.

²¹⁴ Zu Bentheim 2013, p. 1.

²¹⁵ Dit is meegedeeld door Monika Bradna, een onderzoeker voor het Duitse Jeugd Instituut in *De Volkskrant* (M. Smit) d.d. 12 juni 2012 'VN: steeds meer luiken voor baby's in Europa' <<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3269518/2012/06/12/VN-steeds-meer-luiken-voor-baby-s-in-Europa.dhtml>>.

5.2.2 Abortus

In beginsel wordt abortus in art. 218 StGB strafbaar gesteld. Hierin staat dat degene die een zwangerschap beëindigt, gestraft wordt met een gevangenisstraf van maximaal drie jaar. Art. 218a StGB noemt echter uitzonderingen op de strafbaarstelling. Zo wordt in lid 1 genoemd dat strafbaarstelling vervalt wanneer de zwangere vrouw zelf de zwangerschap wenst te beëindigen en kan aantonen dat zij, minstens drie dagen voor de ingreep, een consultant heeft geraadpleegd. Er bestaat dus een bedenktijd van drie dagen. Verder moet de abortus door een arts worden uitgevoerd en mag de zwangerschap niet verder gevorderd zijn dan twaalf weken na bevruchting. Ook vervalt volgens lid 2 de strafbaarheid als abortus, op medisch advies, noodzakelijk is gelet op de lichamelijke en/of geestelijke gezondheid van de vrouw en er geen andere optie dan abortus is. De vrouw moet daarbij wel toestemming geven tot abortus. Tevens is in dat geval de duur van de zwangerschap niet van belang. Wanneer de zwangerschap het gevolg is van seksueel misbruik, ontbreekt de strafbaarheid op grond van lid 3. Verder is de zwangere vrouw, op grond van lid 4, niet strafbaar als zij vanwege een noodsituatie een abortus laat uitvoeren. De abortus dient in dat geval na begeleiding uitgevoerd te zijn door een arts en de zwangerschap mag niet verder gevorderd zijn dan 22 weken na bevruchting. In het Schwangerschaftskonfliktgesetz (hierna: SchKG)²¹⁶ zijn hier bepalingen over opgenomen. Het gaat daarin onder andere over abortussen na de veertiende week van de zwangerschap.

5.2.3 Adoptie

In de artt. 1741 - 1772 Bürgerlichen Gesetzbuches (hierna: BGB)²¹⁷ staan bepalingen opgenomen over adoptie. In de Adoptionsvermittlungsgesetz (hierna: AdVermiG)²¹⁸ staan daarnaast de bemiddelingsbureaus en hun taken vermeld. In art. 1741 BGB staat dat adoptie toegestaan is als dit in het belang van het kind is en verwacht kan worden dat er een ouder-kind relatie zal ontstaan tussen de adoptanten en het kind. De biologische ouders van een kind kunnen geen toestemming geven voor adoptie totdat het kind acht weken oud is (art. 1747 lid 2 BGB).²¹⁹ In principe is toestemming van beide biologische ouders noodzakelijk, maar wanneer een van hen niet in staat is om een verklaring af te geven of zijn verblijfplaats onbekend is (art. 1747 lid 4 BGB) of als een ouder zijn verzorgingsplicht heeft geschonden, is de toestemming van die ouder niet noodzakelijk (art. 1748 BGB). In art. 19b AdVermiG staat dat wanneer een geadopteerde zestien jaar wordt, deze toestemming heeft op inzage van zijn adoptiedossier. Wanneer het kind jonger is, kan deze inzage krijgen als de adoptiefouders daar toestemming voor geven. De gegevens worden volgens dit artikel zestig jaar lang, vanaf de geboorte van het kind, bewaard.

²¹⁶ Duits zwangerschapsconflictwet.

²¹⁷ Duits Burgerlijk Wetboek.

²¹⁸ Adoptiebemiddelingswet.

²¹⁹ Deze periode van acht weken is ingevoerd om de ouders (met name de moeder) te behoeden voor overhaaste beslissingen, zie Rapport Deutsches Jugendinstitut 2011, p. 29.

5.2.4 Discreet en anoniem bevallen

In Duitsland is het mogelijk om volledig anoniem te bevallen. Op 1 mei 2014 zal echter een nieuwe wet betreffende de uitbreiding van hulp voor zwangere vrouwen en een regeling betreffende vertrouwelijke geboorten in werking treden.²²⁰ De nieuwe wet zal toekomen aan de wens van vrouwen die in een noodsituatie verkeren en daardoor hun kind in het geheim ter wereld willen brengen. Volgens deze wet kunnen vrouwen bevallen in een ziekenhuis of onder de zorg van een verloskundige, zonder dat daarbij haar identiteit bekend wordt voor de buitenwereld, oftewel: discreet bevallen. Het verschil tussen de volledig anonieme bevalling en de vertrouwelijke geboorte is dat bij de vertrouwelijke geboorte de gegevens van de moeder worden geregistreerd. Net als bij adoptie kan het kind dan, na zijn of haar zestiende jaar, de gegevens van de moeder opvragen. Als de moeder dan nog niet wil dat de gegevens verstrekt worden, zal de rechtbank beslissen of de belangen van de moeder zwaarder wegen dan het belang van het kind bij het kennen van zijn of haar afstamming. De nieuwe regeling wordt ingevoerd om een alternatief te bieden voor de vondelingenluiken en de volledig anonieme bevalling.²²¹ Art. 1591 BGB geeft aan dat de moeder van een kind degene is die het kind heeft gebaard. Art. 18 jo. art. 19 PStG geeft aan dat wanneer de ouders zelf verhinderd zijn, iedere persoon die bij de bevalling aanwezig is, de plicht heeft om de geboorte te melden bij de burgerlijke stand. Aangezien de personen die aanwezig zijn bij een anonieme bevalling de geboorte niet aangeven, handelen zij dus in strijd met genoemde regelingen. Net als de vondelingenluiken worden ook anonieme bevallingen in strijd geacht te zijn met art. 1 lid 1 jo. art. 2 lid 1 GG. Op dit moment is het niet bekend of de mogelijkheid tot anoniem bevallen blijft bestaan naast de vertrouwelijke geboorte.²²²

5.3 Samenvatting en conclusie

Het verschil tussen de besproken landen met Nederland is dat in België en Duitsland vondelingenluiken bestaan en in Nederland nog niet. Het doel van de vondelingenluiken is om moeders die radeloos zijn een plek te bieden waar zij hun kind veilig en anoniem kunnen achterlaten. In België en Duitsland zijn wetsvoorstellen ingediend voor discreet bevallen, omdat vondelingenluiken toch geen adequate oplossing lijken te zijn. Het vondelingenluik lijkt inadequaat vanwege het recht om de afstamming te kennen. Tevens dienen moeder en kind tijdens en na de bevalling begeleiding te krijgen, die zij bij gebruik van het vondelingenluik niet krijgen. In Duitsland kunnen vrouwen anoniem bevallen, waarbij er geen gegevens van de moeder worden opgeslagen. Met de vertrouwelijke geboorte zullen gegevens van de moeder wel opgeslagen worden. In Nederland is het in tegenstelling tot België en Duitsland juist mogelijk om discreet te bevallen en bestaan er (nog) geen vondelingenluiken. De reden dat in Nederland vondelingenluiken geopend zullen worden, is hetzelfde als waarom België en Duitsland deze luiken hebben geopend.

²²⁰ Zu Bentheim 2013, p. 1.

²²¹ Zu Bentheim 2013, p. 1.

²²² Idem.

6. Conclusies en aanbevelingen

Op basis van het onderzoek dat voor deze scriptie is uitgevoerd, kan een antwoord worden geformuleerd op de probleemstelling. De probleemstelling is: “in hoeverre is het creëren van een mogelijkheid om anoniem afstand te doen van een kind door middel van een vondelingenluik, naast de bestaande mogelijkheden (en wetgeving) om afstand te doen van een kind, noodzakelijk en rechtmatig gelet op het IVRK, het EVRM en het Sr?”.

6.1 Conclusies

Al jaren wordt in Nederland een manier gezocht om het te vondeling leggen van kinderen tegen te gaan, waarbij ook de moeder de nodige zorg verschaft wordt. Het openen van een vondelingenluik is voorgesteld, maar heeft nooit gevolg gehad. In september 2014 zullen echter de eerste vondelingenluiken worden geopend. De reden om een kind te vondeling te leggen, is vaak dat de moeder van het kind vreest voor ontdekking van het kind. In de meeste gevallen wil de moeder dat het kind levend wordt gevonden. Bij neonaticide blijkt de moeder ook te handelen uit vrees voor ontdekking van het kind, maar gaat dit vaak gepaard met een psychische stoornis. Uit vorenstaande blijkt dat een vondelingenluik het te vondeling leggen van kinderen tegen kan gaan, omdat moeders het kind veilig achter willen laten en het vondelingenluik daar gelegenheid voor biedt. Het vondelingenluik lijkt geen oplossing te zijn voor neonaticide, aangezien het in dat geval vaak om een psychische stoornis gaat.

In Nederland bestaat wettelijk gezien geen mogelijkheid om anoniem afstand te doen van een kind. Dit sluit aan bij art. 7 IVRK; het recht om de afstamming te kennen. Volledige anonimiteit wordt alleen gegarandeerd bij abortus. Het recht om de afstamming te kennen is echter niet absoluut. Na een belangenafweging kan het recht van de moeder om anoniem te blijven namelijk prevaleren boven het recht van het kind om zijn of haar afstamming te kennen. Op het recht op leven dat art. 2 EVRM voorschrijft, wordt geen enkele uitzondering gemaakt, behoudens de uitzonderingen in het artikel zelf. Hieruit blijkt dat er meer waarde wordt gehecht aan het recht op leven dan aan het recht om de afstamming te kennen. Gelet op het Odièvre arrest, waarbij de geheime identiteit van de moeder prevaleert boven het recht van het kind om de afstamming te kennen, kan geconcludeerd worden dat het legaliseren van het vondelingenluik niet in strijd hoeft te zijn met art. 7 IVRK. Het probleem daarbij is echter wel dat er geen belangenafweging gemaakt kan worden tussen het recht van de moeder om anoniem te blijven en het recht van het kind om zijn of haar afstamming te kennen, omdat de omstandigheden van de moeder niet bekend zijn.

Met het legaliseren van het vondelingenluik kan de staat dus wel bevorderen dat de levens van kinderen én misschien ook wel de moeders worden beschermd zoals art. 2 EVRM verlangt. Wanneer zich levensbedreigende situaties voordoen, is een staat verplicht om preventief op te treden en

maatregelen te nemen. Het vondelingenluik kan een preventieve maatregel zijn om het leven van kinderen en, in bepaalde gevallen, het leven van de moeders van deze kinderen te beschermen. Uit dit onderzoek is gebleken dat de oprichters van het vondelingenluik in strijd handelen met art. 236 Sr, te weten het onzeker maken van eens anders afstamming. De reden hiervan is dat er niet wordt ingegrepen op het moment dat een moeder haar kind achterlaat in het vondelingenluik, ondanks dat de vrijwilligers van het vondelingenluik worden gealarmeerd terwijl de moeder nog in de kamer aanwezig is. Passieve handelingen zijn immers ook verboden op grond van art. 236 Sr.

Art. 255 Sr, waarin het in hulpeloze toestand brengen of laten van hulpbehoevenden strafbaar is gesteld, lijkt geen belemmering te vormen voor het openen van een vondelingenluik. Wanneer een moeder haar kind in het vondelingenluik achterlaat, zorgt zij er voor dat het kind veilig is en de nodige zorg zal krijgen. Voor toepassing van art. 255 Sr is het noodzakelijk dat degene die wordt achtergelaten in gevaar moet verkeren doordat deze is achtergelaten. Het artikel is daarom niet van toepassing op het vondelingenluik. Art. 256 Sr (het te vondeling leggen van een kind) is gericht tot degene die een kind te vondeling legt. Hierdoor kan geconcludeerd worden dat de oprichters van het vondelingenluik zelf niet in strijd handelen met dit artikel. Wel kunnen de oprichters van het vondelingenluik medeplichtig zijn aan de strafbare gedraging van art. 256 Sr of kunnen zij deze gedraging uitlokken. Wanneer een vrouw het idee krijgt om haar kind achter te laten in het vondelingenluik, door de gelegenheid die het vondelingenluik biedt, kan sprake zijn van uitlokking. Als een vrouw al van plan was om haar kind ergens achter te laten en het vondelingenluik daarbij als gelegenheid ziet, kan sprake zijn van medeplichtigheid.

In het laatste hoofdstuk van deze scriptie is een vergelijking gemaakt tussen Nederland, België en Duitsland. Het verschil tussen België en Nederland is dat in België vondelingenluiken bestaan, maar discreet bevallen niet mogelijk is en in Nederland juist andersom. In Duitsland kunnen vrouwen anoniem bevallen, wat in Nederland niet mogelijk is. Ook bestaan er in Duitsland vondelingenluiken. In België en Duitsland zijn wetsvoorstellen tot discreet bevallen ingediend. De redenen voor de wetsvoorstellen hebben te maken met het recht om de afstamming te kennen. Tevens krijgen moeder en kind tijdens en na de bevalling niet de zorg en begeleiding die zij nodig hebben. De reden dat in Nederland vondelingenluiken geopend zullen worden, is hetzelfde als waarom België en Duitsland deze luiken hebben geopend. Namelijk om radeloze moeders een plek te bieden waar zij hun kind anoniem achter kunnen laten en mede op deze manier neonaticide te voorkomen. België en Duitsland hebben echter geconstateerd dat het vondelingenluik in de praktijk geen juiste oplossing blijkt te zijn. In Duitsland worden jaarlijks nog 20 tot 35 baby's dood gevonden. Deze informatie maakt nogmaals duidelijk dat het vondelingenluik geen geschikte oplossing is om neonaticide te voorkomen. Er lijkt, gelet op het feit dat er hedendaags nog kinderen te vondeling worden gelegd, wel behoefte te zijn aan een mogelijkheid om anoniem afstand te doen van een kind. Dat deze mogelijkheid wordt geboden, hoeft niet in strijd te zijn met art. 7 IVRK.

6.2 Aanbevelingen

Uit hetgeen wat in deze scriptie is besproken, is gebleken dat vrouwen al tijdens de zwangerschap begeleiding en zorg nodig hebben. In Duitsland en België bestaan reeds vondelingenluiken, maar beide landen willen het discreet bevallen invoeren. Daarmee kan gezorgd worden dat moeder en kind zorg en begeleiding krijgen en het recht om de afstamming te kennen niet wordt ontnomen van het kind. Het verdient dan ook aanbeveling om deze landen, die reeds ervaring hebben met vondelingenluiken, te volgen. Gezien het in Nederland reeds mogelijk is om in het geheim te bevallen, dient er een systeem ontwikkeld te worden waarbij de zwangere vrouw al tijdens de zwangerschap, anoniem, met een hulpverlener in gesprek kan gaan. Een hulplijn die anoniem benaderd kan worden, zoals Fiom voorstelt (zie bijlage I) is hier een geschikte oplossing voor. Vrouwen die zwanger zijn, moeten geheel anoniem naar deze lijn kunnen bellen, maar daarnaast ook een persoonlijk gesprek aan kunnen gaan. De zwangere vrouw kan tijdens het gesprek aangeven afstand te willen doen van het kind en als dan al duidelijk is dat zij een psychische stoornis heeft, kan de hulpverlener de vrouw verwijzen naar de juiste instantie. De hulpverlenende instantie kan de vrouw telefonisch al inlichten over de mogelijkheden die zij heeft (zoals geheime bevalling, adoptie en abortus). Ook kan de instantie de zwangere vrouw helpen bij het maken van een keuze en begeleiding bieden nadat zij een keuze heeft gemaakt.

Op dit moment worden er gemiddeld één of twee kinderen per jaar te vondeling gelegd. Naar mijn mening is, zoals De Jong-de Kruijf en Vonk ook hebben aangehaald, ieder gered leven er één.²²³ Dit betekent mijns inziens echter niet dat vondelingenluiken toegestaan moeten worden. Het recht om de afstamming te kennen is daar een te belangrijk recht voor. Dit recht komt eenieder toe en mag niet zonder meer worden ontnomen. Ook om te voorkomen dat een vrouw meerdere kinderen te vondeling legt, waardoor er onbekende broers/zussen ontstaan, is het van belang dat eenieder weet van wie hij of zij afstamt. Wanneer een vrouw haar kind te vondeling legt (of in het vondelingenluik achterlaat), heeft zij haar zwangerschap kunnen voldragen. Het gaat haar er dan alleen om dat zij zich anoniem van het kind kan ontdoen. Uit deze scriptie is gebleken dat het nodig is dat de mogelijkheid om in het geheim te bevallen meer bekendheid moet genieten. Aangezien de beoogde geheimhouding niet altijd nageleefd kan worden, blijkt het ook nodig te zijn dat striktere regels worden toegepast. De gegevens van de moeder mogen enkel beschikbaar zijn voor begeleidende instanties. Ook het kind moet de gegevens kunnen inzien als het een bepaalde leeftijd heeft bereikt. Echter, voordat de gegevens verstrekt worden, zal dit toch met toestemming van de moeder moeten gebeuren. Hierbij moet het mogelijk zijn dat na een belangenafweging, inzage in de gegevens ook afgewezen kunnen worden. De mogelijkheid om in het geheim te bevallen moet net zo bekend zijn bij vrouwen als adoptie en abortus.²²⁴

²²³ De Jong & Vonk 2013, p. 110-113

²²⁴ Ik neem hierbij aan dat abortus en/of adoptie bij de meeste vrouwen in Nederland wel bekend zijn.

Bronnenlijst

Literatuur

Bakker, Noordman & Rietveld-van Wingerden 2010

N. Bakker, J. Noordman & M. Rietveld -van Wingerden, *Vijf eeuwen opvoeden in Nederland. Idee en praktijk 1500-2000*, Assen: Koninklijke Van Gorcum 2010.

Benner 2010

S. Benner, *Babyklappe und anonyme Geburt. Ist die Kindesabgabe durch Babyklappe und anonyme Geburt moralisch vertretbar?* (diss. Mainz), Norderstedt: Grin Verlag 2010.

Blaak e.a. 2012

M. Blaak e.a., *Handboek internationaal jeugdrecht*, Leiden: Defence for Children 2012.

Cleiren & Nijboer

C.P.M. Cleiren & J.F. Nijboer, *Strafrecht. Tekst & Commentaar*, Deventer: Kluwer 2008.

Cleiren e.a. 2012

C.P.M. Cleiren e.a., *Tekst en Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2012.

Dekker e.a. 2004

J. Dekker e.a., *Video-interactiebegeleiding*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum 2004.

Detrick 1992

S. Detrick, *The United Nations Convention on the Rights of the Child. A Guide to the "Travaux Préparatoires"*, Dordrecht: Nijhoff 1992.

Detrick 1999

S. Detrick, *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child* (diss. Amsterdam VU), Den Haag: Kluwer Law International 1999.

Dierkes & Kinalzik 2010

H. Dierkes & F. Kinalzik, 'Verfassungsmäßigkeit staatlich betriebener oder geförderter anonymer Babyklappen', *Iurratio* 2010-1, p. 13-17, via <http://www.iuratio.de/fileadmin/downloads/Publikationen/Iurratio-2010-1.pdf>.

Eldering 2006

L. Eldering, *Cultuur en opvoeding*, Rotterdam: Lemniscaat 2006.

Engberts, Kalkman-Bogerd & Drewes 2009

D.P. Engberts, L.E. Kalkman-Bogerd & Y. Drewes, *Gezondheidsrecht*, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2009.

Forder & Verbeke 2005

C. Forder & A. Verbeke, *Gehuwd of niet: maakt het iets uit?*, Groningen: Intersentia uitgevers Antwerpen 2005.

Foster 2008

S. Foster, *Human rights & civil liberties*, Harlow, England: Pearson Education 2008.

Heylen 2005

M. Heylen, *In de naam van de vader! Over de relatie tussen vaders en zonen*, Leuven: Acco 2005.

Hoksbergen & Walenkamp 2000

R. Hoksbergen & H. Walenkamp, *Adoptie: een levenslang dilemma*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum 2000.

De Jong & Vonk 2013

M. de Jong & M. Vonk, 'Het vondelingenluikje: sympathiek bedoeld, maar een ontoereikende oplossing voor moeder en kind', *Ars Aequi* 2013, 62(2), p. 110-113.

Kaime 2011

T. Kaime, *The Convention on the Rights of the Child: a Cultural Legitimacy Critique*, Groningen: Europa Law Publishing 2011.

Kessels-van der Heijde 2002

M.C.A. Kessels-van der Heijde, *Maastricht, Maastricht, Mestreech. Maaslandse monografieën* (diss. Nijmegen), Hilversum: Verloren 2002.

Lievegoed 2005

B. Lievegoed, *Ontwikkelingsfasen van het kind*, Zeist: Christoffor 2005.

Van der Linden 2006

A.P. van der Linden, *Adoptierecht*, Den Haag: SDU Uitgevers 2006.

Meijdam – Slappendel 1996

M.H.P. Meijdam – Slappendel, *De adoptie in Nederland* (diss. Leiden), 1996.

Noyon, Langemeijer & Remmelink 2013

T.J. Noyon, G.E. Langemeijer & J. Remmelink, *Het wetboek van strafrecht*, Deventer: Kluwer 2013

Van Raak-Kuiper 2007

J.A.E. van Raak-Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie* (diss. Tilburg), Nijmegen: WLP 2007.

Verheugt 2007

A.J. Verheugt, *Moordouders: kinderdoding in Nederland. Een klinische en forensische psychologische studie naar de persoon van de kinderdoder*, Assen: Van Gorcum 2007.

Vinke 2011

A.J.G. Vinke, 'Het belang van het kind bij illegale adoptie', *FJR* 2011/101, p. 271-275.

Vlaardingerbroek e.a. 2011

P. Vlaardingerbroek e.a., *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer 2011.

Vlemminx 2002

F. Vlemminx, *Een nieuw profiel van de grondrechten. Een analyse van de prestatieplichten ingevolge klassieke en sociale grondrechten*, Den Haag: BJU 2002.

Vollenhoven 1815

C. Vollenhoven, *Iets over het Aelmoesseniers weeshuis te Amsterdam en eenige bedenkingen over de armoede*, Amsterdam: (s.n.) 1815.

De Vries 2000

G. de Vries, *Maatschappelijke ontwikkelingen en problemen in het begin van de eenentwintigste eeuw. Nederland veranderd*, Amsterdam: Het Spinhuis 2000.

Wijsen e.a. 2007

C. Wijsen e.a., *Abortus in Nederland 2001-2005*, Delft: Eburon 2007.

Zijp-Zuidema e.a. 2007

C. Zijp-Zuidema, 'De rol van de huisarts in de zorgverlening rond abortus provocatus', *Huisarts en Wetenschap* 2007, nummer 9, p. 405-409.

Zu Bentheim 2013

A. Zu Bentheim, 'Aktueller Begriff. Von der anonymen zur vertraulichen Geburt', *Deutscher Bundestag* 2013, 26/13, via
https://www.bundestag.de/dokumente/analysen/2013/Von_der_anonymen_Geburt_zur_vertraulichen_Geburt.pdf

Rapporten, onderzoeken en overige publicaties

Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken 2008

Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Q&A Abortus Provocatus*, Den Haag: Ministerie van Buitenlandse Zaken 2008.

Rapport Deutsches Jugendinstitut 2011

Deutsches Jugendinstitut: J. Coutinho, C. Krell, *Anonyme Geburt und Babyklappen in Deutschland. Fallzahlen, Angebote, Kontexte*, München: Deutsches Jugendinstitut 2011.

http://www.dji.de/Projekt_Babyklappen/Berichte/Abschlussbericht_Anonyme_Geburt_und_Babyklappen.pdf

Raad voor de Kinderbescherming 2008

Raad voor de Kinderbescherming, *ASAA protocol: Afstand, Screening, Adoptie en Afstammingsvragen*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2008.

Raad voor de Kinderbescherming e.a. 2010

Raad voor de Kinderbescherming e.a., *Protocol Afstand ter adoptie*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2010.

Rapport IGZ 2013

Jaarrapportage 2011 van de Wet afbreking zwangerschap 2013, bijlage bij *Kamerstukken II* 2012/13, 30 371, nr. 25.

Statistisches Bundesamt 2010

Statistisches Bundesamt, *Gesundheit. Schwangerschaftsabbrüche*, Statistisches Bundesamt: Wiesbaden 2011.

Verkendend vooronderzoek Peters e.a. 2009

J.A. Peters e.a., *Het recht op leven in de Nederlandse Grondwet. Een verkennend onderzoek*, onderzoek in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken, Alphen aan den Rijn: Kluwer 2009.

Krantenartikelen

Blommers 2013

C. Blommers, 'Vondelingenluikje op andere plek dan bij babyhuis', *Algemeen Dagblad* 20 juli 2013, <<http://www.ad.nl/ad/nl/1012/Nederland/article/detail/3478984/2013/07/20/Vondelingenluikje-op-andere-plek-dan-bij-babyhuis.dhtml>>.

Hogenstijn 2003

M. Hogenstijn, 'Korfkindje rest slechts foto's en rieten mandje', *De Volkskrant* 28 juli 2003, <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/740352/2003/07/28/Korfkindje-rest-slechts-foto-s-en-rieten-mandje.dhtml>, geraadpleegd op 7 juli 2013.

Kaan 2012

M. Kaan, 'Als de moeder het niet wil, dan hoeft het niet', *NRC-NEXT* 7 maart 2012, <http://www.het-babyhuis.nl/pdf/nrcnext-07032012.pdf>

Jurisprudentie

ECRM 13 mei 1980, nr. 8416/78, *NJ* 1981, 110 m.nt. E.A. van Alkema (*WP tegen Verenigd Koninkrijk*).

ECRM 19 mei 1992, 17004/90 (*R.H. tegen Noorwegen*).

ECRM 28 oktober 1998, nr. 87/1997/871/1083 (*Osman tegen Verenigde Staten*).

ECRM 5 september 2002, 50490/99 (*Boso tegen Italië*).

EHRM 8 juli 1999, nr. 23657/94 (*Çakici tegen Turkije*).

EHRM 14 juni 2002, nr. 46477/99 (*Paul & Audrey Edwards tegen Verenigd Koninkrijk*)

EHRM 29 juli 2002, nr. 2346/02, *NJ*2004, 543 m.nt. E.A. van Alkema (*Pretty tegen Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98, *NJ* 2003, 587 (*Odièvre tegen Frankrijk*).

EHRM 8 juli 2004, nr. 53924/00, *NJ* 2006, 52 m.nt. E.A. van Alkema (*Vo tegen Frankrijk*).

EHRM 30 november 2004, nr. 48939/99, *AB* 2005, 43 m. nt. A.J.Th. Woltjer (*Öneryildiz tegen Turkije*)

EHRM 25 augustus 2009, nr. 23458/02, *RvdW* 2009, 1303 (*Giuliani & Gaggio tegen Italië*).

EHRM 25 september 2012, nr. 33783/09, *LJN* BY2619 (*Godelli tegen Italië*).

EHRM 17 september 2013, nr. 22426/11 (*Przemysk tegen Polen*).

ABRvS 3 mei 2006, *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht* 2006, aflevering 6, 2006/30, p. 443-447.

HR 20 april 1925, *NJ* 1925, p. 434.

HR 16 december 1947, *NJ* 1948, 118.

HR 15 april 1994, *NJ* 1994, 608.

Gerechtshof Hof Leeuwarden 11 oktober 2012, *LJN* BX9891.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ* 1991, 796.

Gerechtshof Arnhem 15 april 2013, *LJN* BZ7164.

Rb. Breda 20 juni 1989, *NJ* 1989, 726.

Rb. Utrecht 10 mei 1994, *NJ* 1995, 666.

Rb. Utrecht 4 oktober 2004, *LJN* AR3110.

Rb. Groningen 24 april 2008, *LJN* BD0507.

Rb. Utrecht 7 mei 2008, *LJN* BD1068.

Rb. Zwolle 27 november 2008, *LJN* BG5827.

Rb. Breda 23 maart 2010, *LJN* BL8559.

Rb. Utrecht 12 juli 2010, *LJN* BN0936.

Rb. Leeuwarden 3 mei 2011, *LJN* BQ3315.

Rb. Dordrecht 7 februari 2012, *NJ* 2012, 442.

Rb. Breda 22 maart 2012, *LJN* BV9664.

Rb. 's-Gravenhage 16 april 2012, *LJN* BW2455.

Rb. Zutphen 9 mei 2012, *LJN* BW5204.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 1878/79, 110, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II, 1948/49, 1214, nr. 3.

Kamerstukken II 1954/55, 3530, nr. 4.

Kamerstukken II 1971/72, 12de vergadering, 26 oktober 1971, p. 576.

Kamerstukken II 1978/79, 15 475, nr. 1-2.

Kamerstukken II 1978/79, 15 475, nr. 3.

Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3.

Kamerstukken II 1998/99, 26717, nr. 1.

Kamerstukken I 2000/01, 23 207, nr. 201b.

Aanhangsel Handelingen II 2002/03, nr. 1759.
Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 779.
Aanhangsel Handelingen II 2012/13, nr. 1748.
Aanhangsel handelingen II 2012/13. nr. 2013Z01696.

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers 2005/06, doc 51, 2182/001.
Belgische Senaat 2007/08, 4-358/1.
Belgische Senaat 2008/09, 4-999/1.
Belgische Senaat 2008/09, 4-1026/1.
Belgische Senaat 2010, 5-258/1 (neemt Senaat van 4-358/1 2007/08 over)
Belgische Senaat 2010/11, 5-46/1
Belgische Senaat 2011/12, V-1416/1.
Belgische Senaat 2012/13, 5-1972/1.

Deutscher Bundestag 2013, 17. Wahlperiode, Drucksache 17/12814.

Trb. 1954, 151.
Wet van 4 juni 1956, Stb. 1956, 325.
Stb. 1981, 257.
Belgisch Stb. 1990, 6379.

Overige

Het Babyhuis (2013)

Het Babyhuis (2013). 'Recht op leven' [Nieuwsbrief nr. 4]. Geraadpleegd op <http://www.het-babyhuis.nl/pdf/nieuwsbrief-042013.pdf>.

Barbara Muller (Weblog post) 2011

B. Muller (12 oktober 2011). Het BABYHUIS met vondelingenluik [Weblog post].
<<http://www.barbaramuller.com/BarbaraMuller/blog.php?blog=373>>

Barbara Muller (Weblog post) 2011

B. Muller (15 oktober 2011). Het Babyhuis met vondelingenluik [Weblog post].
<<http://www.barbaramuller.com/BarbaraMuller/blog.php?blog=374>>.

Barbara Muller (Weblog post) 2012

B. Muller (12 november 2012). Het Babyhuis, zoveel meer dan de vondelingenkamer [Weblog post]. <<http://www.barbaramuller.com/BarbaraMuller/blog.php?blog=385>>.

Barbara Muller (persbericht) 2013

B. Muller (2013). Babyhuis strijdt voor het recht op leven voor ieder kind [Persbericht]. Geraadpleegd op <http://www.het-babyhuis.nl/pdf/Persbericht-Babyhuis-april2013.pdf>.

Barbara Muller (brief) 2013

B. Muller e.a., brief aan de leden van de Gemeenteraad van Dordrecht, 21 januari 2013. Via http://www.dordrecht.nl/pls/idad/!mozEgemMbScherm1.toonDossier?F_DOS_VOLGNR=987680&F_TAB=DOC&F_NOCACHE=60082646&F_TERUGKEERNAAM=&F_TERUGKEERURL=

Barbara Muller (brief) 2013

B. Muller namens de Stichting het Babyhuis, brief aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 18 juni 2013, via <http://www.het-babyhuis.nl/pdf/Verzoek-wetswijziging.pdf>.

Barbara Muller (Twitter bericht) 2013

Barbara Muller (19 juli 2013). We gaan open in februari [Twitter bericht]. Via <https://twitter.com/BarbaraMuller8/status/358461241112530944>, geraadpleegd op 23 juli 2013.

Barbara Muller (persbericht) 2013

B. Muller (2013). Eerste Babyhuis in Nederland geopend [Persbericht]. Geraadpleegd op <http://www.het-babyhuis.nl/pdf/Persbericht-Babyhuis-nov2013.pdf>.

Folder Altra

Altra; onderwijs & jeugdhulp. Fiom. Laagdrempelige hulp bij onderbedeelde zwangerschap [Folder]. Geraadpleegd op <http://www.altra.nl/wp-content/uploads/2013/07/Fiom.pdf>.

Folder Stichting Ambulante Fiom 2009

D. Postema. (2009). Afstand ter adoptie. Informatie over een voornemen tot afstand ter adoptie [Folder]. Geraadpleegd op http://assets.fiomedia.nl/files/Folder_afstand_ter_adoptie.pdf.

N-VA (persbericht) 2012

(politieke partij) N-VA (2012). Discreet bevallen (bijlage bij 'N-VA pleit voor de invoering van 'discreet bevallen') [Persbericht]. P. 5, geraadpleegd via < http://www.n-va.be/files/default/generated/persbericht/discreet_bevallen_1.pdf>.

Internet

www.babyklappe-huellhorst.de

www.geadopteerdonline.nl

www.het-babyhuis.nl

hudoc.echr.coe.int

www.igz.nl

www.kindengezin.be

www.kinderbescherming.nl

www.nidaa.nl

www.siriz.nl

statline.cbs.nl

www.vondelingenluik.be

BIJLAGE I Overzicht standpunten politieke partijen en diverse instanties over het vondelingenluik

	JA	NEE
GroenLinks		<ul style="list-style-type: none"> - Vanwege de strafbaarheid op grond van titel XV Sr; - er is geen probleem waar een vondelingenluik voor nodig zou zijn. Weinig kinderen komen te overlijden doordat ze te vondeling zijn gelegd; - er zijn voldoende opvangplaatsen en hulpverleningsorganisaties beschikbaar; - vondelingenluik kan nieuwe problemen doen ontstaan, zoals dat het een ‘aanzuigende’ werking kan krijgen (het kan normaal worden om een kind achter te laten); - het is in strijd met het recht om de afstamming te kennen; - kind kan tegen de zin van de moeder achtergelaten worden in het vondelingenluik, dit kan niet gecontroleerd worden; - anonieme moeder heeft waarschijnlijk hulp nodig, die zij door het vondelingenluik niet zal krijgen.²²⁵
VVD	<p>Vondelingenluik is een sympathiek idee en de VVD staat er welwillend tegenover. Het is niet voor niets dat er kinderen zijn die in vervelende omstandigheden te vondeling worden gelegd. Of kinderen die gedood zijn of op een plaats achtergelaten waar ze misschien wel overleden zijn. Als dit te voorkomen is door middel van een vondelingenluik, dan moet er heel goed gekeken worden naar dit initiatief. Het vondelingenluik zou geen uitnodiging zijn om een kind daar anoniem achter te laten, omdat niemand zijn kind zomaar achter zal laten.²²⁶</p>	

²²⁵ <<http://papendrecht.groenlinks.nl/node/103297>> geraadpleegd op 7 januari 2014.

²²⁶ <<http://altijdwat.ncrv.nl/nieuwsblogs/babyluikje-voor-vondelingen>> geraadpleegd op 7 januari 2014.

PvdA		Nederland zou zich er op moeten richten om al tijdens de zwangerschap goed na te gaan hoe het met moeders, of aanstaande moeders is (moeders die hun kind in het vondelingenluik achter willen laten). Uitnodiging om anoniem afstand van een kind te doen is een verkeerde uitnodiging. ²²⁷
Fiom		<ul style="list-style-type: none"> - Met het vondelingenluik kan een moeder in nood niet bereikt worden voor hulp. Zij moet bevallen zonder begeleiding en hulp (hiervoor zou een hulplijn ontwikkeld kunnen worden die 24 uur per dag beschikbaar is); - de moeder moet al tijdens de zwangerschap hulp krijgen; - het vondelingenluik is in strijd met het recht om de afstamming te kennen; - met de mogelijkheid om onder geheimhouding te bevallen en het Landelijk Afstandsprotocol kan al een afstand op 'maat' worden geregeld.²²⁸
Raad voor de Kinderbescherming		<ul style="list-style-type: none"> - Uit andere landen blijkt dat vondelingenluiken niet leiden tot afname van het aantal vondelingen; - het vondelingenluik kan misbruikt worden door iemand die zich, in zijn ogen een ongewenst kind, wil ontdoen (iemand anders dan de moeder van het kind); - in strijd met het recht om de afstamming te kennen; - bevallen zonder begeleiding.²²⁹

²²⁷ <<http://altijdwat.ncrv.nl/nieuwsblogs/babyluikje-voor-vondelingen>> geraadpleegd op 7 januari 2014.

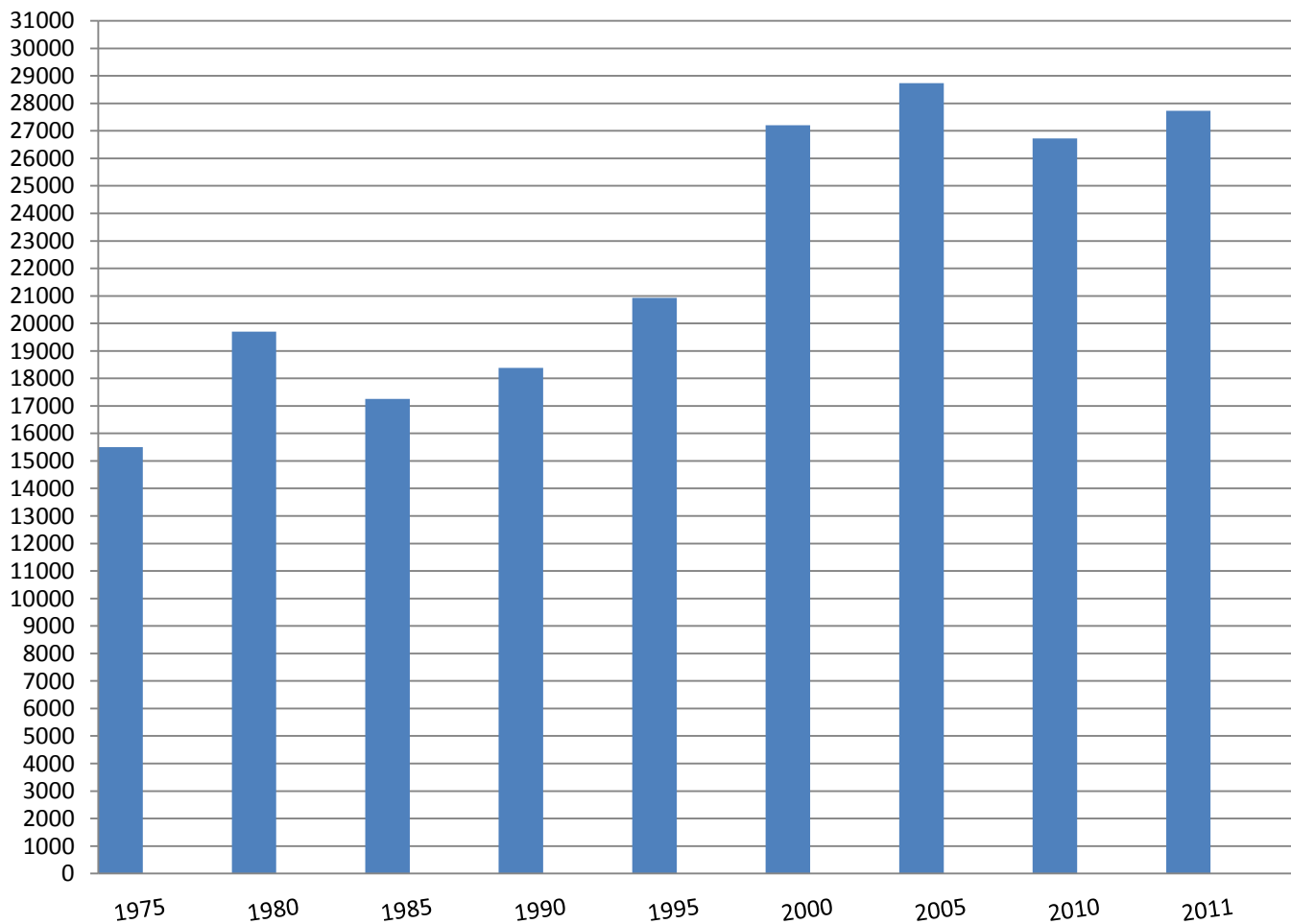
²²⁸ <http://www.fiom.nl/afstand_en_adoptie/02b65a60/9/vondelingenluikje.aspx> geraadpleegd op 7 januari 2014.

²²⁹ <http://kinderbescherming.nl/wat_doet_de_raad/afstand_screening_adoptie_en_afstammingsvagen/vondelingen/#paragraf13> geraadpleegd op 7 januari 2014.

BIJLAGE II Overzicht aantal abortussen en adopties Nederland²³⁰

Figuur 1²³¹

Frequentie abortus Nederland

²³⁰ Abortussen van vrouwen die in Nederland woonachtig zijn. Vrouwen die niet in Nederland woonachtig zijn, maar wel in Nederland een abortus hebben laten uitvoeren zijn niet meegeteld.

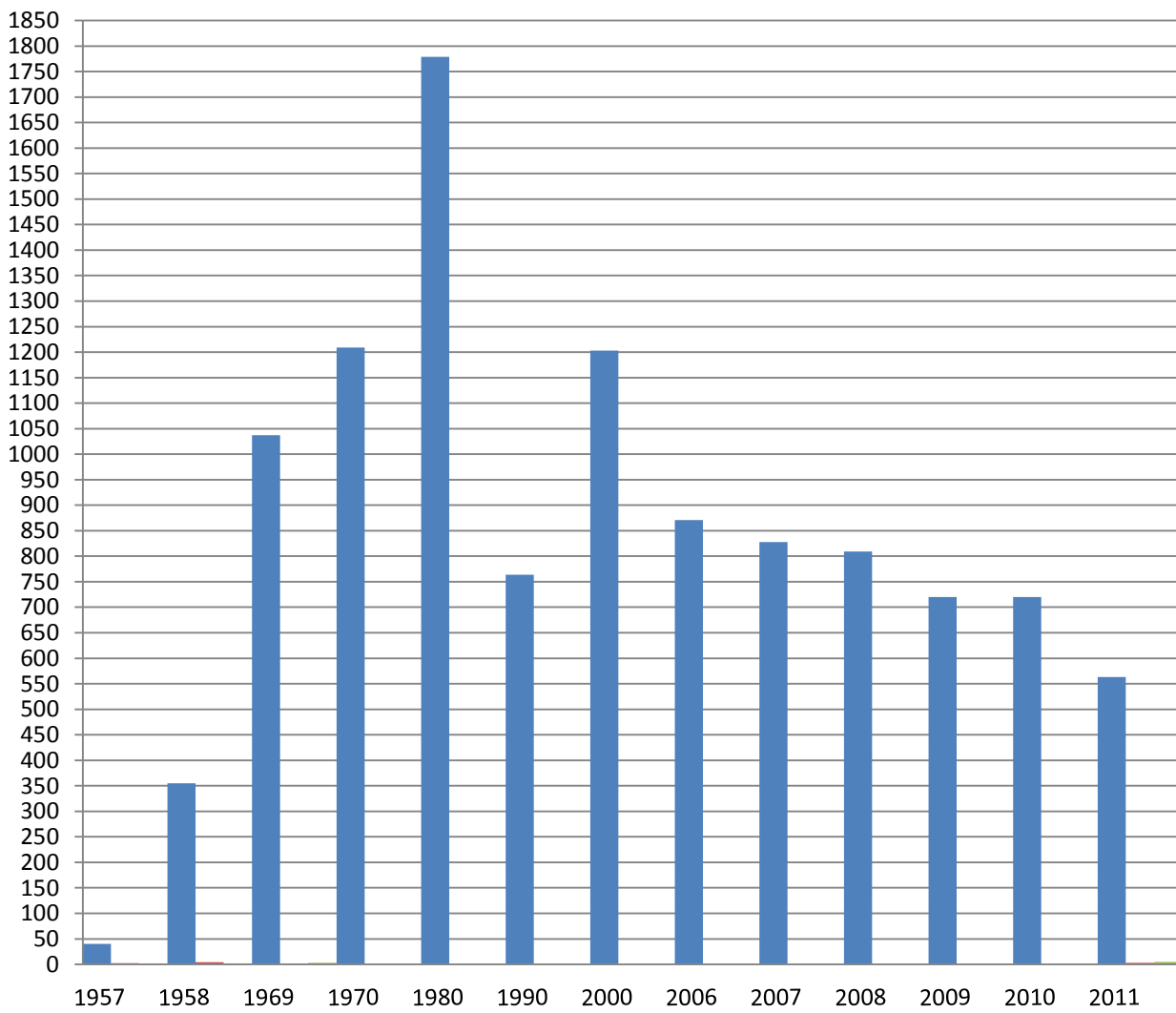
²³¹ Rapport IGZ 2013

Jaarrapportage 2011 van de Wet afbreking zwangerschap 2013, bijlage bij Kamerstukken II 2012/13, 30 371,

nr. 25. Over het jaar 2010 waren niet alle gegevens compleet. Dit had te maken met opstartproblemen van een nieuw abortuskliniek en faillissement van twee klinieken. Het aantal dat is genoemd over 2010 is een schatting (p. 13 Jaarrapportage 2011 van de Wet afbreking zwangerschap).

Figuur 2²³²

Adopties Nederland

²³² <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=80496ned&D1=0&D2=0-2&D3=a&VW=T>, geraadpleegd op 4 juli 2013.

BIJLAGE III E-mail mevrouw De Loos, Siriz.

Van: **Nanja de Loos** (n.deloo@siriz.nl) Dit bericht is naar de huidige locatie verplaatst.

Verzonden: donderdag 11 juli 2013 12:10:58

Beste Guliz,

Uw onderstaande mail heb ik doorgekregen van mijn collega's om te beantwoorden.

Bij Siriz ben ik een van de collega's met de meeste ervaring op het gebied van afstand ter adoptie. Ik hoop dat ik uw vragen kan beantwoorden en u anders verder op weg kan helpen in het antwoord op uw vragen.

U bent bezig met een masterscriptie over het vondelingenluikje met daarin een paragraaf over adoptie. U bent op zoek naar informatie over de kosten die er zijn voor de afstandsouders bij afstand ter adoptie.

Ook begrijp ik dat u meer informatie wilt over de gang van zaken als vrouwen willen bevallen met geheimhouding.

Als zich een vrouw meldt die voornemens is afstand ter adoptie te doen, dan treedt het landelijk protocol Afstand ter adoptie in werking (te vinden op internet) In dit protocol is de procedure opgenomen die gevolgd moet gaan worden als iemand voornemens is afstand ter adoptie te doen.

In de procedure zijn 3 partijen opgenomen. In het kort: Siriz of het Fiom begeleiden de afstandsouders, Bureau jeugdzorg is er voor de regelingen rondom het kind en de Raad van kindbescherming buigt zich over de Juridische kwesties.

Een belangrijk punt in het protocol is dat afstandsouders na de bevalling 12 weken de tijd hebben om te beslissen of zij de afstand ter adoptie willen doorzetten of voor een alternatief kiezen. Een alternatief kan zijn: langdurige pleegzorg of zelf voor het kindje zorgen.

Aan de bemiddeling van Siriz en Fiom zitten geen kosten verbonden. De uiteindelijke keus van afstandsouders heeft wel gevolgen voor de kosten. Mochten ze kiezen voor langdurige pleegzorg dan zijn daar kosten aan verbonden.

Als een vrouw voornemens is afstand te doen dan is het van belang dat zij bevalt in het ziekenhuis. De afstandsouders zullen de kosten van de bevalling en de eventuele opname kosten voor moeder, zelf moeten betalen. In sommige gevallen is het mogelijk dat er een sociale indicatie wordt afgegeven om in het ziekenhuis te kunnen bevallen, zodat de verzekering te kosten voor een groot deel vergoed.

Als het kindje daadwerkelijk geadopteerd wordt, dan zijn de kosten voor eventuele opname van het kindje in het ziekenhuis voor jeugdzorg.

Na de bevalling zullen er gesprekken plaatsvinden tussen Siriz/Fiom met afstandsouders. Eventuele reiskosten hiervoor zijn voor ouders. Als ouders de zittingen bij de rechtbank over kindje willen bijwonen dan zijn de eventuele reiskosten ook voor de ouders.

In het Landelijk protocol is opgenomen dat vrouwen vanaf 16 jaar de beslissing tot afstand ter adoptie kunnen nemen en hiervoor ook kunnen tekenen. Geheimhouding is mogelijk als er voor de afstandsouders zwaarwegende redenen zijn voor geheimhouding. Ook dan wordt het Landelijk protocol gevolgd.

In Nederland is het niet mogelijk om geboorteaangifte te doen zonder dat er een naam van moeder bekend is. Kind zal geregistreerd worden in de gemeentelijke basis administratie met de achternaam van de biologische moeder. Met de

aantekening dat er geheimhouding gewenst is. Bij vondelingen waarvan de moeder/ ouders niet bekend zijn, wordt er onderzoek gedaan door de politie om te achterhalen wie de ouders zijn.

In de meeste gevallen zal het adres van het kind dat van jeugdzorg zijn.

Mocht u verdere vragen hebben dan kunt u mij bereiken op onderstaand 06 nummer of via mail. Natuurlijk kunt u ook informeren bij de partners in en de samenstellers van het Landelijk protocol afstand ter adoptie.

Veel succes met het schrijven van uw scriptie.

Geachte heer / mevrouw,

Op dit moment ben ik bezig met mijn masterscriptie over het vondelingenluikje. In mijn scriptie verwerk ik een paragraaf over adoptie. Ik wil een stuk schrijven over de kosten van adoptie voor de afstandsouders. Graag zou ik willen weten of er kosten verbonden zijn voor ouders die hun kind ter adoptie willen weggeven. Wordt bijvoorbeeld de bemiddeling via u (of een andere stichting) vergoed, als er geen medische indicatie is en de bevalling vindt plaats in het ziekenhuis, wie betaald de kosten dan, de afstandsouders of de adoptiefouders? Zijn er nog andere kosten waar men mee te maken krijgt? Tevens volgt hierna een paragraaf over bevallen met geheimhouding. Op uw website heb ik hiernaar gezocht, maar niets kunnen vinden. Biedt u ook begeleiding aan vrouwen die willen bevallen met geheimhouding en zo ja hoe ziet dat proces eruit?

Ik hoop dat u mij een stap verder kunt helpen en wacht uw reactie met belangstelling af.

Vriendelijke groet,

Guliz Konus

Met vriendelijke groet,

Nanja de Loos

maatschappelijk werker regio Den Haag

werkdagen: di, do, vrij

BIJLAGE IV E-mail de heer Van Hooff, Stichting Ambulante Fiom.

Message:

Geachte heer/mevrouw,

Op dit moment ben ik bezig met het schrijven van mijn scriptie over het vondelingenluik, welke in februari geopend zal worden. In mijn scriptie omschrijf ik onder andere welke mogelijkheden er zijn om afstand te nemen van een kind. Een van die manieren is bevalling met geheimhouding. Ik heb inmiddels informatie kunnen vinden over het proces van geheim bevallen. Graag zou ik willen weten of er enige cijfers bekend zijn over het aantal keren dat (bijvoorbeeld per jaar of sinds een bepaald jaar) wordt gekozen voor een geheime bevalling.

Ik hoop dat u mij kunt helpen en wacht uw reactie af. Alvast bedankt daarvoor.

Vriendelijke groet,

Guliz Konus

Van: **Hans van Hooff - Fiom** (hvhooff@fiom.nl) Dit bericht is naar de huidige locatie verplaatst.
Verzonden: dinsdag 7 januari 2014 13:05:23

Geachte mevrouw Konus,

Mij is gevraagd uw onderstaande mail te beantwoorden. Overigens hopen wij van harte dat er geen vondelingen luik komt (voor onze motivatie daaromtrent verwijs ik u korthedshalve naar onze website en de daar opgenomen informatie betreffende deze voorziening).

Wij kunnen u geen precieze cijfers geven. Wel dat het bij de Fiom gemiddeld 4 tot 6 keer per jaar voorkomt, maar er worden ook nog vrouwen begeleid door andere instanties dus dit is geen landelijk dekkend cijfer. Ook komt het voor dat bij een voorgenomen afstand onder geheimhouding, in een latere fase de geheimhouding niet (meer) nodig blijkt te zijn. In onze cijfers wordt dit dan ook niet (meer) als een afstand onder geheimhouding meegenomen.

Helaas komt het ook wel eens voor dat de geheimhouding die wordt nagestreefd, niet volledig dekkend is, terwijl dit wel werd beoogd. Dit heeft te maken met de voortschrijdende automatisering cq digitalisering en onvoldoende coördinatie tussen alle betrokken instanties.

In de hoop u hiermede op weg geholpen te hebben,

Met vriendelijke groet

Hans van Hooff

Van: **Guliz K**
Verzonden: dinsdag 21 januari 2014 10:51:00
Aan: Hans van Hooff - Fiom (hvhooff@fiom.nl)
Geachte heer Van Hooff,

Bedankt voor uw antwoord op mijn vraag. Graag zou ik nog willen weten wie bepaalt dat geheimhouding noodzakelijk is (of hoe dit wordt beoordeeld)? Wordt bijvoorbeeld aangenomen dat geheimhouding noodzakelijk is als de moeder dit aangeeft of moet het Fiom het verzoek tot geheimhouding beoordelen (zo ja, waar wordt bij de beoordeling rekening mee gehouden en wat kan een reden zijn om niet akkoord te gaan met de geheimhouding)?
In het Protocol heb ik namelijk gelezen dat na de bevalling nogmaals wordt bekeken of geheimhouding nodig is. Wordt hiermee dus bedoeld dat dit met de moeder wordt besproken of bekijkt het Fiom zelf de noodzaak ervan.

Ik hoop dat u mij met bovenstaande op weg kunt helpen.

Met vriendelijke groet,

Guliz Konus

Van: **Hans van Hooff - Fiom** (hvhooff@fiom.nl)
Verzonden: woensdag 22 januari 2014 14:16:51

Geachte mevrouw Konus,

Het is uiteindelijk de moeder zelf die bepaalt of er geheimhouding gewenst is en of dat op enig moment niet langer noodzakelijk is. Uiteraard zal de Fiom maatschappelijk werker de motieven die aan de wens tot geheimhouding ten grondslag liggen goed met de moeder bespreken om de zwaarte ervan af te wegen en om te bezien of er alternatieven zijn. Fiom moet immers ook aan de ketenpartners kunnen uitleggen cq duidelijk maken waarom er in dit geval geheimhouding noodzakelijk/gewenst is.

Omdat de moeder er na de bevalling anders over kan (gaan) denken dient een en ander op dat moment opnieuw te worden afgewogen, maar ook hier blijft de wens van de moeder bepalend. Dit is het uitgangspunt waarvan alleen in zeer bijzondere gevallen kan worden afgeweken. Dit kan de betreffende maatschappelijk werker alleen doen na nader overleg (ruggespraak) met een collega en de kwaliteitscoach die hen begeleidt. De procedure zal nauwkeurig in het dossier moeten worden vastgelegd. Kan de betreffende maatschappelijk werker (na overleg met collega en de kwaliteitscoach) het verzoek van de moeder niet steunen, dan zal dit met moeder worden besproken en uitgelegd. Dit laatste is , voor zover mij bekend is , nog niet gebeurd omdat er altijd in de voorfase in overleg wordt uitgekomen. Het is een interne procedure die gevolgd moet worden als deze situatie zich zou voordoen.

Hopelijk wordt het u hiermede duidelijker.

Vriendelijke groet

Hans van Hooff

BIJLAGE V Vergelijking Nederland, België en Duitsland

	Nederland	BELGIE	Duitsland
Adoptie	Niet anoniem	Niet anoniem	Niet anoniem
	Drie maanden bedenktijd biologische ouders	Kind moet minimaal twee maanden oud zijn.	Kind moet minimaal acht weken oud zijn
	Uitgesproken door de rechtbank	Uitgesproken door de rechtbank	Uitgesproken door de rechtbank
	Tekenen van een afstandsverklaring		
Abortus <i>kosten</i> <i>termijn</i>	Anoniem	Anoniem	Anoniem
	AWBZ	RIZIV (AWBZ) en een bijdrage van 2x € 1,60 euro	Verzekering
	Tot 24 weken zwangerschap	Tot en met 14e week van de zwangerschap (12 ^e week na bevruchting)	Tot en met de 14e week van de zwangerschap (12 ^e week na bevruchting)
	Vijf dagen bedenktijd	Zes dagen bedenktijd	Drie dagen bedenktijd
		Schriftelijke instemmingsbevestiging van moeder op de dag van ingreep	Bewijs dat consultgesprek heeft plaatsgevonden minimaal drie dagen voor abortus
	Voorwaarden aan instelling en arts	Voorwaarden aan instelling en arts	Uitvoering door arts
Anoniem bevallen	-nvt-	- nvt -	Mogelijk
Discreet bevallen	mogelijk	- nvt - Wetswijziging hiertoe wel voorgesteld	Voorgesteld, mogelijk per mei 2014.
Vondelin genluik	-nvt- (mogelijk in september 2014 geopend)	Aanwezig; gedoogd	Aanwezig; gedoogd.
		Zes maanden tijd om beslissing te herzien	
		Politie probeert moeder op te sporen, want strijd met art. 424 SW	

BIJLAGE VIE-mail vondelingenluik Borgerhout

19 november 2013

Gegevens:

Onderwerp: Informatie vraag

Geachte heer / mevrouw,

Hierbij zou ik graag informatie willen ontvangen over de vondelingenluik en de Belgische strafwetgeving. Op dit moment ben ik bezig met het schrijven van mijn scriptie (opleiding rechtsgeleerdheid). Ik ben woonachtig in Nederland en het onderwerp van mijn scriptie is het vondelingenluik welke in Nederland geopend zal worden. Het onderzoek gaat over het juridisch kader, dus of het vondelingenluik in strijd is met het EVRM, IVRK en bepaalde Nederlandse wetgevingen. Het hoofdstuk waar ik nu mee bezig ben heeft betrekking op andere landen, waaronder België. Tot op heden heb ik kunnen vinden dat het in België verboden is om een kind achter te laten of te verlaten (art. 423 en 424 Strafwetboek). Graag zou ik willen weten hoe het vondelingenluik in Borgerhout toch binnen de wettelijke kaders is geopend en gebruikt kan worden. Is hiertoe een gedoogbeleid of een andere wettelijke basis of iets anders?

Ik hoop dat u mij kunt helpen zodat ik verder kan met mijn onderzoek en wacht uw antwoord met belangstelling af.

Met vriendelijke groet,

Guliz Konus

Beste,

Ik weet niet waar u ergens in Nederland woont, en of het eventueel dicht genoeg en/of interessant genoeg voor u is om hier bij ons af te spreken om vragen te beantwoorden en het vondelingenluik en onze ervaringen hieromtrent te bespreken. Eerlijk gezegd weten wij niets over juridische implicaties. Een week voor wij openden hebben wij het parket op de hoogte gebracht dat wij een luik gingen openen. Zij antwoordden ons laconiek dat "ze er nota van namen".

Juridisch is het te vondeling leggen in België inderdaad strafbaar. De ervaring (na 6 kindjes) leert ons echter dat het Belgisch pragmatisme primeert en dat er een niet-uitgesproken gedogen schijnt te bestaan.

Mocht u hier eens willen afspreken kan dat op dinsdag en donderdag tussen 9 en 16 uur via email of telefonisch (0032 3 2725384)

Met vriendelijke groeten,

Katrin Beyer

Alvast van harte dank en met vriendelijke groeten.

Christel Kuppens

BIJLAGE VII E-mail mevrouw V. Matz²³³

van: **VanessaMatz** matz@senators.senate.be

datum: 7 februari 2014 14:32

onderwerp: Boites à bébé

Me revoilà avec les réponses que vous souhaitez pour établir votre thèse.

Nous avons des boîtes à bébé notamment à Anvers, elle a accueilli jusqu'à présent, je pense 5 bébés.

Si nous devons voter une législation relative à l'accouchement dans la discrétion, c'est-à-dire qui permette à la mère d'accoucher sans devoir dévoiler son identité, tout en permettant à l'enfant de demander à connaître ses origines plus tard, il est clair que pour nous, les boîtes à bébé devraient disparaître. Ces dispositifs ne sont prévus actuellement que parce qu'il n'existe pas de possibilité dans la législation belge d'accoucher dans la discrétion ou l'anonymat.

Si la législation est votée, ce que nous voulons, c'est pour éviter ces abandons d'enfants via les boîtes à bébé.

Actuellement, il n'y a pas de législation, et c'est avec une certaine tolérance que ces boîtes ont été prévues. Si on devait respecter la législation actuelle sensu stricto, elles ne devraient pas être permises. La nouvelle législation éviterait aussi que des centaines de femmes se rendent en France chaque année pour accoucher dans l'anonymat.

Je ne sais pas si ces réponses vous suffisent, n'hésitez pas à me réinterroger sur l'un ou l'autre point même en anglais, j'y répondrai au plus vite en français :-)

bien à vous.

Vanessa Matz.

Eigen vertaling inhoud van de e-mail:

Wij hebben een vondelingenluik in Antwerpen, waar volgens mij tot nu toe vijf baby's zijn achtergelaten.

Bij de wetgeving op bevalling in discretie, is het duidelijk dat volgens ons de vondelingenluik moet verdwijnen. Deze luiken worden momenteel geopend, omdat er in de Belgische wetgeving geen mogelijkheid is om te anoniem of discreet te bevallen.

Indien de wetgeving wordt aangenomen, is wat wij willen, het onbeheerd achterlaten van kinderen via vondelingenluiken te voorkomen. Momenteel is er geen wetgeving en komt het door een zekere tolerantie dat het vondelingenluik geopend mocht worden. Als we de huidige wetgeving strikt moeten respecteren, mogen ze niet worden toegestaan. De nieuwe wetgeving zou elk jaar honderden vrouwen verhinderen om Frankrijk te bezoeken, om daar anoniem te bevallen.

²³³ Indienster wetsvoorstel voor discreet bevallen in België; *Belgische Senaat* 2012/13, 5-1972/1.